# YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

29 päivänä huhtikuuta 2004 *

Yhdistetyissä asioissa T-236/01, T-239/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ja T-252/01,

**Tokai Carbon Co. Ltd**, kotipaikka Tokio (Japani), edustajinaan aluksi asianajajat G. Van Gerven, T. Franchoo ja M. De Grave ja sittemmin Van Gerven ja T. Franchoo, prosessiosoite Luxemburgissa,

**SGL Carbon AG**, kotipaikka Wiesbaden (Saksa), edustajinaan asianajajat M. Klusmann, F. Wiemer ja C. Canenbley,

**Nippon Carbon Co. Ltd**, kotipaikka Tokio (Japani), edustajanaan asianajaja H. Gilliams,

**Showa Denko KK**, kotipaikka Tokio (Japani), edustajinaan asianajajat M. Dolmans ja P. Werdmuller sekä solicitor J. Temple-Lang,

**GrafTech International Ltd.**, aiemmin UCAR International Inc., kotipaikka Nashville, Tennessee (Yhdysvallat), edustajinaan K. Lasok, QC, ja barrister B. Hartnett, prosessiosoite Luxemburgissa,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa ja englanti.

SEC Corp., kotipaikka Amagasaki, Hyogo (Japani), edustajanaan asianajaja K. Platteau, ja

The Carbide/Graphite Group, Inc., kotipaikka Pittsburgh (Yhdysvallat), edustajinaan aluksi asianajajat M. Seimetz ja J. Brücher, ja sittemmin asianajaja P. Grund, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajina,

vastaan

**Euroopan yhteisöjen komissio**, asiamiehinään W. Mölls ja P. Hellström ja asiassa T-246/01 W. Wils, avustajinaan asiassa T-239/01 asianajaja H.-J. Freund ja asioissa T-244/01, T-246/01, T-251/01 ja T-252/01 barrister J. Flynn ja barrister C. Kilroy, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

joissa kantajat vaativat yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan kokonaan tai osittain EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan soveltamisesta — asia COMP/E-1/36.490 — Grafiittielektrodit — 18 päivänä heinäkuuta 2001 tehdyn komission päätöksen 2002/271/EY (EYVL 2002, L 100, s. 1),

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja N. J. Forwood sekä tuomarit J. Pirrung ja A. W. H. Meij,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Plingers,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 3.7.2003, pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

**tuomion**

## Riitojen taustalla olevat tosiseikat ja oikeudenkäyntimenettely

1 EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan soveltamisesta — asia COMP/E-1/36.490 — Grafiittielektrodit 18 päivänä heinäkuuta 2001 tekemässään päätöksessä 2002/271/EY (EYVL 2002, L 100, s. 1; jäljempänä päätös) komissio totesi eri yritysten osallistuneen grafiittielektrodialalla joukkoon EY 81 artiklan 1 kohdassa ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (jäljempänä ETA-sopimus) 53 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja sopimuksia ja yhdenmukaistettuja menettelytapoja.

2 Grafiittielektrodeja käytetään ensi sijassa teräksen valmistamiseen valokaariuuneissa. Teräksen valmistaminen näissä uuneissa on itse asiassa kierrätysprosessi, jossa romuteräs muunnetaan uudeksi teräkseksi, toisin kuin klassisessa tuotantomenetelmässä, jossa terästä valmistetaan rautamineraaleista korkeauuneissa

hapettamalla. Romun sulattamiseen tarkoitetussa sähköuunissa käytetään yhdeksää elektrodia, jotka on yhdistetty kolmen elektrodin palkeiksi. Sulamisprosessin intensiteetti huomioon ottaen elektrodeja käytetään keskimäärin yksi yksikkö jokaista kahdeksaa tuntia kohden. Elektrodin valmistus kestää noin kaksi kuukautta. Kyseisessä tuotantoprosessissa grafiittielektrodeja ei voida korvata millään muulla tuotteella.

3 Grafiittielektrodien kysyntä liittyy suoraan teräksen valmistukseen valokaariuunissa. Asiakkaat ovat pääosin teräksentuottajia, joiden osuus kysynnästä on noin 85 prosenttia. Vuonna 1998 maailman raakateräksen tuotanto oli 800 miljoonaa tonnia, josta 280 miljoonaa tonnia tuotettiin valokaariuuneissa. Viimeisten 20 vuoden aikana valokaariuunimenetelmän käyttö on lisääntynyt (35 prosenttia koko maailman tuotannosta vuonna 1998 verrattuna 18 prosenttiin 20 vuotta sitten).

4 Grafiittielektrodit hinnoitellaan kansallisessa valuutassa tonneittain. Vuonna 1998 hinta oli 5 600 Saksan markkaa (DEM) (noin 2 863 euroa) tonnilta. Suuremmat elektrodit maksavat 15–30 prosenttia enemmän.

5 1980-luvulla teknologian kehittyminen johti elektrodien käyttömäärän huomattavaan supistumiseen tuotettua terästonnia kohden laskettuna. Terästeollisuudessa tehtiin tällöin myös huomattavia rakenneuudistuksia. Elektrodien kysynnän aleneminen johti maailman elektroditeollisuuden rakenteen uudistamiseen. Useita tehtaita suljettiin.

6 Vuonna 2001 grafiittielektrodeja toimitti Euroopan markkinoille yhdeksän länsimaista valmistajaa: SGL Carbon AG (jäljempänä SGL), kotipaikka Saksa,

ja UCAR International Inc. (jäljempänä UCAR), kotipaikka Yhdysvallat, tyydyttivät kysynnästä yhdessä yli [— —] [1] ja kahdella pienemmällä eurooppalaisella valmistajalla VAW Aluminium AG:llä (jäljempänä VAW) ja Conradtylla, kotipaikka Saksa, oli yhdessä noin [— —] markkinaosuus. Carbide/Graphite Group, Inc. (jäljempänä C/G), jolla oli noin 7 prosentin markkinaosuus, toimitti grafiittielektrodeja Euroopan markkinoille Yhdysvalloista käsin. Japanilaisilla valmistajilla Showa Denko K.K:lla (jäljempänä SDK), Tokai Carbon Co. Ltd:llä (jäljempänä Tokai), Nippon Carbon Co. Ltd:llä (jäljempänä Nippon) ja SEC Corporationilla (jäljempänä SEC) oli yhteensä 3–4 prosentin osuus Euroopan markkinoista.

7 Komission virkamiehet tekivät 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204) 14 artiklan 3 kohdan perusteella 5.6.1997 ennalta odottamattomia samanaikaisia tarkastuksia SGL:n, Conradtyn ja VAW:n tiloissa Saksassa sekä UCAR:n tiloissa Ranskassa.

8 Samana päivänä Federal Bureau of Investigationin (FBI) virkamiehet suorittivat Yhdysvalloissa etsintöjä useiden valmistajien tiloissa. Näiden etsintöjen johdosta SGL:ää, SDK:ta, Tokaita ja UCAR:ää vastaan aloitettiin kiellettyä kartellia koskeva rikosoikeudenkäynti. Kaikki syytetyt myönsivät niitä vastaan esitetyt tosiseikat oikeiksi ja suostuivat maksamaan sakot, joiden määräksi vahvistettiin SGL:n osalta 135 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria (USD), UCAR:n osalta 110 miljoonaa USD, SDK:n osalta 32,5 miljoonaa USD ja Tokain osalta 6 miljoonaa USD, C/G:n saadessa puolestaan armahduksen. Myöhemmin myös SEC ja Nippon myönsivät syytteet oikeiksi ja suostuivat maksamaan sakot, joiden määräksi vahvistettiin SEC:n osalta 4,8 miljoonaa USD ja Nipponin osalta 2,5 miljoonaa USD.

9 Vuoden 2000 tammikuussa Yhdysvalloissa nostettiin syyte myös japanilaista Mitsubishi Corporation -yhtiötä vastaan, joka oli omistanut 50 prosenttia UCAR:n osakkeista vuosina 1991–1995. Mitsubishi tuomittiin vuoden 2001 helmikuussa siitä, että se oli edistänyt ja tukenut grafiittielektrodinvalmistajien välistä kiellettyä kartellia. Sille määrättiin 134 miljoonan USD suuruinen sakko.

1 — Luottamuksellisia, salassa pidettäviä tietoja.

10 Yhdysvalloissa nostettiin ostajaryhmän puolesta SGL:ää, UCAR:ää, C/G:tä ja SDK:ta vastaan kolminkertaista vahingonkorvausta (triple damages) koskevat kanteet.

11 UCAR tuomittiin vuoden 1999 maaliskuussa Kanadassa 11 miljoonan Kanadan dollarin (CAD) suuruiseen sakkoon Kanadan kilpailulain rikkomisesta. SGL myönsi syyllisyytensä vuoden 2000 heinäkuussa ja suostui maksamaan 12,5 miljoonan CAD suuruisen sakon kyseisen lain rikkomisen perusteella. Teräksenvalmistajat nostivat vuoden 1998 kesäkuussa SGL:ää, UCAR:ää, C/G:tä ja SDK:ta vastaan Kanadassa kiellettyä kartellia koskevat siviilikanteet.

12 Komissio lähetti 24.1.2000 tutkinnan kohteena oleville yrityksille väitetiedoksiannon. Hallinnollisen menettelyn päätteeksi tehtiin 18.7.2001 päätös, jonka mukaan kantajayritykset ja VAW olivat maailmanlaajuisesti vahvistaneet hinnat ja jakaneet relevantit kansalliset ja alueelliset tuotemarkkinat "kotimaista tuottajaa" koskevan periaatteen mukaan. Näin ollen UCAR oli vastuussa Yhdysvalloista ja tietyistä Euroopan osista ja SGL muusta Euroopasta; SDK, Tokai, Nippon ja SEC olivat vastuussa Japanista ja tietyistä Kaukoidän osista, kun taas C/G, joka toimi Amerikan ja Euroopan markkinoilla, tyytyi olennaisilta osin seuraamaan UCAR:n ja SGL:n vahvistamia hintoja.

13 Päätöksen mukaan sopimuksen perusperiaatteet olivat seuraavat:

— Grafiittielektrodien hinnat olisi asetettava maailmanlaajuisesti.

— Ainoastaan kunkin yrityksen hallituksen puheenjohtaja tai toimitusjohtaja tekisi hinnoittelua koskevat päätökset.

— "Kotimainen tuottaja" asettaisi markkinahinnat kotimarkkinoillaan ja muiden tuottajien olisi seurattava tätä hinnoittelua.

— Muilla kuin kotimarkkinoilla eli markkinoilla, joilla ei ollut "kotimaista" tuottajaa, hinnat olisi asetettava yhteisymmärryksessä.

— Muiden kuin kotimaisten tuottajien ei pitäisi kilpailla aggressiivisesti ja niiden olisi vetäydyttävä muiden "kotimarkkinoilta".

— Kapasiteettia ei laajennettaisi (japanilaisten tuottajien oli määrä vähentää kapasiteettiaan).

— Teknologiaa ei pitäisi siirtää muille kuin kartelliin osallistuville valmistajille.

14 Päätöksessä todetaan tämän jälkeen, että edellä mainitut perusperiaatteet pantiin täytäntöön kartellikokouksissa, joita pidettiin usealla eri tasolla, joita olivat "ylimmän johdon" kokoukset, "työskentelytason" kokoukset, eurooppalaisten tuottajien ryhmäkokoukset (ilman japanilaisia yrityksiä), tiettyjä markkinoita koskevat kansalliset tai alueelliset tapaamiset ja yritysten kahdenväliset yhteydet.

15 Päätöksen päätösosan 1 artiklassa vahvistetaan sopimuksen keston osalta, että kilpailusääntöjen rikkominen on aloitettu vuoden 1992 toukokuussa kaikkien tutkinnan kohteena olevien yritysten osalta lukuun ottamatta C/G:tä, jonka katsotaan rikkoneen kilpailusääntöjä vuoden 1993 tammikuusta lukien. Päätöksessä vahvistetaan rikkomisen päättymisen osalta seuraavat päivämäärät: SGL:n ja UCAR:n osalta vuoden 1998 maaliskuu, Tokain, Nipponin ja SEC:n osalta vuoden 1998 helmikuu, SDK:n osalta vuoden 1997 huhtikuu, VAW:n osalta vuoden 1996 loppu ja C/G:n osalta vuoden 1996 marraskuu.

16 Päätöksessä tehtyjen tosiseikkoja koskevien toteamusten ja oikeudellisten arviointien pohjalta komissio on määrännyt tutkimuksen kohteena olleille yrityksille sakkoja, joiden määrä on laskettu asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa noudatettavissa suuntaviivoissa (EYVL 1998, C 9, s. 3; jäljempänä suuntaviivat) ja sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetussa tiedonannossa (EYVL 1996, C 207, s. 4; jäljempänä yhteistyöstä annettu tiedonanto) esitetyn metodologian mukaisesti.

17 Päätöksen päätösosan 3 artiklassa määrätään seuraavat sakot:

SGL: 80,2 miljoonaa euroa

UCAR: 50,4 miljoonaa euroa

VAW: 11,6 miljoonaa euroa

SDK: 17,4 miljoonaa euroa

Tokai: 24,5 miljoonaa euroa

Nippon: 12,2 miljoonaa euroa

SEC: 12,2 miljoonaa euroa

C/G: 10,3 miljoonaa euroa.

18 Päätösosan 4 artiklassa asianomaiset yritykset määrätään maksamaan sakot kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksiantamisesta 8,04 prosentin suuruisen koron maksamisen uhalla.

19 Päätös annettiin eri kantajille tiedoksi 24. ja 30.7.2001 välisenä aikana.

20 Päätös toimitettiin 23.7.2001 päivätyllä saatekirjeellä, jossa todettiin määrätyn sakon määrä ja maksuehdot (jäljempänä heinäkuun kirje). Kirjeessä tarkennettiin, että päätöksessä sakon maksamiselle asetetun määräajan päättymisen jälkeen komissio ryhtyy perimään kyseessä olevaa summaa. Täytäntöönpanotoimenpiteisiin ei kuitenkaan ryhdyttäisi, jos asia saatetaan vireille ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, sillä edellytyksellä, että viivästyskorkoa maksetaan 6,04 prosenttia ja pankkitakaus asetetaan.

21 Kirje annettiin tiedoksi SGL:lle 24.7.2001 ja UCAR:lle 26.7.2001. Komissio vastasi UCAR:lle tämän maksuehtojen osalta tekemiin huomautuksiin 9.8.2001 päivätyllä kirjeellä (jäljempänä elokuun kirje), jossa se kieltäytyi hyväksymästä yhtäältä maksuehdotusta, joka ei koskenut koko sakkoa ja jossa ei otettu huomioon korkoja, ja toisaalta UCAR:n yhtiöomaisuuden panttaamista, jolla oli tarkoitus taata sakon maksaminen. Elokuun kirje annettiin UCAR:lle tiedoksi 10.8.2001.

22 Tässä tilanteessa yritykset, joille päätös oli osoitettu, nostivat VAW:tä lukuun ottamatta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 1.–9.10.2001 toimittamillaan erillisillä kannekirjelmillä nyt käsiteltävinä olevat kanteet.

23 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (toinen jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn ja esittää asianosaisille tiettyjä kysymyksiä. Asianosaiset vastasivat niihin asetetussa määräajassa. Kun asianosaisia oli tältä osin kuultu, seitsemän asiaa yhdistettiin toisen jaoston puheenjohtajan 5.6.2003 antamalla määräyksellä suullista käsittelyä varten sekä tuomion antamista varten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 50 artiklan mukaisesti. Toisen jaoston puheenjohtaja päätti lisäksi, että tiettyjä oikeudenkäyntiasiakirjoihin sisältyviä asiakirjoja käsiteltäisiin luottamuksellisina. C/G:tä, joka ei osallistunut istuntoon, lukuun ottamatta asianosaisten lausumat ja vastauksen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 3.7.2003 pidetyssä istunnossa.

24 GrafTech International Ltd (aiemmin UCAR) teki ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 26.9.2003 jättämällään asiakirjalla hakemuksen, jossa vaadittiin päätöksen täytäntöönpanon lykkäämistä sekä sellaisista väliaikaisista toimenpiteistä määräämistä, jotka koskivat heinäkuun ja elokuun kirjeissä vahvistettuja sille määrätyn sakon maksuehtoja (asia T-246/01 R). GrafTechin peruutettua välitoimihakemuksensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen puheenjohtaja päätti 24.3.2004 antamallaan määräyksellä poistaa asian T-246/01 R ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen rekisteristä ja määräsi GrafTechin vastaamaan sille kyseisestä asiasta aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista.

## Asianosaisten vaatimukset

25 Tokai (T-236/01) vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa päätöksen 3 artiklan (ja tarvittaessa 4 artiklan) siltä osin kuin siinä määrätään sille 24,5 miljoonan euron suuruinen sakko tai toissijaisesti alentaa olennaisesti sakon määrää

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

26 SGL (T-239/01) vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa päätöksen siltä osin kuin se koskee sitä

— toissijaisesti alentaa sopivalla tavalla määrätyn sakon määrää

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

27 Nippon (T-244/01) vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa päätöksen 1 artiklan siltä osin kuin siinä todetaan, että se on osallistunut EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohdan rikkomiseen vuoden 1992 toukokuun ja vuoden 1998 maaliskuun välisenä aikana

— kumoaa päätöksen 3 artiklan siltä osin kuin siinä määrätään sille 12,2 miljoonan euron suuruinen sakko

— toissijaisesti alentaa olennaisesti sakon määrää

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

28 SDK (T-245/01) vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa päätöksen 3 kohdan d alakohdan

— toissijaisesti alentaa sakon määrän 2,95 miljoonaan euroon tai johonkin muuhun summaan, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo kohtuulliseksi

— määrää työjärjestyksen 65 artiklan b alakohdan mukaisesti komission esittämään kaikki ne asiakirjat, joista ilmenee se, miten sakon määrä on laskettu

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

29 UCAR (T-246/01) vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— määrää tarpeelliseksi katsomistaan asian selvittämistoimista

— kumoaa päätöksen 3 artiklan siltä osin kuin siinä määrätään sille sakko tai toissijaisesti alentaa sakon määrää

— kumoaa päätöksen 4 artiklan siltä osin kuin se koskee sitä tai toissijaisesti muuttaa maksettavan sakon osalta noudatettavia maksuehtoja kanteen liitteessä 50 esitetyn mukaisesti

— kumoaa heinäkuun kirjeen tai toissijaisesti muuttaa siinä mainittuja ehtoja kanteen liitteessä 50 esitetyn mukaisesti

— kumoaa elokuun kirjeen tai toissijaisesti muuttaa siinä mainittuja ehtoja kanteen liitteessä 50 esitetyn mukaisesti

— määrää kaikista muista sellaisista toimenpiteistä, jotka saattavat osoittautua kohtuullisiksi

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

30 SEC (T-251/01) vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa päätöksen 3 artiklan siltä osin kuin siinä määrätään sille 12,2 miljoonan euron suuruinen sakko

— toissijaisesti alentaa olennaisesti sakon määrää

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

31 C/G (T-252/01) vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa päätöksen siltä osin kuin siinä määrätään sille sakko

— toissijaisesti alentaa sille määrätyn sakon määrää

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

32 Asioissa T-236/01, T-239/01, T-245/01, T-251/01 ja T-252/01 komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen perusteettomana

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

33 Asioissa T-244/01 ja T-246/01 se vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen perusteettomana

— korottaa sakon määrää

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

## Oikeudellinen arviointi

34 Suurimmassa osassa asioista kantajat pyrkivät lähinnä vain siihen, että niille määrätty sakko poistetaan tai sen määrää alennetaan, väittämällä, ettei komissio ole ottanut huomioon muissa maissa jo määrättyjä sakkoja ja että se on soveltanut virheellisesti suuntaviivojaan ja yhteistyöstä antamaansa tiedonantoa kiistämättä kuitenkaan päätöksessä todettujen tosiseikkojen paikkansapitävyyttä. Tietyillä kanteilla pyritään kuitenkin lisäksi siihen, että koko päätös kumottaisiin, ja niiden tueksi esitetyt kanneperusteet koskevat sitä, että koko päätös on lainvastainen ja/tai sitä, että komissio on tehnyt virheitä todetessaan kilpailusääntöjen rikkomisen perustana olevat tosiseikat. Lopuksi kahdessa asiassa on riitautettu sakkojen maksuehdot.

35 Aluksi on siten tutkittava vaatimukset, jotka koskevat koko päätöksen tai kyseisessä päätöksessä olevien tiettyjen tosiseikkoja koskevien toteamusten kumoamista. Tämän jälkeen tutkitaan vaatimukset, jotka koskevat päätöksen 3 artiklan kumoamista tai suuntaviivojen ja yhteistyöstä annetun tiedonannon perusteella vahvistettujen sakkojen alentamista. Lopuksi tutkitaan sakkojen maksuehtoja koskevat väitteet.

### A *Koko päätöksen tai tiettyjen tosiseikkoja koskevien toteamusten kumoamista koskevat vaatimukset*

#### 1. *Koko päätöksen kumoamista koskevat vaatimukset*

##### a) asia T-239/01

36 SGL on ainoa kantaja, joka muodollisesti vaatii ensisijaisesti koko päätöksen kumoamista siltä osin kuin se koskee sitä. Näiden vaatimusten tueksi esitetyt kanneperusteet koskevat useita eri menettelyvirheitä.

Kaikkiin asiakirjoihin tutustumista koskevan oikeuden väitetty epääminen

37 SGL moittii komissiota siitä, että se on evännyt SGL:ltä oikeuden tutustua sen sisäisiin asiakirjoihin ja että se ei ole antanut SGL:lle luetteloa ja yhteenvetoa, joka ei ole luottamuksellinen, kyseisistä asiakirjoista eikä niistä komission asiakirjoista, joissa on liikesalaisuuksia tai luottamuksellisia tietoja. Koska sen puolustautumisoikeuksia on näin loukattu, sillä ei ole ollut mahdollisuutta saada kokonaiskuvaa niistä yhteydenotoista, joita komission ja niiden muiden yritysten välillä, joita asia koskee, on ollut niiden tekemän yhteistyön puitteissa. Päätös on SGL:n mukaan näin ollen kumottava.

38 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa tältä osin, että komissiolla on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan velvollisuus asettaa niiden yritysten, joita asia koskee, saataville kaikki tutkinta-aineisto, lukuun ottamatta muiden yritysten liikesalaisuuksia tai muuta luottamuksellista tietoa sisältäviä asiakirjoja ja komission sisäisiä asiakirjoja, jotta nämä voivat puolustautua tehokkaasti väitetiedoksiannossa niitä vastaan esitettyjä väitteitä vastaan (ks. asia T-23/99, LR AF 1998 v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok. 2002, s. II-1705, 170 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

39 Siltä osin kuin SGL väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että komission olisi pitänyt toimittaa SGL:lle ainakin luettelo tai yhteenveto, joka ei ole luottamuksellinen, niistä sen asiakirjoista, joissa on salaisia tai luottamuksellisia tietoja, on todettava, ettei kantaja ole hallinnollisessa menettelyssä esittänyt tätä koskevaa vaatimusta. Sen 9.3.2000 päivätyssä kirjeessä ja sen 4.4.2000 päivätyssä vastauksessa väitetiedoksiantoon viitataan nimittäin yksinomaan komission sisäisiin asiakirjoihin. SGL on 9.3.2000 päivätyssä kirjeessään itse myöntänyt, että komissio oli toimittanut sille luettelon niistä asiakirjoista, joihin oli mahdollisuus tutustua. Komissiolla ei näin ollen ollut velvollisuutta antaa omasta aloitteestaan käyttöön kyseessä olevia luetteloita ja yhteenvetoja (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-25/94, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ja T-104/95, Cimenteries CBR ym. v. komissio, tuomio 15.3.2000, Kok. 2000, s. II-491, 383 kohta; jäljempänä sementtitapaus).

40 Siltä osin kuin on kyse pyynnöstä saada tutustua sellaisiin sisäisiin asiakirjoihin, joita komissiolla ei ollut velvollisuutta asettaa saataville (em. asia LR AF 1998 v. komissio, tuomion 170 kohta), on huomautettava, että tätä rajoitusta asiakirjoihin tutustumista koskevaan oikeuteen voidaan perustella tarpeella varmistaa komission asianmukainen toiminta määrättäessä seuraamuksia perustamissopimuksen kilpailusääntöjen rikkomisen johdosta. Sisäiset asiakirjat voidaan asettaa saataville ainoastaan, jos poikkeukselliset seikat kyseisessä tapauksessa sitä edellyttävät sellaisten painavien syiden vuoksi, jotka asianomaisen osapuolen on näytettävä toteen sekä yhteisöjen tuomioistuimissa että komission johtamassa hallinnollisessa menettelyssä (ks. sementtitapaus, tuomion 420 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Koska SGL on yleisesti väittänyt, että komission sisäisistä asiakirjoista saattaa ilmetä, että arvioitaessa sen tekemää yhteistyötä se on asetettu muihin yrityksiin nähden huonompaan asemaan, se ei kuitenkaan ole esittänyt sellaisia painavia syitä, joita olisi pidettävä seikkoina, joiden vuoksi kyseessä olevat asiakirjat olisi asetettava sen saataville.

41 Komissio on sitä paitsi korostanut, eikä SGL ole asiaa tältä osin kiistänyt, etteivät yritysten tekemää yhteistyötä koskevat asiakirjat kuulu sen sisäisiin asiakirjoihin vaan ne olivat siinä tutkinta-aineistossa, johon yrityksille oli annettu mahdollisuus tutustua. Lopuksi on todettava, että kuten useista SGL:lle määrätyn sakon laskennan osalta esitetyistä väitteistä ilmenee (ks. jäljempänä 384 kohta ja sitä seuraavat kohdat), SGL on todella verrannut omaa yhteistyötään muiden kartellin jäsenten tekemään yhteistyöhön, mikä vahvistaa komission näkemystä.

42 Komissiota ei näin ollen voida arvostella siitä, että se ei ole paljastanut sisäisiä asiakirjojaan SGL:lle eikä toimittanut SGL:lle luetteloa tai yhteenvetoja, jotka eivät ole luottamuksellisia, edellä mainituista asiakirjoista.

43 Kanneperuste on näin ollen hylättävä.

Väitetiedoksiannon väitetty ei-lopullinen luonne

44 SGL väittää, että 24.1.2000 päivätty väitetiedoksianto ei ollut lopullinen. Vaikka komissio on 4.5.2000 päivätyssä kirjeessä todennut, että tiettyjen yritysten tähän tiedonantoon antamissa vastauksissa oli epätarkkuuksia ja ristiriitaisuuksia, se ei ole korvannut kyseistä tiedonantoa ennen päätöksen tekemistä. SGL:llä ei näin ollen ole ollut mahdollisuutta käyttää oikeuttaan tulla kuulluksi tutkimuksen lopullisesta tuloksesta.

45 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa tältä osin, ettei missään säännöksessä kielletä komissiota antamasta asianosaisille, joita asia koskee, tiedoksi väitetiedoksiannon lähettämisen jälkeen uusia asiakirjoja, joiden komissio katsoo tukevan väitteitänsä, kunhan komissio antaa yrityksille tarpeeksi aikaa huomautusten esittämiselle niiden suhteen (ks. edellä 38 kohdassa mainittu asia LR AF 1998 v. komissio, tuomion 190 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

46 Esillä olevassa asiassa komissio myöntää, että tietyissä väitetiedoksiantoon annetuissa vastauksissa oli ristiriitaisuuksia ja muita yrityksiä koskevia syytöksiä. Se on tämän vuoksi asettanut näistä vastauksista saataville version, joka ei ollut luottamuksellinen, ja antanut yrityksille mahdollisuuden esittää huomautuksia tältä osin 25.5.2000 järjestetyssä kuulemistilaisuudessa. Se ei ole kuitenkaan tehnyt niiden osalta mitään raskauttavia johtopäätöksiä.

47 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan väitetiedoksiannon perusteella niiden, joita asia koskee, on voitava tosiasiallisesti saada tieto siitä, mihin toimintaan komissio väittää niiden syyllistyneen, ja kyseistä vaatimusta noudatetaan, jos lopullisessa päätöksessä ei aseteta asianomaisten henkilöiden vastuulle väitetiedoksiannossa tarkoitetuista rikkomisista poikkeavia rikkomisia ja jos siinä esitetään ainoastaan ne tosiseikat, joista asianomaisilla henkilöillä on ollut mahdollisuus antaa selvitys (asia T-213/00, CMA CGM ym. v. komissio, tuomio 19.3.2003, Kok. 2003, s. II-913, 109 kohta, jäljempänä FETTCSA-tapaus). Esillä olevassa asiassa mikään ei kuitenkaan estänyt SGL:ää vertaamasta väitetiedoksiantoa päätöksen tekstiin sen tarkistamiseksi, oliko komissio nojautunut sellaisiin uusiin väitteisiin, joita ei ollut mainittu väitetiedoksiannossa ja joihin SGL:llä ei ollut ollut mahdollisuutta ottaa kantaa ennen päätöksen tekemistä. SGL ei ole kuitenkaan väittänyt, että väitetiedoksiannon ja päätöksen välillä olisi tällaisia eroavaisuuksia.

48 Joka tapauksessa riittää, että komissio antaa yrityksille mahdollisuuden ottaa nimenomaisesti kantaa väitetiedoksiannon osalta tehtyihin huomautuksiin. Esillä olevassa asiassa SGL ei moiti komissiota siitä, että se olisi loukannut SGL:n oikeutta tulla kuulluksi juuri tältä osin. Se on tyytymätön ainoastaan siltä osin kuin komission hyväksymät huomautukset olivat yksinomaan suullisia, mutta se ei kuitenkaan osoita, että se olisi voinut puolustaa tehokkaasti näkemystään ainoastaan kirjallisia huomauksia esittämällä.

49 Tämä kanneperuste on näin ollen hylättävä.

Kuulemisesta vastaavan neuvonantajan kertomuksen väitetty lainvastaisuus

50 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja esitti 28.5.2001 tietyissä kilpailuasioita koskevissa menettelyissä kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan toimivaltuuksista 23 päivänä toukokuuta 2001 tehdyn komission päätöksen 2001/462/EY, EHTY (EVYL L 162, s. 21) 15 artiklan perusteella loppukertomuksen, jossa todetaan seuraavaa: "Päätösluonnoksen perusteella ei ole aihetta tehdä erityisiä kuulemisoikeutta koskevia huomautuksia. Asianomaisilla yrityksillä ei ole ollut mitään huomauttamista menettelyn osalta. Päätösluonnoksessa ei ole mitään sellaista väitettä, johon asianomaiset yritykset eivät olisi voineet ottaa ennalta kantaa."

51 SGL väittää tässä yhteydessä kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan todenneen virheellisesti, ettei sillä ole ollut mitään huomauttamista menettelyn osalta. Päätöksessä itsessään myönnetään SGL:n valittaneen siitä, ettei sille ollut annettu mahdollisuutta saada tutustua kaikkiin asiakirjoihin. Kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja ei ole päätöksen 2001/462/EY 8 artiklan vastaisesti ottanut kantaa SGL:n väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa esittämään pyyntöön saada tutustua asiakirjoihin. Hänen loppukertomuksessa sisältyy näin ollen SGL:n mukaan virheitä, jotka ovat voineet vaikuttaa komission jäsenistä muodostuvan kollegion neuvottelujen lopputulokseen SGL:n vahingoksi. Kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja ei myöskään ole käsitellyt niitä ongelmia, jotka liittyivät tiettyjen yritysten väitetiedoksiantoon antamiin vastauksiin, joissa oli sellaisia ristiriitaisuuksia ja syytöksiä, joihin SGL on voinut ottaa kuulemis-

menettelyssä vain suullisesti kantaa. Vaikka SGL on kannellut kyseisestä tavasta menetellä, kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan kertomuksessa ei viitata tähän menettelyvirheeseen.

52 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että päätöksen 2001/462/EY toisen, kolmannen ja kahdeksannen perustelukappaleen mukaan komission on varmistettava, että niiden henkilöiden, joita kilpailuasioita koskeva menettely koskee, oikeus tulla kuuluksi kyseisen menettelyn kaikissa vaiheissa taataan. Komission on sen vuoksi annettava hallinnollisten menettelyjen toimittaminen näissä asioissa riippumattomalle henkilölle, joka on luotettava, jotta hän voi omalta osaltaan vaikuttaa menettelyjen objektiivisuuteen, avoimuuteen ja tehokkuuteen. Kyseisen päätöksen 15 ja 16 artiklan 1 kohdan perusteella kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja laatii kuulemisvelvollisuuden toteutumisesta loppukertomuksen, jossa tarkastellaan myös sitä, käsitelläänkö päätösluonnoksessa ainoastaan väitteet, joiden osalta osapuolille on varattu tilaisuus esittää huomautuksensa, ja joka liitetään komissiolle esitettävään päätösluonnokseen sen varmistamiseksi, että komissiolla on käytössään kaikki menettelyn kulkua ja oikeutta tulla kuulluksi koskeva "merkityksellinen tieto", kun se tekee päätöksen.

53 Kuten edellä mainituista säännöksistä ilmenee, kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan tehtävänä ei ole kerätä kaikkia sellaisia muotoa koskevia väitteitä, jotka asianosaiset ovat esittäneet hallinnollisen menettelyn aikana. Hänen on toimitettava komission jäsenistä muodostuvalle kollegiolle ainoastaan ne väitteet, joilla on merkitystä hallinnollisen menettelyn kulun lainmukaisuuden arvioimisen kannalta. Kuten edellä on kuitenkin korostettu, ne SGL:n esittämät kaksi kanneperustetta, jotka koskevat sen mahdollisuutta saada tutustua komission sisäisiin asiakirjoihin ja ongelmia, joita väitetiedoksiantoon annettuihin liittyi, eivät ole perusteltuja. Kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja ei näin ollen ollut objektiivisena ja riippumattomana neuvonantajana velvollinen esittämään komission jäsenistä muodostuvalle kollegiolle näitä kahta väitettä, joilla ei ollut asian kannalta merkitystä.

54 Myöskään tätä kanneperustetta ei näin ollen voida hyväksyä.

55 Tästä seuraa, ettei yhtäkään niistä kanneperusteista, joissa SGL väittää, että päätökseen liittyy muotovirheitä, voida hyväksyä.

b) Asia T-246/01

56 Ilman, että UCAR olisi esittänyt koko päätöksen kumoamista koskevia muodollisia vaatimuksia, se väittää kanteessaan, että päätös olisi "kumottava kokonaisuudessaan tai osittain". UCAR on sitä mieltä, että koska komissio ei ole tutkinut sitä osuutta, joka sen emoyhtiöinä vuosina 1992–1995 olleilla Mitsubishillä ja Union Carbidella oli kartellin perustamisessa ja kartellin toiminnan alkuvaiheessa, se on loukannut velvollisuuttaan suorittaa puolueeton tutkimus ja rikkonut UCAR:n puolustautumisoikeuksia. UCAR on kuitenkin vastauksessaan tarkentanut, että se ei vaadi päätöksen kumoamista kokonaisuudessaan olennaisen muotomääräyksen rikkomisen vuoksi vaan se vaatii, että sille päätöksen 3 artiklassa määrätty sakko poistetaan tai sen määrää alennetaan. UCAR:n mukaan sen kanteen edellä mainittu kohta on esitetty ainoastaan tässä yhteydessä.

57 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päättelee tämän perusteella, ettei UCAR:n nostamalla kanteella vaadita koko päätöksen kumoamista. Väitettä, jonka mukaan komissio ei ole ottanut huomioon sitä, mikä osuus Mitsubishillä ja Union Carbidella oli UCAR:n osallistumisessa tutkittavana olevaan kartelliin, tarkastellaan näin ollen niiden UCAR:n esittämien kanneperusteiden yhteydessä, jotka koskevat sille määrätyn sakon laskentaa.

*2. Päätöksen 1 artiklan ja tiettyjen päätökseen sisältyvien tosiseikkoja koskevien toteamusten osittaista kumoamista koskevat vaatimukset*

a) Asiassa T-239/01 esitetty kanneperuste, joka koskee keskitetyn seurantajärjestelmän täytäntöönpanosta tehdyn toteamuksen virheellisyyttä

58 Sille määrätyn sakon virheellisyyttä koskevien kanneperusteiden ryhmän yhteydessä SGL moittii komissiota siitä, että tämä on syrjinyt sitä SDK:hon nähden

alentaessaan SDK:lle määrättyä sakkoa sillä perusteella, että kyseinen yritys oli ilmoittanut keskitetyn seurantajärjestelmän (Central Monitoring System; jäljempänä CMS) olemassaolosta ja kyseisen järjestelmän toiminnasta. SGL väittää, ettei kyseistä järjestelmää ole milloinkaan käytetty. Se on ilmoittanut tästä komissiolle väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa.

59 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa tältä osin, että SGL vetoaa kanteessaan siihen, että se on väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa nimenomaisesti jättänyt kiistämättä tosiseikat sellaisina kuin komissio oli ne esittänyt. Kyseisessä vastauksessa SGL oli kuitenkin korjannut tiettyjä tosiseikkoja koskevia toteamuksia: Se oli korostanut CMS:n osalta, että "keskitettyä seurantajärjestelmää ei — — pantu milloinkaan käytäntöön".

60 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että SGL:n tältä osin antamasta vastauksesta huolimatta komissio on päätöksessä todennut, että tutkittavana oleva kilpailusääntöjen rikkominen muodostui varsinkin kartellin sopimusten seurantaa ja täytäntöönpanoa koskevan järjestelyn käyttöönottamisesta (toinen perustelukappale). Se on kuvaillut CMS:ää yksityiskohtaisesti (72, 73, 91 ja 92 perustelukappale) korostaen, että SGL:n puolustama näkemys oli ristiriidassa asiakirjatodisteiden kanssa ja Tokain ja UCAR:n kaltaisten muiden valmistajien antamien lausuntojen kanssa. Komission vastineessa viitataan päätöksen kyseisiin kohtiin kun taas SGL:n vastauksessa tyydytään vain vakuuttamaan, ettei CMS:ää ollut pantu täytäntöön.

61 Tämän asian olosuhteet huomioon ottaen se, että SGL on tyytynyt yleisesti vain toistamaan toteamuksen, jota ei ole tuettu ja jonka mukaan CMS:ää ei ollut pantu käytäntöön, ei riitä pätevästi heikentämään päätöksessä esitettyjen toisensuuntaisten tosiseikkoja koskevien toteamusten arvoa.

62 Kanneperuste, jossa on kyse CMS:n soveltamisesta tehdyistä tosiseikkoja koskevista toteamuksista, on näin ollen hylättävä.

b) Asiassa T-236/01 esitetty kanneperuste, jonka mukaan kartellin on todettu virheellisesti olevan maailmanlaajuinen

63 Tokai väittää sen kanneperusteensa yhteydessä, jonka mukaan komissio on ottanut virheellisesti lähtökohdakseen sen maailmanlaajuisen liikevaihdon, että grafiittielektrodien maantieteelliset markkinat eivät ole maailmanlaajuiset. Joka tapauksessa on todettava, että komissio ei ole analysoinut asianmukaisesti relevantteja maantieteellisiä markkinoita. Yrityskeskittymien valvonnasta annetun asetuksen perusteella 4.1.1991 tekemässään päätöksessä (Mitsubishi v. UCAR, IVM024) komissio on näet Tokain mukaan päätellyt, että grafiittielektrodien markkinat olivat yhteisön laajuiset.

64 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin palauttaa tältä osin mieliin, että Tokai on itse kanteessaan nimenomaisesti ilmoittanut, ettei sen kanteen tarkoituksena ole kiistää päätöksessä mainittujen tosiseikkojen paikkansapitävyyttä. Ne tosiseikkoja koskevat toteamukset, joiden mukaan sopimuksella on perustettu kartelli grafiittielektrodien maailmanlaajuisille markkinoille, on kuitenkin esitetty sekä päätöksessä (ks. esim. 14–18, 46, 47, 49, 51, 71, 72 ja 73 perustelukappale) että väitetiedoksiannossa (33, 34, 35, 37, 39, 59, 60 ja 61 kohta). Niistä ilmenee, että komission toteamusten mukaan itse kartellin perusolemus muodostui siitä, että maailman grafiittielektrodiala rakentuu kolmeen "pilariin": SGL:ään, joka edustaa Eurooppaa, UCAR:ään, joka edustaa Yhdysvaltoja sekä SGK:hon, Tokaihin, Nipponiin ja SEC:hen, jotka edustavat Japania (päätöksen 47 perustelukappale). Lisäksi yksi komission mainitsemista kartellin perusperiaatteista oli periaate, joka koskee "kotimaista tuottajaa", jonka tehtävänä oli vahvistaa hinnat omalla alueellaan muiden tuottajien seuraillessa tätä hinnoittelua (ks. edellä 12 ja 13 kohta), ja on tarkennettava, että "muiden kuin kotimaisten" tuottajien oli vetäydyttävä muiden "kotimarkkinoilta" (päätöksen 50 perustelukappale). Komissio on lopuksi maininnut esimerkkinä amerikkalaisen yhtiön C/G:n, joka on siitä huolimatta, ettei sillä ollut Yhdysvaltojen ulkopuolella yhtäkään tuotantolaitosta, onnistunut hankkimaan Euroopassa noin 7 prosentin markkinaosuuden ja myymään tuotannostaan lähes kolmanneksen ETA:aan (päätöksen 16, 30 ja 85 perustelukappale), mitä komissio on pitänyt merkkinä siitä, että maailmanlaajuiset markkinat olivat olemassa, ja osoittavan, että jopa "muu kuin kotimainen" tuottaja saattoi häiritä kartellin toimintaa.

65 Nyt esillä oleva kanneperuste on kuitenkin selvästi ristiriidassa niiden Tokain myöntämien tosiseikkoja koskevien tarkennusten kanssa, jotka edellä on juuri esitetty ja joita Tokai ei ole pätevästi riitauttanut hallinnollisessa menettelyssä eikä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa. Kun kyseistä kanneperustetta tarkastellaan muiden sakkojen määrän virheellistä laskentaa koskevien kanneperusteiden yhteydessä, se koskee pikemminkin sitä, miten komissio on arvioinut Tokain käyttäytymisen todellista vaikutusta kilpailuun ETA:ssa. Tokai näet korostaa näiden kanneperusteiden yhteydessä erityisesti passiivista käyttäytymistään ja siltä puuttuvaa taloudellista intressiä myydä kyseistä tuotetta Euroopan markkinoille. Kanneperusteen tarkoituksena on näin ollen todellisuudessa arvostella komissiota siitä, ettei se ole vahvistaessaan Tokaille määrätyn sakon määrää ottanut huomioon Tokain yksinomaan passiivista asemaa.

66 Tätä päätelmää ei voida kyseenalaistaa Tokain viittauksella 4.1.1991 tehtyyn päätökseen (Mitsubishi v. UCAR, IVM024), jossa komissio katsoi yrityskeskittymän osalta, että grafiittielektrodien markkinat olivat yhteisön laajuiset. Tältä osin riittää, kun korostetaan, että kyseinen päätös tehtiin nyt käsiteltävänä olevasta asiasta poikkeavassa tilanteessa ja että se tehtiin ennen komission nyt esillä asiassa suorittamaa tutkimusta ja ennen kuin kilpailusääntöjen rikkomiset ovat päätöksen mukaan tapahtuneet. Komissio on voinut kuitenkin juuri sen perusteella, että kartelli, johon Tokai osallistui, paljastui vuodesta 1997 alkaen, voinut todeta, että kartellin jäsenet olivat jakaneet grafiittielektrodien markkinat maailmanlaajuisesti. Viittaus vuonna 1991 tehtyyn päätökseen on näin ollen tehoton.

67 Kanneperuste on siten hylättävä siltä osin kuin siinä kiistetään grafiittimarkkinoiden maailmanlaajuisuudesta tehdyt tosiseikkoja koskevat toteamukset.

c) Asiassa T-239/01 esitetty kanneperuste, jonka mukaan päätöksessä on arvioitu väärin kilpailusääntöjen rikkomisen kesto

68 Sille määrätyn sakon virheellistä laskentaa koskevan kanneperusteryhmän yhteydessä SGL moittii komissiota ensinnäkin siitä, että tämä on ilman todisteita

katsonut SGL:n osallistuneen kilpailusääntöjen rikkomiseen liian pitkän ajan. Komissio on sen mukaan todennut virheellisesti, että SGL oli jatkanut kilpailusääntöjen rikkomista vuoden 1997 kesäkuussa tehtyjen tarkastusten jälkeen ja että tätä oli kestänyt vuoden 1998 helmi–maaliskuuhun saakka. SGL:n sakko on näin ollen määritelty virheellisesti siltä osin kuin siihen sisältyy kyseistä ajanjaksoa koskeva korotus. Lisäksi komissio on ollut väärässä katsoessaan, että väitettyä kilpailusääntöjen rikkomisen jatkamista tarkastusten jälkeen on pidettävä SGL:n osalta raskauttavana asianhaarana. SGL väittää tässä yhteydessä, että kartellin keskuudessa riidanalaisen ajanjakson aikana pidetyt kokoukset eivät koskeneet Euroopan markkinoita vaan yksinomaan Aasian markkinoita, mistä se oli ilmoittanut komissiolle jo hallinnollisen menettelyn aikana. Komission näkemyksensä tueksi esittämät todisteet eivät SGL:n mukaan ole luotettavia.

69 SGL tuo toiseksi esiin päätöksen 57 perustelukappaleeseen sisältyvän virheellisen toteamuksen, jonka mukaan kartellin Euroopan ryhmä kokoontui vielä vuodesta "1999" alkaen. Se katsoo, ettei voida pitää mahdottomana, etteikö kyseisellä virheellä olisi ollut kielteisiä vaikutuksia vahvistettaessa sille määrätyn sakon määrää. Lisäksi komissio toteaa päätöksen 124 perustelukappaleessa, että on olemassa viitteitä, joiden perusteella voidaan päätellä, ettei rikkominen ollut vielä päättynyt vuonna 2001. SGL pyytää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta tarkistamaan prosessinjohtotoimen avulla, onko vuotta 1999 koskeva virheellinen luku esitetty komission jäsenistä muodostuvalle kollegiolle päätöksen tekemistä varten.

70 Siltä osin kuin on kyse SGL:n esittämän kanneperusteen ensimmäisestä osasta, on palautettava mieliin SGL:n vastauksena komission toteamuksiin esittämien huomautusten aikajärjestys ja nimenomainen sisältö.

71 Ensinnäkin SGL on vastauksena komission tietojensaantipyyntöön todennut 8.6.1999 päivätyssä muistiossaan, että grafiittielektrodien suurimmat valmistajat, joita SGL ja UCAR olivat, sovittivat käyttäytymistään yhteen kilpailun alalla vuodesta 1992 "vuoteen 1998". Se on tämän jälkeen luetellut kartellin yhteydessä

järjestetyt kokoukset. Vuoden 1997 kesäkuun jälkeen järjestettyjen kokousten osalta se on maininnut kulloinkin yhdessä ainoassa lauseessa vuoden 1997 heinäkuussa Malesiassa järjestetyn kokouksen, vuoden 1997 marraskuussa Hong-Kongissa järjestetyn kokouksen ja vuoden 1998 helmikuussa Bangkokissa järjestetyn kokouksen korostaen, että kyseisissä kokouksissa käsiteltiin erityisesti aasialaisia kysymyksiä.

72 Toiseksi 24.1.2000 päivätyssä väitetiedoksiannossa todettiin, että kilpailusääntöjen rikkominen, josta SGL:ää syytettiin, oli jatkunut vuoden 1998 maaliskuuhun saakka, ja siinä tarkennettiin yhtäältä, että Hong-Kongin ja Bangkokin kokoukset olivat koskeneet niiden CMS:n taulukoiden ajankohtaistamista, jotka koskivat myynnin määrää kaikille alueille ja kaikille markkinoille, ja toisaalta, että SGL ja UCAR olivat ilmoittaneet kartellin japanilaisille jäsenille Euroopassa noudatettavista uusista hinnoista (78 ja 79 kohta). Väitetiedoksiannon mukaan SGL:n ja UCAR:n välillä oli lisäksi ollut kahdenkeskisiä yhteydenottoja ainakin vuoden 1998 maaliskuuhun saakka (80 kohta). Suurin osa näistä toteamuksista on tehty UCAR:n Euroopan myynnin entisen johtajan, [— —]:n, antaman lausunnon perusteella. Väitetiedoksiannossa on laaja luettelo liitteenä olevista asiakirjoista, joita on käytetty todisteina, ja näiden asiakirjojen joukossa on myös [— —]:n lausunto.

73 Kolmanneksi sen jälkeen kun SGL:n 4.4.2000 antamassa vastauksessa väitetiedoksiantoon on aluksi todettu, ettei väitetiedoksiannon perustana olevia tosiseikkoja ole lähtökohtaisesti (grundsätzlich) kiistetty, siinä tyydytään vain viittaamaan 8.6.1999 päivättyyn lausuntoon ja vaietaan riidanalaisen kilpailusääntöjen rikkomisajanjaksoa koskevista uusista toteamuksista ja asiakirjatodisteista sellaisena kuin ne oli esitetty väitetiedoksiannossa. Erityisesti on todettava, ettei siinä ole kiistetty [— —]:n lausuntoa, vaikka SGL:llä oli ollut mahdollisuus tutustua kyseiseen lausuntoon.

74 SGL ei ole ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa lisännyt ennen oikeudenkäyntimenettelyä esittämiinsä väitteisiin mitään olennaista. Se on vain väittänyt, että [— —]:n lausunnon arvoa olisi huomattavasti suhteellistettava kun otetaan huomioon ne olosuhteet, jotka edelsivät sen antamista. Kyseisellä huomautuksella tarkoitetaan sitä komission esiin tuomaa seikkaa, että UCAR oli irtisanottuaan [— —]:n asettanut tämän riitauttaman irtisanomisen sovinnollisen ratkaisun ehdoksi sen, että tämä suostuu tekemään komission kanssa yhteistyötä komission aloittaman tutkinnan yhteydessä.

75 Kuitenkin [— —]:n täydentävässä lausunnossa (supplemental statement), johon komissio on erityisesti tukeutunut, ei ole mitään sellaista, mikä voisi antaa perusteita SGL:n esittämille epäilyille: ne tosiseikat, jotka tekstissä mainitaan, ovat konkreettisia, eikä niissä ole ristiriitaisuuksia. [— —] mainitsee useita kartellin muiden jäsenten edustajien nimiä, joita ovat muun muassa SGL:n [— —] ja UCAR:n [— —], joten hänen lausuntojensa todenmukaisuus olisi voitu tarkastaa kuulemalla näitä henkilöitä todistajina. SGL ei ole kuitenkaan vaatinut heidän kutsumistaan todistajiksi. Se ei ole myöskään ottanut komissioon yhteyttä hallinnollisen menettelyn aikana toimittaakseen tälle esimerkiksi entisen myyntijohtajansa, [— —], antamat vastalausunnot. Lopulta on todettava, että [— —]:n lausunnosta, joka sekin toimitettiin komissiolle UCAR:n pyynnöstä, ilmenee, että hänen lausuntojensa tarkoituksena ei ollut mitenkään puolustella UCAR:ää muiden kartellin jäsenten vahingoksi siten, että hän olisi voinut löytää suotuisan ratkaisun riitaansa UCAR:n kanssa. [— —] näet toteaa, että hänen kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevät toimensa olivat hänen esimiehinään yrityksessä toimivien henkilöiden tiedossa ja että nämä olivat ne hyväksyneet.

76 Tästä seuraa, ettei SGL ole onnistunut näyttämään oikeudellisesti riittävällä tavalla toteen, että komission tosiseikkoja koskevat toteamukset SGL:n osallistumisesta kilpailusääntöjen rikkomiseen vuoden 1997 kesäkuusta vuoden 1998 marraskuuhun saakka (päätöksen 91–93 perustelukappale) olisivat virheellisiä. Kanneperusteen ensimmäinen osa on näin ollen hylättävä.

77 Siltä osin kuin on kyse kanneperusteen toisesta osasta, joka koskee päätöksen 57 perustelukappaletta, komissio on myöntänyt, että siinä päätöksen tiedoksiannetussa saksankielisessä versiossa olevassa lauseessa, jonka mukaan kartellin sisällä pidettiin Euroopan ryhmän kokouksia "vuodesta 1999 alkaen", on kirjoitusvirhe. Kyseisen virheen selvyys käy kuitenkin ilmi yhtäältä sen päätöksen englanninkielisen version vertailusta, joka on toinen todistusvoimainen teksti (toinen on saksa) ja jossa mainitaan asianmukaisesti vuosi "1992". Toisaalta 57 perustelukappaleen saksankielinen versio (jossa on virheellisesti vuosi 1999) on sinällään käsittämätön: UCAR:n mukaan näet kyseiset kokoukset lopetettiin "noin vuoden jälkeen" (eli vuonna 2000, jos päivämäärä ymmärretään virheellisen tekstin logiikan mukaisesti), koska eurooppalaiset valmistajat olivat UCAR:n mukaan arvioineet, ettei niiden tarvinnut enää kokoontua vuoden "1993" aikana. Kyseisellä lauseella on selvästikin merkitystä ainoastaan, jos viitevuosi on 1992.

78 Lopuksi ja ennen kaikkea on todettava, että päätöksen 1 artiklassa ja 3, 114 ja 155 perustelukappaleessa mainitaan selvästi vuoden 1998 maaliskuu ajankohtana, jolloin SGL lopetti kilpailusääntöjen rikkomisen. Kyseistä toteamusta ei kyseenalaisteta päätöksen 124 perustelukappaleessa, jonka mukaan kilpailusääntöjen rikkominen ei ollut mahdollisesti vielä edes päättynyt vuonna 2001. Kyseisen kappaleen, jossa ei todellakaan muuteta rikkomisen keston osalta tehtyjä tosiseikkoja koskevia toteamuksia, tarkoituksena on ainoastaan perustella päätöksen päätösosan 2 artikla, jossa asianomaiset yritykset määrätään — varotoimena — välittömästi lopettamaan mainittu rikkominen, elleivät ne ole jo tehneet niin.

79 Koska kirjoitusvirhe on ilmeinen, se ei voi vahingoittaa SGL:n etuja siltä osin kuin on kyse sen sakon vahvistamisesta: päätöksessä sakkojen vahvistamista koskevassa osassa olevassa "Rikkomisen kesto" -nimisessä luvussa todetaan, että SGL, UCAR, Tokai, Nippon ja SEC lopettivat kilpailusääntöjen rikkomisen "helmimaaliskuussa 1998" (155 perustelukappale).

80 Tällainen virhe ei näin ollen voi olla peruste kumota sen kilpailusääntöjen rikkomisen, johon SGL oli syyllistynyt, keston osalta tehtyjä tosiseikkoja koskevia toteamuksia. Näin ollen ei ole tarvetta määrätä SGL:n ehdottamasta prosessinjohtotoimesta.

81 SGL:n esittämän kanneperusteen molemmat osat on siis hylättävä.

d) Asiassa T-244/01 esitetyt kanneperusteet, jotka koskevat olennaisten menettelymääräysten rikkomista sen vuoksi, että Nipponin osallistumisesta kilpailusääntöjen rikkomiseen vuoden 1992 toukokuun ja vuoden 1993 maaliskuun välisenä aikana ei ole esitetty riittävästi todisteita, sekä perustelujen puutteellisuutta tältä osin

Asianosaisten lausumat

82 Päätöksen 1 artiklan osittaista kumoamista koskevien vaatimustensa tueksi Nippon väittää komissiolla olevan todistustaakan silloin kun se tekee päätöksen,

jossa yritystä syytetään yhteisön oikeuden säännösten rikkomisesta. Esillä olevassa asiassa sitä päätöksessä olevaa toteamusta, jonka mukaan Nippon on osallistunut kilpailusääntöjen rikkomiseen vuoden 1992 toukokuun ja vuoden 1993 maaliskuun välisenä aikana, ei Nipponin mukaan ole tuettu riittävillä ja sitovilla todisteilla. Siltä osin kuin komissio näet väittää, että Nippon oli osallistunut tämän ajanjakson kuluessa järjestettyihin kokouksiin, sen väitettä ei voida pitää toteen näytettynä. Komission syytös perustuu täysin Nipponin eräiden kilpailijoiden (SDK, UCAR ja SGL) antamiin lausuntoihin, joiden ainoana tarkoituksena on ollut päästä yhteistyöstä annetun tiedonannon soveltamisalan piiriin. Näissä olosuhteissa komissiolla ei Nipponin mukaan ole oikeutta myöntää kyseisille lausunnoille, joiden luotettavuus on rajallinen, mitään todistusarvoa.

83 Siltä osin kuin on kyse Lontoossa 21.5.1992 pidetystä ensimmäisestä "ylimmän johdon" kokouksesta, Nippon väittää, että sen päätökseen sisältyvän toteamuksen tueksi, jonka mukaan Tokai edusti kantajan etuja, ei ole esitetty mitään näyttöä. Asiassa sementti (mainittu edellä 39 kohdassa, tuomion 2773–2782 kohta) antamassaan tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin Nipponin mukaan katsonut, että koska komissio ei ollut näyttänyt, että osapuoli olisi antanut tehtäväksi sen edustamisen jossain kokouksessa, komissio ei voinut perustellusti päätellä, että kyseinen osapuoli olisi ollut niissä todella läsnä tai että se olisi ollut niissä edustettuna ja että se olisi hyväksynyt kyseisessä kokouksessa tehdyn sopimuksen. Kantajan mukaan nämä perustelut pätevät myös nyt käsiteltävänä olevassa asiassa. Komissio ei erityisesti ole esittänyt todisteita, jotka osoittavat, että kantaja on todella antanut Tokain tehtäväksi edustaa sitä kyseisessä kokouksessa.

84 Siltä osin kuin komissio vetoaa SDK:n lausuntoon, joka koskee kokousta, joka on ilmeisestikin pidetty alustavien yhteydenottojen yhteydessä ennen 21.5.1992 pidettyä kokousta, Nippon ei voi ymmärtää sitä, miten viittaus sellaiseen kokoukseen, joka on pidetty ennen kartellin perustamista, voisi mahdollisesti näyttää komission väitteen toteen. Se toteaa SGL:n tekemän ilmoituksen osalta, että kyseinen ilmoitus on sanamuodoltaan yleinen ja täysin vivahteeton ja että sitä on pidettävä SGL:n yleisenä tunnustamisena siitä, että se on itse osallistunut väitettyyn vuosina 1992–1998 tapahtuneeseen kilpailusääntöjen rikkomiseen. Kyseistä lausuntoa ei voida tulkita siten, että se koskisi Nipponin osallistumista riidanalaisen ajanjakson aikana pidettyihin eri kokouksiin. Siinä ei myöskään mainita sitä, että Tokai olisi edustanut kantajan etuja.

85 Nippon toteaa vielä, että UCAR:n antamat epätarkat lausunnot, joiden mukaan "tietyt japanilaiset kilpailijat" ja "useat japanilaiset kilpailijat" ovat osallistuneet edellä mainittuun kokoukseen, eivät voi olla perustana komission väitteelle, jonka mukaan nimenomainen kyseiseen kokoukseen osallistunut yritys olisi edustanut juuri Nipponia.

86 Nippon väittää 25.5.1992 ja 19.9.1992 järjestettyjen "työskentelytason" kokousten osalta, että komission toteamukset, jotka koskevat Nipponin läsnäoloa kyseisissä kokouksissa, perustuvat täysin kantajan kilpailijoiden tekemiin epätarkkoihin ja epäjohdonmukaisiin lausuntoihin. Komissio ei ole päätöksessä esittänyt tältä osin mitään tosiasiatodisteita tai asiakirjatodisteita.

87 Siltä osin kun on kyse erityisesti 25.5.1992 Zürichissä pidetystä kokouksesta, Nipponin väitetty läsnäolo perustuu pelkästään SDK:n antamaan lausuntoon, jossa väitetään, että "Nipponin edustajat" ovat osallistuneet kokoukseen, ilman, että siinä kuitenkaan ilmoitettaisiin, kuka sitä tosiasiassa oli tässä tilaisuudessa edustanut. Muita yhtiöitä koskevissa lausunnoissaan SDK antoi sitä vastoin nämä tiedot yksityiskohtaisesti. Nippon toteaa UCAR:n antaman lausunnon osalta, ettei siinä mainita lainkaan Zürichissä pidettyä kokousta. SGL:n antamassa lausunnossa ei mainita Nipponin olleen läsnä kyseisessä kokouksessa.

88 Luganossa 19.9.1992 pidetyn kokouksen osalta Nipponin väitetty läsnäolo perustuu jälleen kerran täysin vain SGL:n antamaan lausuntoon. Kyseinen lausunto on Nipponin mukaan ristiriidassa SDK:n ja UCAR:n antamien lausuntojen kanssa, joissa ei mainita Luganon kokousta.

89 Siltä osin kuin päätöksessä väitetään, että Nipponin toimittamat matkustustiedot osoittavat sen olleen läsnä kyseessä olevissa kokouksissa (48 perustelukappale), Nippon muistuttaa toimittaneensa kyseiset tiedot komissiolle asetuksen N:o 17 11 artiklan perusteella tehdyn muodollisen tietojensaantipyynnön johdosta.

Komissiolla ei kuitenkaan Nipponin mukaan ole valtuuksia kerätä tietoja yhteisön alueen ulkopuolella. Kyseiset tiedot on näin ollen kerätty lainvastaisesti eikä niitä voida pitää perustana sen osoittamiseen, että Nippon on osallistunut väitettyyn kilpailusääntöjen rikkomiseen. Nipponille esillä olevassa asiassa osoitettu pyyntö ei joka tapauksessa ole asetuksessa N:o 17 asetettujen vaatimusten mukainen siitä syystä, että komissio ei ole maininnut 15 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädettyjä seuraamuksia, kuten asetuksen N:o 17 11 artiklan 3 kohdassa edellytetään. Lopuksi Nippon toteaa, että kyseessä olevat matkustustiedot eivät osoita Nipponin osallistuneen vuoden 1992 toukokuun ja vuoden 1993 maaliskuun välisenä aikana pidettyihin kokouksiin.

90 Nippon väittää, ettei se ole milloinkaan komission kanssa kirjeenvaihtoa käydessään myöntänyt olleensa läsnä yhdessä tai toisessa vuoden 1992 toukokuun ja vuoden 1993 maaliskuun välisenä aikana järjestetyssä kokouksessa. Se korostaa tältä osin sitä, että sen 30.3.2000 ja 17.5.2000 päivättyjä kirjeitä, jotka on laadittu vastauksena väitetiedoksiantoon, on luettava sen 18.12.1998 päivättyä kirjettä taustallapitäen.

91 Viimeksi mainitulla kirjeellä Nippon on vastannut komission esittämään selvityspyyntöön siitä, oliko Nippon osallistunut kartellin järjestämiin kokouksiin. Vastaus on ollut kunkin komission mainitseman ajanjakson osalta selkeä ja yksityiskohtainen. Nippon ei kuitenkaan ole maininnut yhtäkään vuoden 1992 toukokuun ja vuoden 1993 maaliskuun välisenä aikana järjestettyä kokousta, vaikka komissio on nimenomaisesti tutkinut tätä ajanjaksoa.

92 Nippon myöntää tunnustaneensa 30.3.2000 päivätyssä kirjeessään, että sen hallintoneuvoston jäsenet tai johtoporras olivat osallistuneet "useaan otteeseen" kilpailijoiden välisiin kansainvälisiin kokouksiin, ja todenneensa, ettei se aikonut kiistää osallistumistaan kokouksiin. Tätä yleisluonteista ilmoitusta ei voida kuitenkaan tulkita tunnustuksena siitä, että Nippon olisi osallistunut kaikkiin kokouksiin ja varsinkin niihin, jotka järjestettiin juuri vuoden 1992 toukokuun ja vuoden 1993 maaliskuun välisenä aikana.

93 Myöhemmässä 17.5.2000 päivätyssä kirjeessään Nippon on selventänyt, että se ei "olennaisilta osin" kiistä väitetiedoksiannossa esitettyjä tosiseikkoja. Kyseinen

kirje ei Nipponin mukaan merkitse sitä, että Nippon olisi osallistunut kaikkiin kokouksiin. Siinä palautettiin sitä vastoin nimenomaisesti mieliin sen 18.12.1998 päivätty kirje ja toistettiin näin ollen se, että Nippon oli ollut mukana ainoastaan joissakin kokouksissa.

94 Nippon toteaa vielä, ettei päätöstä ole tältä osin asianmukaisesti perusteltu. Vaikka näet oletetaan, että sen osallistuminen tämän ajanjakson aikana on näytetty toteen, komissio ei ole kuitenkaan esittänyt, minkä vuoksi sakon perusmäärän korottaminen oli perusteltua kun otetaan huomioon se, että kantajalle määrättyä sakkoa oli korotettu myös siitä syystä, että kilpailusääntöjen rikkomista oli väitetysti jatkettu komission tutkinnan jälkeen. Päätöksessä ei ole selvitetty kyseistä kaksinkertaista sakon määrän korottamista.

95 Siltä osin kuin on kyse siitä, että komissio vaatii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta korottamaan kantajalle määrätyn sakon määrää, kantaja katsoo, että kyse on epäasianmukaisesta ja perusteettomasta vaatimuksesta.

96 Komissio korostaa, ettei Nippon ole missään vaiheessa ennen kanteen jättämistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen kiistänyt sitä, etteikö se olisi osallistunut vuoden 1992 toukokuun ja vuoden 1993 maaliskuun välisenä aikana järjestettyihin kokouksiin. Se on sitä vastoin vedonnut siihen, ettei se ole kiistänyt tosiseikkoja, joihin komissio perusti väitteensä, saadakseen sakosta alennusta yhteistyöstä annetun tiedonannon perusteella. SDK:n ja SGL:n antamat lausunnot todistavat kuitenkin Nipponin osallistuneen kyseisiin kokouksiin.

97 Komissio myöntää, ettei sillä ole Nipponin matkustustietoja riidanalaisen ajanjakson osalta. Edellä mainitut todisteet huomioon ottaen kyseisten tietojen hankkiminen ei kuitenkaan ollut tarpeen.

98 Komissio vaatii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta lopuksi korottamaan täyden harkintavaltansa nojalla Nipponille määrättyä sakkoa. Väitetiedoksiantoon antamastaan vastauksesta poiketen Nippon näet kiistää tätä nykyä sen osallistumisen kestoa koskevat toteamukset. Komission mukaan sakon korotuksen määrän pitäisi olla vähintäänkin yhtä suuri kuin Nipponille yhteistyöstä annetun tiedonannon perusteella myönnetty 10 prosentin alennuksen määrä.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

99 Aluksi on muistutettava, että komissio on päätöksessä (113 perustelukappale) rajoittanut kilpailusääntöjen mukaisen arviointinsa ja sakkojen määräämisen toukokuusta 1992 alkaneeseen ajanjaksoon, sillä kyseisenä ajankohtana järjestettiin ensimmäinen ylimmän johdon tapaaminen Lontoossa, jolloin sovittiin markkinoita koskevan kartellin perusperiaatteista. Komission mukaan se, että Nippon ei osallistunut kyseiseen kokoukseen, ei ole ratkaisevaa, koska Tokai esiintyi sen edustajana ja se itse oli läsnä ensimmäisessä työskentelytason kokouksessa vain neljä päivää myöhemmin.

100 Jotta nyt käsiteltävänä olevan kanneperusteen ulottuvuutta voitaisiin arvioida kyseinen toteamus huomioon ottaen, on jälleen kerran palautettava mieliin hallinnollisen menettelyn eri vaiheiden tapahtumajärjestys sekä arvioitava yhtäältä komission esittämien asiakirjojen ja toisaalta Nipponin antamien lausuntojen sisältöä.

101 Tältä osin on korostettava ensinnäkin, että Nippon on vastauksena komission esittämään tietojensaantipyyntöön toimittanut 18.12.1998 päivätyllä kirjeellä (kannekirjelmän liite 2) tietoja toimitusjohtajansa ja eräiden muiden sen johtoportaaseen kuuluvien henkilöiden matkoista. On totta, ettei kyseisessä kirjeessä ole mainintaa yhdestäkään riidanalaisen ajanjakson kuluessa tapahtuneesta matkasta.

102 Toiseksi 24.1.2000 päivätyn väitetiedoksiannon 36, 37, 39, 40 ja 101 kohdassa todetaan viitaten SGL:n, SDK:n ja UCAR:n antamiin lausuntoihin seuraavaa:

— Ensimmäisen 21.5.1992 Lontoossa järjestetyn "ylimmän johdon" kokouksen osanottajia olivat olleet SGL, UCAR, Mitsubishi, SDK ja Tokai "viimeksi mainitun edustaessa myös Nipponin ja SEC:n etuja" ja kyseisessä kokouksessa vahvistettiin kartellin perussäännöt

— Melkein heti kyseisen kokouksen jälkeen Zürichissä järjestettiin 25.5.1992 "työskentelytason" kokous, johon osallistuivat kaikkien niiden yritysten edustajat, joille väitetiedoksianto on osoitettu, mukaan lukien Nippon, ja jonka aikana tarkasteltiin grafiittielektrodien maailmanmarkkinoita alueittain (Kaukoitä, Keski-itä ja Afrikka, Länsi-Eurooppa, Itä-Eurooppa, Latinalainen Amerikka ja Pohjois-Amerikka) ja jaettiin markkinaosuudet

— Nippon ja SEC eivät voi väittää, etteivät ne olleet läsnä 21.5.1992 pidetyssä kokouksessa, koska ne olivat antaneet Tokain tehtäväksi edustaa niitä molempia ja koska ne osallistuivat itse ensimmäiseen neljä päivää myöhemmin järjestettyyn "työskentelytason" kokoukseen

— Toinen "työskentelytason" kokous järjestettiin 19.9.1992 Luganossa "japanilaisten valmistajien läsnäollessa" ja sen aikana yhtäältä annettiin tiedoksi kyseisten valmistajien vähimmäishinnat Euroopan markkinoille ja toisaalta vahvistettiin kutakin aluetta varten määrät ja kiintiöt.

103 Kolmanneksi Nipponin vastaus väitetiedoksiantoon on laadittu 30.3.2000 ilman, että Nippon olisi tutustunut komission tutkinta-aineistoon, vaikka komissio oli

14.–23.2.2000 antanut siihen mahdollisuuden (päätöksen 38 perustelukappale). Nippon ei myöskään ole osallistunut komission 25.5.2000 järjestämään kuulemistilaisuuteen (päätöksen 40 perustelukappale). Kyseisessä vastauksessa Nippon myöntää, että sen edustajat osallistuivat "useaan kertaan" kilpailijoiden välisiin kokouksiin, ja toteaa, että "siltä osin kuin on kyse [kartellin] alkuvaiheesta", se ei osallistunut kaikkiin tilaisuuksiin vaikka sitä oli pyydetty näin tekemään. Se korostaa tämän jälkeen "väitetiedoksianto huomioon ottaen", että "se ei kiistä tosiasiallisesti osallistumistaan kokouksiin" ja ilmoittaa komissiolle olevansa valmis tekemään yhteistyötä mahdollisimman laajasti.

104 Neljänneksi myöhemmässä, 17.5.2000 päivätyssä kirjeessä, jossa Nippon pyytää yhteistyöstä annetun tiedonannon soveltamista, muistutetaan 30.3.2000 päivätyn vastauksen 6 kohtaan viitaten, että Nippon "ei kiistä olennaisilta osin väitetiedoksiannossa todettujen tosiseikkojen paikkansapitävyyttä". Siinä mainitaan esimerkkinä sen komission kanssa tekemän yhteistyön täydellisyyden osalta varsinkin sen 18.12.1998 päivätty kirje ja korostetaan, että kyseisessä kirjeessä mainitaan kaikki ne kokoukset, joihin sen edustajat olivat osallistuneet. Se toteaa nimenomaan lopettaneensa kilpailusääntöjen rikkomisen vuoden 1998 helmikuun jälkeen.

105 Edellä lyhyesti esitetyt asiakirjat eivät ole luonteeltaan sellaisia, että ne tukisivat Nipponin puolustamaa näkemystä. Vaikka näet on totta, ettei Nippon ole omasta aloitteestaan (18.12.1998 päivätty kirje) vahvistanut osallistuneensa merkityksellisen ajanjakson aikana järjestettyihin kokouksiin, myöhemmässä väitetiedoksiannossa on ollut erittäin konkreettisia tietoja siitä, että se oli osallistunut näihin kokouksiin ja siitä, että Tokai on edustanut sitä näissä kokouksissa, ja on tarkennettava, että näissä tilaisuuksissa keskusteltiin kaiken lisäksi kartellin toiminnan kannalta olennaisista kysymyksistä. Nämä tiedot perustuivat muiden yritysten kuin Nipponin antamiin lausuntoihin. Nipponin oli näin ollen kohtuudella pääteltävä väitetiedoksiannon sanamuodon perusteella, että komissio antoi näille lausunnoille enemmän merkitystä ja uskottavuutta kuin Nipponin 18.12.1998 päivätylle kirjeelle.

106 Näin ollen vaikka Nippon ei hyväksy väitteitä, jotka koskevat sen osallistumista merkityksellisen ajanjakson aikana järjestettyihin kokouksiin ja sen edustamista

näissä kokouksissa, sellaisina kuin ne on esitetty väitetiedoksiannossa, eikä niiden SGL:n, SDK:n tai UCAR:n lausuntojen merkitystä ja todistusarvoa, joihin komissio perusti väitteensä, sen olisi pitänyt kiistää kyseiset väitteet ja lausunnot väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa. Ainoastaan tällainen konkreettinen kiistäminen, joka esitetään jo hallinnollisen menettelyn tässä vaiheessa, olisi antanut komissiolle mahdollisuuden syventää tutkimustaan ja yrittää hankkia lisätodisteita.

107 Nipponin 30.3.2000 ja 17.5.2000 päivätyissä kirjeissä ei kuitenkaan kiistetä kohdennetusti edellä mainittuja väitteitä ja lausuntoja. Nippon korostaa sitä vastoin sakon alennuksen saamisen toivossa olevansa halukas tekemään yhteistyötä ja toteaa, että se ei kiistä väitetiedoksiannossa todettujen tosiseikkojen paikkansapitävyyttä. Ainoa konkreettinen rikkomuksen keston osalta tehty huomautus koskee loppuvaihetta eli kaiken kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevän toiminnan lopettamista vuoden 1998 helmikuun jälkeen. Tätä taustaa vasten katsottuna komissio on kohtuudella voinut tulkita sitä, että kilpailusääntöjä ei ollut kiistetty rikotun kymmenen ensimmäisen kuukauden osalta — sekä sitä, ettei Nippon ollut tutustunut komission tutkinta-aineistoon eikä se ollut ollut läsnä komission järjestämässä kuulemistilaisuudessa — siten, että Nipponin tarkoituksena oli komissiolle tarjoamansa yhteistyön yhteydessä helpottaa komissiolla olevaa tehtävää osoittaa rikkomisen kesto hyväksymällä ne toteamukset, jotka koskivat kilpailusääntöjen rikkomisen alkua, ja esittämällä tarkennuksia ainoastaan sen päättymisen osalta.

108 Siltä osin kuin on kyse siitä, voiko Nippon peruuttaa kyseisen yhteistyön ja väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, ettei se ollut osallistunut kilpailusääntöjen rikkomiseen vuoden 1992 toukokuun ja vuoden 1993 maaliskuun välisenä aikana, on huomautettava, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan jos kysymyksessä oleva yritys ei nimenomaisesti tunnusta tosiseikkoja, komission on näytettävä ne toteen, jolloin yrityksellä on edelleen vapaus turvautua oikeudenkäynnissä kaikkiin hyödyllisiksi katsomiinsa puolustautumisperusteisiin (asia C-297/98 P, SCA Holding v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok. 2000, s. I-10101, 37 kohta). Tämän perusteella voidaan tehdä vastakohtaispäätelmä, jonka mukaan tilanne ei ole tämä, jos kyseinen yritys on myöntänyt tosiseikat nimenomaisesti, selvästi ja tarkasti. Silloin kun yritys on hallinnollisessa menettelyssä nimenomaisesti myöntänyt komission väitetiedoksiannossa sen osalta esittämien tosiseikkojen paikkansapitävyyden, näitä tosiseikkoja on pidettävä toteennäytettyinä, joten yritys ei lähtökohtaisesti voi enää kiistää niiden paikkansapitävyyttä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oikeudenkäynnissä.

109 Esillä olevassa asiassa komissio ei kuitenkaan ole päätellyt Nipponin osallistuneen tutkittavana olevaan kartelliin vuoden 1992 toukokuun ja vuoden 1993 maaliskuun välisenä aikana sellaisen Nipponin antaman selvän ja tarkan lausunnon perusteella, joka kohdistuu nimenomaan tähän ajanjaksoon, vaan sellaisten useiden eri seikkojen perusteella, joita ovat muun muassa Nipponin objektiivinen käyttäytyminen suhteessa komissioon hallinnollisen menettelyn aikana ja Nipponin pikemminkin yleisluonteiset, kiistämättä jättämistä koskevat lausunnot. Nipponia ei tässä tilanteessa voida estää väittämästä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että kyseisten eri seikkojen on virheellisesti tulkittu todistavan sen osallistuneen kilpailusääntöjen rikkomiseen edellä mainitun ajanjakson aikana.

110 Tämä myöhäinen kiistäminen ei kuitenkaan voi asiallisesti menestyä. Kuten edellä on näet todettu, komissio saattoi perustellusti katsoa, että Nippon ei väitetiedoksiannossa esitettyjen todisteiden osalta huomautuksia tehdessään ollut kiistänyt osallistumistaan kartelliin merkityksellisen ajanjakson aikana. Komissio saattoi näin ollen rajoittua ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa palauttamaan mieliin yhtäältä Nipponin käyttäytymisen hallinnollisen menettelyn aikana ja toisaalta edellä mainitut todisteet, joita olivat varsinkin SGL:n, SDK:n ja UCAR:n lausunnot. Näiden lausuntojen — jotka komissio on yhteenvedonomaisesti esittänyt vastauksena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen — perusteella voidaan kuitenkin oikeudellisesti riittävällä tavalla osoittaa Nipponin osallistuneen kartelliin merkityksellisen ajanjakson aikana.

111 Tästä seuraa, ettei komission tarvinnut esittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa uutta todistusaineistoa eikä ottaa kantaa Nipponin ensimmäistä kertaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämiin väitteisiin, joilla pyritään heikentämään edellä mainittujen todisteiden arvoa. Erityisesti sitä Nipponin väitettä, joka koskee sen matkustustietoja, voitiin pitää asian kannalta merkityksettömänä. Nipponin myöhemmin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämä kiistäminen ei näin ollen ole objektiivisesti vaikeuttanut sitä komissiolla olevaa tehtävää, jonka mukaan sen on osoitettava kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevät tosiseikat ja jota Nipponin käyttäytyminen ja sen lausunnot hallinnollisen menettelyn aikana helpottivat.

112 Ei voida kuitenkaan jättää ottamatta huomioon sitä, että komissio on vastoin kaikkia niitä odotuksia, joita sillä saattoi kohtuudella olla Nipponin hallinnolli-

sessa menettelyssä tekemän objektiivisen yhteistyön perusteella, ollut velvollinen laatimaan ja esittämään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa puolustuksen, joka kohdistuu niiden kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevien tosiseikkojen kiistämiseen, joiden osalta se oli perustellusti katsonut, ettei Nippon asettaisi niitä enää kyseenalaiseksi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo näin ollen, että sen on käytettävä sille asetuksen N:o 17 17 artiklassa annettua täyttä harkintavaltaa korottaakseen Nipponille määrättyä sakkoa kahdella prosenttiyksiköllä (ks. jäljempänä 457 kohta).

113 Tämä päätelmä ei ole ristiriidassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-354/94, Stora Kopparbergs Bergslags vastaan komissio, 28.2.2002 annetun tuomion kanssa (Kok. 2002, s. II-843, 85 kohta). Kyseisessä asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi yhteisöjen tuomioistuimen palautettua asian valitusmenettelyn johdosta, että vaara siitä, että yritys, jonka sakkoa on alennettu vastikkeeksi sen harjoittamasta yhteistyöstä, nostaa myöhemmin kumoamiskanteen päätöksestä, jossa on määrätty seuraamus siitä, että se on rikkonut kilpailusääntöjä, ja voittaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa tai yhteisöjen tuomioistuimessa, on luonnollinen seuraus perustamissopimukseen perustuvien oikeussuojakeinojen käytöstä. Näin ollen yritykselle myönnetyn alennuksen suuruutta ei ole perusteltua arvioida uudelleen pelkästään sen vuoksi, että kyseinen yritys voittaa asian tuomioistuimessa. Tältä osin on korostettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-354/94, Stora Kopparbergs Bergslags vastaan komissio, 14.5.1998 antamassa tuomiossa (Kok. 1998, s. II-2111), josta valitettiin, ei ollut otettu kantaa siihen, oliko yrityksen harjoittaman yhteistyön perusteella myönnetty sakon alennus asianmukainen vai ei, ja lisäksi, että myöskään yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags vastaan komissio, 16.11.2000 antamassa tuomiossa (Kok. 2000, s. I-9925), jolla kyseinen tuomio osittain kumottiin, ei käsitelty kyseiseen sakon alennukseen liittyviä kysymyksiä. Kyseinen menettelyllisesti erityinen tilanne huomioon ottaen sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kieltäytyi edellä mainitussa 28.2.2002 annetussa tuomiossa "arvioi[masta] uudelleen — — myönnetyn alennuksen suuruutta", ei voida tulkita siten, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voi missään olosuhteissa korottaa täyttä harkintavaltaansa käyttäen sellaiselle yritykselle määrätyn sakon määrää, joka sen jälkeen, kun sen sakkoa on alennettu siitä syystä, ettei se ole kiistänyt komission hallinnollisessa menettelyssä esittämien tosiseikkojen paikkansapitävyyttä, asettaa näiden samojen tosiseikkojen todenperäisyyden kyseenalaiseksi ensimmäistä kertaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

114 Siltä osin kuin Nippon toteaa vielä, että päätöksen 48 perustelukappaleessa väitetään virheellisesti, että sen matkustustiedot osoittavat sen olleen läsnä

"ylimmän johdon" ja "työskentelytason" kokouksissa, riittää kun palautetaan mieliin kyseisen perustelukappaleen teksti, jonka mukaan se, että Tokain, Nipponin ja SEC:n edustajat ovat osallistuneet mainittuihin kokouksiin, "on joko myönnetty tai se ilmenee edustajien matkustustiedoista". Kun otetaan huomioon se, että Nippon on objektiivisesti myöntänyt osallistuneensa kartelliin koko sen keston ajan, kyseistä kohtaa ei voida tulkita siten, että komissio on halunnut perustella ainoastaan Nippon-yhtiön osallistumisen kilpailusääntöjen rikkomiseen juuri vuoden 1992 toukokuun ja vuoden 1993 maaliskuun välisenä aikana pelkästään kyseisen yhtiön matkustustietojen avulla.

115 Lopuksi on todettava, että perustelujen puuttumista koskevaa väitettä ei ole esitetty koko päätöstä vastaan eikä edellä mainitusta osallistumisajanjaksosta tehtyä tosiseikkoja koskevaa toteamusta vastaan. Se koskee ainoastaan Nipponille määrättyyn sakon perusmäärään tehtyä 55 prosentin korotusta. Näin ollen vaikka oletetaan, että kyseinen väite on perusteltu, se ei voi johtaa koko päätöksen kumoamiseen eikä kyseisen tosiseikkoja koskevan toteamuksen kumoamiseen, vaan ainoastaan päätöksen korjaamiseen siltä osin kuin sen mukaan perusmäärää on korotettava 55 prosentilla.

116 Edellä olevasta seuraa, että kanneperusteet, jotka koskevat olennaisten menettelymääräysten rikkomista sen vuoksi, että Nipponin osallistumisesta kilpailusääntöjen rikkomiseen vuoden 1992 toukokuun ja vuoden 1993 maaliskuun välisenä aikana ei ole esitetty riittävästi todisteita, ja perustelujen puutteellisuutta, on hylättävä.

117 Ensimmäisen kanneperusteryhmän tutkinta on osoittanut, ettei yksikään kantajien esittämä seikka ole peruste kumota koko päätöstä tai kyseiseen päätökseen sisältyviä tosiseikkoja koskevia toteamuksia. Näin ollen kaikki ne vaatimukset, jotka koskevat päätöksen kumoamista kokonaisuudessaan tai sen 1 artiklan kumoamista osittain, on hylättävä.

118 Kaikki edellä mainitut tosiseikkoja koskevat toteamukset otetaan näin ollen huomioon tutkittaessa myöhemmin sakkojen vahvistamista koskevia vaatimuksia ja kanneperusteita.

B *Päätöksen 3 artiklan kumoamista tai määrättyjen sakkojen alentamista koskevat vaatimukset*

1. *Kanneperusteet, jotka koskevat seuraamusten päällekkäisyyden kieltoa koskevan periaatteen loukkaamista ja sen komissiolla olevan velvollisuuden noudattamatta jättämistä, jonka mukaan sen on otettava huomioon aikaisemmin määrätyt seuraamukset, sekä perustelujen puuttumista tältä osin*

a) Asianosaisten lausumat

119 Kaikki kantajat väittävät C/G:tä lukuun ottamatta komission rikkoneen sääntöä, joka kieltää seuraamusten päällekkäisyyden saman kilpailusääntöjen rikkomisen osalta, koska se on kieltäytynyt vähentämästä päätöksessä vahvistetuista sakoista Yhdysvalloissa ja Kanadassa jo määrättyjä sakkoja sekä kyseisissä maissa jo maksettuja rangaistusluonteisia vahingonkorvauksia. Tämä sääntö perustuu kyseisten kantajien mukaan kohtuullisuus- ja suhteellisuusperiaatteisiin, jotka kuuluvat yhteisön perustana olevaan oikeuteen. Se on vahvistettu Nizzassa 7 päivänä joulukuuta 2000 allekirjoitetun Euroopan unionin perusoikeuskirjan (EYVL 2000, C 364, s. 1) 50 artiklassa ja tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla 14 päivänä kesäkuuta 1985 Benelux-talousliiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välillä tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen (EYVL 2000, L 239, s. 19), joka allekirjoitettiin 19.6.1990 Schengenissä (Luxemburg), 54–58 artiklassa. Kahdenkertaisen seuraamuksen kieltoa koskeva periaate on vahvistettu myös Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännen lisäpöytäkirjan 4 artiklassa, sellaisena kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on sitä tulkinnut erityisesti asiassa Fischer vastaan Itävalta 29.5.2001 antamassaan tuomiossa.

120 Kuten yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 7/72, Boehringer vastaan komissio, 14.12.1972 antamasta tuomiosta (Kok. 1972, s. 1281, Kok. Ep. II, s. 59) seuraa, komissio on velvollinen vähentämään kolmannen maan viranomaisten määräämän sakon jos teot, joista toisaalta komissio ja toisaalta kyseiset viranomaiset syyttävät yritystä, ovat samanlaiset. Juuri tämä on tilanne nyt esillä olevassa asiassa, koska toisin kuin 14.12.1972 annetun tuomion taustalla olevassa asiassa, kartelli, josta amerikkalaiset ja kanadalaiset viranomaiset olivat määränneet seuraamuksia, oli kohteeltaan, sijainniltaan ja kestoltaan sama kuin kartelli, josta komissio määräsi seuraamuksia.

121 Lisäksi rangaistusten hyväksilukemista koskevan periaatteen huomioon ottamatta jättäminen merkitsee näiden kantajien mielestä yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 14/68, Walt Wilhelm ym., 13.2.1969 antaman tuomion (Kok. Ep. I, s. 377) sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-149/89, Sotralentz vastaan komissio, 6.4.1995 antaman tuomion (Kok. 1995, s. II-1127, 29 kohta) ja yhdistetyissä asioissa T-305/95–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. vastaan komissio, 20.4.1999 antaman tuomion (Kok. 1999, s. II-931, 96 kohta) noudattamatta jättämistä. Kyseisten tuomioiden mukaan näet yleinen kohtuullisuuden vaatimus edellyttää, että komission on sakon määrää vahvistettaessa otettava huomioon seuraamukset, jotka samalle yritykselle on jo määrätty samasta teosta.

122 SGL riitauttaa tässä yhteydessä päätökseen sisältyvän arvioinnin, jonka mukaan Yhdysvalloissa ja Kanadassa määrätyissä sakoissa on otettu huomioon ainoastaan kartellin kilpailunvastaiset vaikutukset näiden valtioiden alueella (päätöksen 179 ja 180 perustelukappale). Osoittaakseen, että Yhdysvalloissa ja Euroopassa on määrätty seuraamus samanlaisista teoista, SGL viittaa päätöksessä tehtyihin toteamuksiin. Päätöksen 14, 17, 18, 71–73, 106 ja 149 perustelukappale osoittavat näin ollen komission yleisesti myöntäneen, että kilpailusääntöjen rikkomiset perustuivat maailmanlaajuisiin sopimuksiin, joiden taustalla oli kokonaissuunnitelma, johon asianomaiset yritykset ottivat osaa. Komissio ei SGL:n mukaan ole väittänyt, että teot, joista se on määrännyt sakon, olisivat niistä teoista, joista Yhdysvalloissa oli jo määrätty seuraamus, erillisiä tapahtumia. Siltä osin kuin on kyse siitä konkreettisesta syystä, johon kantajalle Yhdysvalloissa määrätty seuraamus liittyy, tuomioistuimessa vahvistettua syytekauppaa koskevaa sopimusta (plea agreement) voidaan tulkita siten, että hintoja ja kiintiöitä koskevat asianomaiset sopimukset on toteutettu "Yhdysvalloissa ja muualla" ja tämä on tapahtunut vuoden 1992 ja vuoden 1997 kesäkuun välisenä aikana.

123 SGL toteaa vielä, että jo sille Yhdysvalloissa määrätty 135 miljoonan USD:n suuruinen rikosoikeudellinen seuraamus ylittää asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan mukaisen enimmäisrangaistuksen (10 prosenttia maailmanlaajuisesta liikevaihdosta) rajat. Komissio ei näin ollen olisi saanut määrätä sille 80,2 miljoonan euron suuruista lisäseuraamusta.

124 SGL korostaa lisäksi, että jättäessään hyvittämättä muissa maissa jo määrätyt rangaistukset komissio ei ole ottanut huomioon lausuntoa, jonka antoi kilpailun pääosaston entinen pääjohtaja Alexander Schaub, joka 1.12.1998 käydyssä

keskustelussa oli luvannut, että komissio ottaisi sakkoa laskettaessa huomioon Yhdysvalloissa määrätyt seuraamukset.

125 Lisäksi kantajat katsovat komission loukanneen seuraamusten päällekkäisyyden kieltoa koskevaa periaatetta, koska se on ottanut huomioon niiden maailmanlaajuisen liikevaihdon, joka sisältää Yhdysvalloista ja Kanadasta saadun liikevaihdon. Amerikan ja Kanadan viranomaiset olivat näet jo ottaneet kyseisen liikevaihdon huomioon määrätessään kantajien sakkoja. Kahdenkertaisen seuraamuksen välttämiseksi komission pitäisi näin ollen kantajien mielestä ottaa huomioon ainoastaan grafiittielektrodien myynnistä Euroopassa saatu liikevaihto.

126 Kantajien mielestä komissio ei ole ottanut huomioon jo määrättyjen sakkojen ehkäisevää vaikutusta. Se on nimittäin sakkojen määrää laskiessaan jättänyt ottamatta huomioon sen, että kantajat oli jo määrätty kolmansissa maissa maksamaan niin suuria sakkoja ja vahingonkorvauksia, että nämä olivat riittäviä estämään niitä ryhtymästä uusiin kilpailuoikeuden rikkomisiin. Kantajille on siten määrätty riittävästi seuraamuksia.

127 Tokai ja Nippon arvostelevat komissiota siitä, ettei se ole perustellut päätöstä tältä osin riittävästi. Yhtäältä komissio ei ole vastannut siihen Tokain väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa tekemään väitteeseen, joka koski kahdenkertaisen seuraamuksen kieltoa koskevaa periaatetta ja jossa korostettiin tarvetta tarkoituksenmukaiseen "alueelliseen paikantamiseen" sakkoja laskettaessa. Toisaalta perusteluvelvollisuudella on Nipponin mukaan ollut nyt käsiteltävänä olevassa asiassa erityistä merkitystä, kun otetaan huomioon se, että komissio on määrännyt sakkoja, jotka on laskettu maailmanlaajuisen liikevaihdon perusteella, sillä kyseistä menetelmää on pidettävä uutena vaiheena komission päätöskäytännössä.

128 Komissio esittää lähinnä, että kolmansien maiden viranomaisten määräämissä sakoissa on määrätty seuraamus ainoastaan niiden kansallisen kilpailuoikeuden rikkomisesta, eikä niillä ole toimivaltaa määrätä seuraamuksia yhteisön kilpailuoikeuden rikkomisesta. Sillä, että eri viranomaiset ovat tutkineet samoja

tekoja, ei ole merkitystä, koska sama teko saattaa olla rikos useiden oikeusjärjestysten perusteella.

129 Komissio huomauttaa sakkojen ehkäisevän vaikutuksen osalta, että tärkein peruste sakkoa laskettaessa on kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuus. Minkään perusteella ei voida päätellä, että sakkoja on alennettava sen vuoksi, että kantajia on jo riittävästi varoitettu muissa maissa määrätyillä sakoilla. Kantajille on komission mukaan määrätty rangaistus sen vuoksi, että rikkoessaan kilpailusääntöjä Euroopassa ne olivat jättäneet noudattamatta yhteisön kilpailusääntöjä. Toivotun ehkäisevän vaikutuksen aikaansaamiseksi kyseiset kilpailusäännöt on otettava yhtä vakavasti kuin muiden maiden kilpailusäännöt.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

130 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että kahdenkertaisen seuraamuksen kieltoa koskeva periaate, joka vahvistetaan myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännen lisäpöytäkirjan 4 artiklassa, on yhteisön oikeuden perusperiaate, jonka noudattamisen tuomioistuin varmistaa (yhdistetyt asiat 18/65 ja 35/65, Gutmann v. EHTY:n komissio, tuomio 5.5.1966, Kok. 1966, s. 149, erityisesti s. 172; yhdistetyt asiat C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomio 15.10.2002, Kok. 2002, s. I-8375, 59 kohta; jäljempänä LVM-tapaus ja edellä 120 kohdassa mainittu asia Boehringer v. komissio, tuomion 3 kohta).

131 Yhteisön kilpailuoikeuteen liittyvissä asioissa tämä periaate estää sen, että komissio tuomitsee yrityksen uudelleen kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä tai ryhtyy uudelleen toimenpiteisiin sitä vastaan sellaisen kilpailunvastaisen käyttäytymisen johdosta, josta sille on jo määrätty seuraamus tai jonka osalta sellaisella aiemmalla komission päätöksellä, johon ei enää voida hakea muutosta, on jo todettu, että se ei ole vastuussa siitä.

132 Oikeuskäytännössä on kuitenkin sallittu yhteisön seuraamusten ja kansallisten seuraamusten päällekkäisyys, jos seuraamukset on määrätty tavoitteiltaan erilaisissa rinnakkaisissa menettelyissä, koska yritysten välisiä järjestelyjä koskeva

toimivalta on jaettu erityisellä tavalla yhteisön ja yhteisön jäsenvaltioiden välillä. Yleisten kohtuussyiden vuoksi komission on kuitenkin otettava sakon suuruutta vahvistaessaan huomioon samalle yritykselle samasta teosta jo määrätyt seuraamukset, jos kyseessä olevat seuraamukset on määrätty jäsenvaltion kartellilainsäädännön rikkomisesta, joka on siten tehty yhteisön alueella (edellä 121 kohdassa mainittu asia Wilhelm ym., tuomion 11 kohta; edellä 120 kohdassa mainittu asia Boehringer v. komissio, tuomion 3 kohta; asia T-141/99, Tréfileurope v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-791, 191 kohta ja edellä 121 kohdassa mainittu asia Sotralentz v. komissio, tuomion 29 kohta).

133 Siltä osin kuin kantajat väittävät, että komissio on loukannut kahdenkertaisen seuraamuksen kieltoa koskevaa periaatetta, jonka mukaan samasta teosta ei voida määrätä toista seuraamusta samalle henkilölle, koska se on määrännyt niille sakkoa osallistumisesta sellaiseen kartelliin, josta Yhdysvaltain ja Kanadan viranomaiset ovat jo määränneet seuraamuksia, on huomautettava, että yhteisöjen tuomioistuin on hyväksynyt sen, että yritys voi pätevästi olla kahden rinnakkaisen menettelyn kohteena samasta kilpailusääntöjen rikkomisesta ja että sille siten voidaan määrätä kaksi seuraamusta, joista toisen määrää kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen ja toisen yhteisön viranomainen. Tämä seuraamusten päällekkäisyyden mahdollisuus on perusteltavissa sillä, että näiden menettelyjen tavoitteet ovat erilaiset (em. asia Walt Wilhelm ym., tuomion 11 kohta; em. asia Tréfileurope v. komissio, tuomion 191 kohta ja em. asia Sotralentz v. komissio, tuomion 29 kohta).

134 Näin ollen kahdenkertaisen seuraamuksen kieltoa koskevaa periaatetta ei voida soveltaa varsinkaan tässä tapauksessa, koska komission noudattamalla menettelyllä ja sen määräämillä seuraamuksilla ja toisaalta Yhdysvaltain ja Kanadan viranomaisten noudattamilla menettelyillä ja niiden määräämillä seuraamuksilla ei selvästikään ole samoja tavoitteita. Ensin mainitussa tapauksessa pyritään säilyttämään vääristymätön kilpailu Euroopan unionin alueella ja ETA:ssa, kun taas jälkimmäisessä tapauksessa pyritään suojelemaan Yhdysvaltain tai Kanadan markkinoita (ks. vastaavasti asia 44/69, Buchler v. komissio, tuomio 15.7.1970, Kok. 1970, s. 733, 52 ja 53 kohta). Kahdenkertaisen seuraamuksen kieltoa koskevan periaatteen soveltaminen edellyttää sitä, että rikkomisen perustana oleva teko ja henkilöt, joille rangaistus on määrätty, ovat sama, mutta tämän lisäksi myös suojatun oikeushyvän on oltava sama (julkisasiamies Ruiz-Jarabo Colomerin asiassa C-213/00 P, Italcementi v. komissio, 11.2.2003 antama ratkaisuehdotus, yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004, Kok. 2004, s. I-123, s. I-230, 89 kohta).

135 Tätä päätelmää tukee seuraamusten päällekkäisyyden kieltoa koskevan periaatteen soveltamisala, sellaisena kuin se on vahvistettu Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännen lisäpöytäkirjan 4 artiklassa. Kyseisen artiklan sanamuodosta ilmenee, että tällä periaatteella ainoastaan kielletään valtion tuomioistuinta tutkimasta sellaista rikosta tai määräämään seuraamuksia sellaisesta rikoksesta, josta asianomainen on jo vapautettu tai tuomittu kyseisessä valtiossa. Kahdenkertaisen seuraamuksen kiellon periaate ei sitä vastoin estä sitä, että henkilöä syytetään tai hänelle määrätään seuraamus useammin kuin kerran samasta teosta kahdessa tai useammassa eri valtiossa. Näin ollen asiassa Fischer v. Itävalta annettu tuomio, johon SGL on vedonnut, on tämän oikeudenkäynnin kannalta merkityksetön, koska se on annettu Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännen lisäpöytäkirjan 4 artiklan perusteella ja se koskee kahta samassa maassa annettua tuomiota.

136 On myös korostettava, että kantajat eivät ole vedonneet mihinkään sellaiseen yleissopimukseen tai kansainvälisen julkisoikeuden sääntöön, joka kieltäisi eri valtioiden viranomaisia tai tuomioistuimia syyttämästä tai tuomitsemasta henkilöä samoista teoista. Tällainen kielto voisi siis tässä vaiheessa perustua ainoastaan hyvin tiiviiseen kansainväliseen yhteistyöhön, jonka perusteella annettaisiin yhteisiä sääntöjä, kuten säännöt, jotka sisältyvät edellä mainittuun Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehtyyn yleissopimukseen. Tältä osin kantajat eivät ole esittäneet, että olisi olemassa sellainen yhteisöä ja kolmansia valtioita, kuten Yhdysvaltoja ja Kanadaa, sitova sopimus, jossa määrättäisiin tällaisesta kiellosta.

137 On totta, että edellä mainitun perusoikeuskirjan 50 artiklassa määrätään, että ketään ei saa tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo unionissa lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi lain mukaisesti. On kuitenkin todettava, että kyseistä peruskirjaa voidaan soveltaa ainoastaan unionin alueella, ja siinä rajoitetaan 50 artiklassa määritellyn oikeuden soveltamisala nimenomaisesti niihin tapauksiin, joissa vapauttava tai tuomitseva päätös on annettu tämän alueen sisällä.

138 Tästä seuraa, että siltä osin kuin kantajat vetoavat kahdenkertaisen seuraamuksen kieltoa koskevan periaatteen loukkaamiseen, koska kartellista on määrätty

seuraamuksia myös yhteisön alueen ulkopuolella tai koska komissio on ottanut päätöksessä huomioon kantajien maailmanlaajuisen liikevaihdon, johon sisältyy niiden Yhdysvalloista ja Kanadasta saama liikevaihto, jonka Yhdysvaltain ja Kanadan viranomaiset ovat jo ottaneet huomioon sakkoja määrätessään, kyseinen väite on hylättävä.

139 Siltä osin kuin kantajat väittävät, että komissio on jättänyt huomiotta edellä 120 kohdassa mainitussa asiassa Boehringer vastaan komissio annetun tuomion, jonka mukaan komission on otettava vähennyksenä huomioon kolmannen maan viranomaisten määräämä seuraamus, jos tosiseikat, jotka komissio ja kyseiset viranomaiset ovat todenneet kantajana olevaa yritystä vastaan ovat samat, on huomautettava, että kyseisessä asiassa yhteisöjen tuomioistuin totesi seuraavaa (3 kohta):

"— — se, onko komission otettava vähennyksenä huomioon myös kolmannen valtion viranomaisten määräämä seuraamus, on tarpeen selvittää ainoastaan, jos teot, joista tässä yksittäistapauksessa toisaalta komissio ja toisaalta Yhdysvaltojen viranomaiset syyttävät kantajaa, ovat samanlaiset."

140 Edellä mainitun kohdan sanamuodosta seuraa selvästi, että yhteisöjen tuomioistuin, joka ei ole ratkaissut lainkaan sitä kysymystä, onko komissiolla velvollisuus ottaa vähennyksenä huomioon seuraamus, jonka kolmannen maan viranomaiset ovat määränneet, siinä tapauksessa, että teot, jotka komissio ja kyseiset viranomaiset ovat ottaneet yritystä vastaan huomioon, ovat samat, on katsonut, että se, että komission ja kolmannen valtion viranomaisten huomioon ottamat teot ovat samat, on edellä mainittua kysymystä edeltävä ehto.

141 Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on ottanut huomioon nimenomaan erityisen tilanteen, joka johtuu ensinnäkin jäsenvaltioiden kansallisten markkinoiden ja yhteismarkkinoiden tiiviistä keskinäisestä riippuvuudesta ja toisaalta siitä erityisestä tavasta, jolla yritysten välisiä järjestelyjä koskeva toimivalta samalla alueella eli yhteismarkkinoilla on jaettu yhteisön ja yhteisön jäsenvaltioiden välillä, ja hyväksyttyään sen, että asian käsittely kahteen kertaan on mahdollista, on katsonut tarpeelliseksi ottaa yleisten kohtuussyiden vuoksi huomioon ensimmäisellä päätöksellä määrätyt seuraamukset, koska on mahdollista, että

tästä seuraa kahdenkertainen seuraamus (ks. edellä 121 kohdassa mainittu asia Walt Wilhelm ym., tuomion 11 kohta ja julkisasiamies Mayrasin edellä 120 kohdassa mainitussa asiassa Boehringer v. komissio antama ratkaisuehdotus, Kok. 1972, s. 1293 ja erityisesti s. 1301–1303).

142 Tällainen tilanne puuttuu selvästi nyt käsiteltävässä asiassa. Näin ollen koska asiassa ei ole vedottu nimenomaiseen sopimuksen määräykseen, jonka mukaan komissiolla olisi velvollisuus sakon määrää vahvistaessaan ottaa huomioon kolmansien maiden, kuten Yhdysvaltain tai Kanadan, viranomaisten tai tuomioistuinten samalle yritykselle samasta teosta aiemmin määräämät seuraamukset, kantajat eivät voi pätevästi arvostella komissiota siitä, että tämä olisi tässä tapauksessa laiminlyönyt tällaisen väitetyn velvoitteen.

143 Vaikka oletettaisiin, että olisi mahdollista tehdä edellä mainitussa asiassa Boehringer vastaan komissio annetusta tuomiosta se vastakohtaispäätelmä, että komission on otettava vähennyksenä huomioon kolmannen valtion viranomaisten määräämä seuraamus, mikäli komission ja kyseisten viranomaisten kyseistä yritystä vastaan huomioon ottamat teot ovat samat, on korostettava, että vaikka Yhdysvalloissa SGL:ää vastaan annetussa tuomiossa viitataan siihen, että grafiittielektrodeja koskeneella yhteistoimintajärjestelyllä pyrittiin rajoittamaan tuotantoa ja korottamaan tuotteen hintoja "Yhdysvalloissa ja muualla", ei ole millään tavoin näytetty toteen, että Yhdysvalloissa annetussa ratkaisussa olisi tarkoitettu yhteistoimintajärjestelyn soveltamistoimia tai vaikutuksia, jotka olisivat toteutuneet muualla kuin Yhdysvalloissa (ks. vastaavasti edellä 120 kohdassa mainittu asia Boehringer v. komissio, tuomion 6 kohta), ja varsinkaan ETA:ssa, mikä lisäksi olisi merkinnyt ilmeistä puuttumista komission alueelliseen toimivaltaan. Viimeksi mainittu huomautus pätee myös Kanadassa annettuun tuomioon.

144 Jo määrättyjen sakkojen ehkäisevän vaikutuksen osalta on korostettava, että oikeuskäytännön mukaan komission toimivalta määrätä sakkoja sellaisille yrityksille, jotka tahallaan tai tuottamuksesta rikkovat EY 81 artiklan 1 kohtaa tai EY 82 artiklaa, on yksi niistä komissiolle annetuista keinoista, joiden avulla sen on mahdollista täyttää sille yhteisön oikeudessa annettu valvontatehtävä. Tähän tehtävään kuuluu velvollisuus noudattaa sellaista yleistä politiikkaa, jolla pyritään kilpailuasioiden osalta soveltamaan perustamissopimuksessa vahvistettuja periaatteita ja ohjaamaan yritysten käyttäytymistä näiden periaatteiden mukaisesti (yhdistetyt asiat 100/80–103/80, Musique diffusion française ym. v. komissio, tuomio 7.6.1983, Kok. 1983, s. 1825, Kok. Ep. VII, s. 133, 105 kohta).

145 Tästä seuraa, että komissiolla on toimivalta päättää sakkojen määrästä niiden ehkäisevän vaikutuksen lisäämiseksi silloin, kun tietyntyyppiset rikkomukset ovat vielä suhteellisen yleisiä sen voiton vuoksi, jonka tietyt rikkomuksissa osallisina olevat yritykset voivat niistä saada, vaikka ne on todettu lainvastaisiksi jo yhteisön kilpailupolitiikan alussa (em. yhdistetyt asiat Musique diffusion française ym. v. komissio, tuomion 108 kohta).

146 Kantajat eivät voi pätevästi vedota siihen, että ehkäisevä vaikutus ei olisi niiden osalta tarpeen, koska kolmansien maiden tuomioistuimet olivat jo määränneet niille seuraamuksia samoista teoista. Tämä kantajien väite on näet todellisuudessa osittain päällekkäinen seuraamusten päällekkäisyyden kieltoa koskevan periaatteen loukkaamisesta esitetyn väitteen kanssa, joka edellä on hylätty.

147 Todettakoon vielä, että kuten edellä mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee, ehkäisevän vaikutuksen päämäärällä, jota komissiolla on oikeus tavoitella sakon määrää vahvistaessaan, pyritään varmistamaan se, että yritykset noudattavat perustamissopimuksen kilpailusääntöjä harjoittaessaan toimintaansa yhteisön alueella tai ETA:ssa. Tästä seuraa, että yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisesta määrätyn sakon ehkäisevä vaikutus ei määräydy yksinomaan asianomaisen yrityksen erityisen tilanteen perusteella eikä sen perusteella, onko tämä noudattanut ETA:n ulkopuolisissa kolmansissa maissa vahvistettuja kilpailusääntöjä.

148 Komissio on näin ollen voinut määrätä SGL:lle sakon, jolla on asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa vahvistetuissa rajoissa riittävän ehkäisevä vaikutus, tarvitsematta ottaa huomioon amerikkalaisia ja kanadalaisia seuraamuksia kyseisiä rajoja määrittäessään.

149 Perustelujen puutteellisuutta koskevan kanneperusteen osalta riittää muistutettavan, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perusteluista on selkeästi ja yksiselitteisesti käytävä ilmi yhteisön toimielimen riidanalaisen toimenpiteen

perustelut siten, että henkilöille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt, jotta he voivat puolustaa oikeuksiansa, ja että yhteisöjen tuomioistuimet voivat valvoa toimenpiteen laillisuutta (ks. asia T-171/97, Swedish Match Philippines v. neuvosto, tuomio 20.10.1999, Kok. 1999, s. II-3241, 82 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja yhdistetyt asiat T-12/99 ja T-63/99, UK Coal v. komissio, tuomio 12.7.2001, Kok. 2001, s. II-2153, 196 kohta).

150 Esillä olevassa asiassa päätöksen 179–183 perustelukappaleessa on kuitenkin nimenomaisesti hylätty ne väitteet, jotka SGL oli esittänyt hallinnollisessa menettelyssä päästäkseen kahdenkertaisen seuraamuksen kieltoa koskevan periaatteen soveltamisalan piiriin. Komissio on siis todennut, ettei kyseistä periaatetta voitu sen mielestä soveltaa Amerikan ja Kanadan viranomaisten määräämien seuraamuksien osalta. Vaikka oletetaan, ettei näissä perustelukappaleissa ole otettu kantaa Tokain esittämään erityiseen väitteeseen (ks. edellä 127 kohta) ja että komission lähestymistapa on todellisuudessa uusi vaihe sen päätöskäytännössä, mikään ei ole estänyt kantajia hoitamasta hyödyllisesti etujensa puolustamista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämällä kaikki ne perusteet ja väitteet, jotka niiden mielestä olivat merkityksellisiä komission omaksuman näkemyksen riitauttamiseksi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lisäksi voinut harjoittaa tuomioistuinvalvontaansa ottamalla kantaa kahdenkertaisen seuraamuksen kieltoa koskevan periaatteen eri näkökohtiin.

151 Edellä olevasta seuraa, että kanneperusteet, jotka koskevat seuraamusten päällekkäisyyden kieltoa koskevan periaatteen loukkaamista ja sen komissiolle asetetun velvollisuuden noudattamatta jättämistä, jonka mukaan sen on otettava huomioon aikaisemmin määrätyt seuraamukset, sekä perustelujen puuttumista tältä osin, on hylättävä.

152 Siltä osin kuin on kyse siitä SGL:n erityisestä väitteestä, jonka mukaan komission toimivaltainen pääjohtaja oli luvannut sille, että amerikkalaiset seuraamukset vähennettäisiin komission määräämästä sakosta, on todettava, että kantaja vetoaa luottamuksensuojan periaatteeseen. Kaikilla oikeussubjekteilla, jotka ovat sellaisessa tilanteessa, josta ilmenee, että heille on yhteisön toimielimen toiminnan vuoksi syntynyt perusteltuja odotuksia, on oikeus vedota kyseiseen periaatteeseen

(asia 265/85, Van den Bergh en Jurgens v. komissio, tuomio 11.3.1987, Kok. 1987, s. 1155, 44 kohta ja asia C-152/88, Sofrimport v. komissio, tuomio 26.6.1990, Kok. 1990, s. I-2477, 26 kohta), mutta on tarkennettava, ettei kyseisen periaatteen loukkaamiseen voida vedota, jos hallintoviranomaiset eivät ole antaneet hyväksytyiltä ja luotettavilta tahoilta tulevia täsmällisiä, ehdottomia ja yhdenmukaisia vakuutuksia (asia T-203/97, Forvass v. komissio, tuomio 6.7.1999, Kok. H. s. I-A-129, II-705, 70 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja asia Mehibas Dordtselaan v. komissio, tuomio 18.1.2000, Kok. 2000, s. II-15, 59 kohta).

153 Tältä osin riittää muistutettavan, että päätöstä ei tehnyt pääjohtaja vaan komission jäsenistä muodostuva kollegio 29.11.2000 vahvistetun komission työjärjestyksen (EYVL L 308, s. 26) 1 artiklan mukaisen kollegisen päätöksen teon periaatteen mukaisesti (ks. vastaavasti asia T-31/99, ABB Asea Brown Boveri v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok. 2002, s. II-1881, 104 kohta). SGL ei voinut myöskään kohtuudella odottaa, että kilpailuasioissa toimivaltaiselle pääjohtajalle olisi siirretty toimivaltaa sellaisen päätöksen hyväksymisen osalta, jolla sille määrättiin sakkoa seuraamukseksi siitä, että se oli osallistunut maailmanlaajuisesti toimivaan kartelliin grafiittielektrodien markkinoilla, työjärjestyksen 14 artiklassa tarkoitettuna "hallinnointi- ja hallintotoimenpiteenä". Pääjohtaja ei näin ollen ole voinut mitenkään antaa SGL:lle "hyväksytyiltä ja luotettavilta tahoilta tulevia täsmällisiä vakuutuksia" niiden seuraamusten vähentämisen osalta, jotka SGL:lle oli määrätty Yhdysvalloissa ja Kanadassa, koska hänen toimivaltaansa kuuluu ainoastaan ehdotusten tekeminen kollegiolle, joka puolestaan on vapaa hyväksymään tai hylkäämään ne.

154 SGL näyttää lisäksi epäilevän itsekin Schaugin 1.12.1998 väitetysti antamien vakuutuksien täsmällisyyttä. Väitetiedoksiantoon 4.4.2000 antamassaan vastauksessa SGL näet ei vetoa kyseisiin vakuutuksiin vaan moittii komissiota sitä vastoin siitä, ettei se paljastanut sitä, aikoiko se, ja missä määrin, ottaa huomioon kahdenkertaisen seuraamuksen kieltoa koskevan periaatteen nojalla Yhdysvalloissa jo määrätyt seuraamukset. SGL ei joka tapauksessa ole väittänyt, että se olisi ryhtynyt tekemään komission kanssa yhteistyötä ja tunnustanut sitä vastaan esitettyjen tosiseikkojen paikkansapitävyyden Schaubin antaman riidanalaisen vakuutuksen johdosta.

155 Tästä seuraa, ettei myöskään väitettä, joka koskee luottamuksensuojan periaatteen loukkaamista SGL:lle Yhdysvalloissa määrätyn seuraamuksen vähentämisen kannalta, voida hyväksyä.

2. *Kanneperusteet, jotka koskevat suuntaviivojen noudattamatta jättämistä, suuntaviivojen lainvastaisuutta ja perustelujen puuttumista tältä osin*

a) Alustavat huomautukset kantajille määrättyjen sakkojen perustana olevista oikeussäännöistä

156 Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan mukaan "komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille — — sakon, joka on vähintään 1 000 ja enintään 1 000 000 [euroa] taikka tätä suurempi mutta enintään 10 prosenttia kunkin rikkomukseen osallisen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta — — rikkovat perustamissopimuksen [81 ] artiklan 1 kohtaa — —". Samassa säännöksessä säädetään, että "sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon rikkomuksen vakavuuden lisäksi sen kesto".

157 Komissiolla on tämän säännöksen mukaan harkintavaltaa sakkojen vahvistamisessa (asia T-229/94, Deutsche Bahn v. komissio, tuomio 21.10.1997, Kok. 1997, s. II-1689, 127 kohta), joka on etenkin sen kilpailuasioita koskevan yleisen

politiikan tehtävä (edellä 144 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique diffusion française ym. v. komissio, tuomion 105 ja 109 kohta). Komissio on juuri tässä yhteydessä antanut vuonna 1998 suuntaviivansa sakkoja koskevien päätöstensä avoimuuden ja objektiivisuuden varmistamiseksi. Kyse on välineestä, jolla se pyrkii täsmentämään ylemmäntasoista oikeutta noudattaen ne perusteet, joita se aikoo soveltaa harkintavaltaansa käyttäessään. Tästä seuraa, että se rajoittaa itse kyseistä harkintavaltaansa (asia T-214/95, Vlaams Gewest v. komissio, tuomio 30.4.1998, Kok. 1998, s. II-717, 89 kohta), koska sen on toimittava niiden viitteellisten sääntöjen mukaan, jotka se on itselleen asettanut (asia T-380/94, AIUFFASS ja AKT v. komissio, tuomio 12.12.1996, Kok. 1996, s. II-2169, 57 kohta).

158 Esillä olevassa asiassa komissio on päätöksen 126–144 perustelukappaleen mukaan määrännyt kaikille kantajille sakkoa EY 81 artiklan 1 kohdan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohdan todetusta rikkomisesta. Kyseisistä perustelukappaleista ilmenee, että sakot on määrätty asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan perusteella ja että — vaikka päätöksessä ei viitata nimenomaisesti suuntaviivoihin — komissio on määritellyt sakkojen määrän soveltamalla suuntaviivoissa vahvistettua menetelmää.

159 Tämän menetelmän mukaan komissio ottaa asianomaisille yrityksille määrättävää sakkojen määrää laskettaessa lähtökohdakseen rikkomisen vakavuuden perusteella määritetyn perusmäärän. Rikkomisen vakavuuden arvioinnissa on otettava huomioon rikkomisen laatu, sen todellinen vaikutus markkinoihin, jos se on mitattavissa, ja laajuus asian kannalta merkityksellisillä maantieteellisillä markkinoilla (1 A kohdan ensimmäinen alakohta). Kilpailusääntöjen rikkomiset jaetaan tässä yhteydessä kolmeen luokkaan eli "vakavaa vähäisempiin rikkomuksiin", joiden osalta sakon mahdollinen määrä on 1 000 euroa–1 miljoonaa euroa, "vakaviin rikkomuksiin", joiden osalta sakon mahdollinen määrä on 1 miljoonaa euroa–20 miljoonaa euroa, ja "erittäin vakaviin rikkomuksiin", joiden osalta sakon mahdollinen määrä on yli 20 miljoonaa euroa (1 A kohdan

toisen alakohdan ensimmäinen — kolmas luetelmakohta). Kussakin luokassa määrättyjen seuraamusten asteikko antaa mahdollisuuden vaihdella yritykseen sovellettavaa seuraamusta kilpailusääntöjen rikkomisen laadun mukaan (1 A kohdan kolmas alakohta). Lisäksi on tarpeen ottaa huomioon se todellinen taloudellinen kapasiteetti, joka rikkomuksiin syyllistyneillä on aiheuttaa huomattavaa vahinkoa muille talouden toimijoille ja erityisesti kuluttajille, ja määrittää sakon määrä tasolle, joka on riittävän varoittava (1 A kohdan neljäs alakohta).

160 Kussakin edellä mainituin tavoin määritellyssä kolmessa rikkomisen luokassa voi komission mukaan tietyissä tapauksissa olla tarpeen vaihdella määritettyjä määriä, jotta voitaisiin ottaa huomioon rikkomusten tapauskohtainen painoarvo ja siten kunkin yrityksen rikkomisen todellinen vaikutus kilpailuun erityisesti, kun samanlaisiin rikkomuksiin syyllistyneet yritykset ovat huomattavan erikokoisia, ja mukauttaa näin ollen laskelman pohjana olevaa perusmäärää (jäljempänä laskentapohja) kunkin yrityksen erityispiirteiden mukaan (1 A kohdan kuudes alakohta).

161 Kestoa koskevan tekijän osalta suuntaviivoissa tehdään ero lyhytaikaisten kilpailusääntöjen rikkomisten (yleensä alle yksi vuosi), joiden osalta vakavuuden perusteella vahvistettua määrää ei pitäisi korottaa, keskipitkän ajan kestävien rikkomisten (yleensä yhdestä viiteen vuotta), joiden osalta kyseistä määrää voidaan lisätä 50 prosenttiin saakka, ja pitkäaikaisten rikkomisten välillä (yleensä yli viisi vuotta), joiden osalta kyseistä määrää voidaan lisätä 10 prosentilla vuotta kohden (1 B kohdan ensimmäisen alakohdan ensimmäinen–kolmas luetelmakohta).

162 Tämän jälkeen suuntaviivoissa on esimerkinomainen luettelo sellaisista raskauttavista olosuhteista ja lieventävistä olosuhteista, jotka voidaan ottaa huomioon perusmäärän korottamiseksi tai alentamiseksi.

163 Suuntaviivoissa tarkennetaan lopuksi, että lopullinen tämän kaavan mukaan laskettu sakon määrä (perusmäärä, jota korotetaan tai alennetaan prosenttiosuudella) ei saa missään tapauksessa ylittää 10 prosenttia yrityksen koko maailmasta kertyvästä liikevaihdosta asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan mukaisesti (5 kohdan a alakohta). Suuntaviivoissa todetaan tämän lisäksi, että sen jälkeen kun edellä kuvatut laskelmat on tehty, on syytä tarkastella olosuhteiden mukaan tiettyjä objektiivisia tietoja, kuten erityistä taloudellista ympäristöä, rikkomiseen syyllistyneiden mahdollisesti saamia taloudellisia tai rahoituksellisia etuja, kyseessä olevien yritysten ominaispiirteitä sekä niiden todellista maksukykyä erityisessä sosiaalisessa toimintakentässään, jotta voitaisiin lopullisesti mukauttaa suunniteltujen sakkojen määrä (5 kohdan b alakohta).

164 Juuri tätä taustaa vasten on arvioitava, ovatko päätöksen 3 artiklassa määrätyt sakot liiallisia ja onko ne määritetty virheellistä menetelmää käyttäen, kuten kantajat väittävät.

165 Tältä osin on muistutettava, että vaikka komissiolla on harkintavaltaa kunkin sakon määrän vahvistamisen osalta eikä sen tarvitse soveltaa tarkkaa matemaattista kaavaa (asia T-150/89, Martinelli v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-1165, 59 kohta), ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ratkaisee kuitenkin asetuksen N:o 17 17 artiklan perusteella EY 229 artiklassa tarkoitetun täyden harkintavallan omaten sellaisista päätöksistä nostetut kanteet, joilla komissio on määrännyt sakkoa, ja se voi näin ollen poistaa määrätyn sakon taikka alentaa tai korottaa sen määrää. Tässä yhteydessä sen sakon suhteellisuuden osalta tekemä arviointi voi komission mahdollisesti tekemistä ilmeisistä arviointivirheistä riippumatta edellyttää sellaisten lisätietojen esittämistä tai huomioon ottamista, joita ei ole mainittu komission päätöksessä (edellä 108 kohdassa mainittu asia SCA Holding v. komissio, tuomion 55 kohta).

b) Päätöksessä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden perusteella vahvistetut laskentapohjat

Yhteenveto päätöksestä

166 Päätöksen 129–154 perustelukappaleessa komissio on määritellyt kunkin sakon laskentapohjan kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden perusteella. Se on tältä osin ottanut huomioon seuraavat seikat:

— rikkomisen luonne (markkinoiden jakaminen ja hintojen vahvistaminen tärkeällä teollisuudenalalla), jonka osalta se toteaa, että kyse on erittäin vakavasta EY 81 artiklan 1 kohdan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohdan rikkomisesta

— rikkomisen todellinen vaikutus ETA:n grafiittielektrodimarkkinoihin, jonka osalta se katsoo, että hinnoista ei ainoastaan sovittu, vaan niistä myös ilmoitettiin ja ne pantiin täytäntöön, ja tarkentaa, että sovelletut hinnat (varsinkin hinnankorotukset) seurasivat laajalti kartellin sopimia hintoja kuuden vuoden ajan

— merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden koko, jonka osalta se korostaa, että kartelli kattoi yhteismarkkinat kokonaan sekä koko ETA:n sen perustamisesta alkaen.

167 Komissio on katsonut edellä mainitut tekijät huomioon ottaen, että asianomaiset yritykset olivat syyllistyneet ”erittäin vakavaan rikkomiseen”.

168 Komissio on tämän jälkeen voidakseen ottaa huomioon kunkin yrityksen todellisen taloudellisen kapasiteetin aiheuttaa merkittävää vahinkoa kilpailulle ja sen, että asianomaiset yritykset olivat huomattavan erikokoisia, kohdellut yrityksiä eri tavalla. Se on tässä tarkoituksessa jakanut asianomaiset yritykset kolmeen eri ryhmään ottaen lähtökohdakseen kunkin yrityksen kyseessä olevasta tuotteesta saaman maailmanlaajuisen liikevaihdon. Vertailu on tehty kyseessä olevasta tuotteesta kertynyttä liikevaihtoa koskevien tietojen perusteella, jotka koskevat viimeisintä niistä vuosista, jolloin kilpailusääntöjä rikottiin, eli vuotta 1998, sellaisena kuin ne ilmenevät päätöksen 30 perustelukappaleessa olevasta taulukosta:

| Yritys | Grafiittielektroditoiminnan maailmanlaajuinen liikevaihto (1998, milj. euroa) + markkinaosuus grafiittielektrodien maailmanmarkkinoilla (1992–1998) | | Grafiittielektroditoiminnan ETA:n laajuinen liikevaihto (1998) + markkinaosuus grafiittielektrodien markkinoilla ETA:ssa (1992–1998) | | Maailmanlaajuinen kokonaisliikevaihto (2000, milj. euroa) |
|---|---|---|---|---|---|
| SGL | [...] | [... %] | [...] | [... %] | 1 262 |
| UCAR | [...] | [... %] | [...] | [... %] | 841 |
| VAW | [...] | [... %] | [...] | [... %] | 3 693 |
| C/G | [...] | [... %] | [...] | [... %] | 225 |
| SDK | [...] | [... %] | [...] | [... %] | 7 508 |
| Tokai | [...] | [... %] | [...] | [... %] | 652 |
| SEC | [...] | [... %] | [...] | [... %] | 155 |
| Nippon | [...] | [... %] | [...] | [... %] | 189 |

169 Kyseisessä taulukossa olevat tiedot huomioon ottaen kaksi tärkeintä grafiittielektrodien valmistajaa koko maailmassa ja ETA:ssa eli SGL ja UCAR on

luokiteltu ensimmäiseen ryhmään (laskentapohja 40 miljoonaa euroa). C/G, SDK ja Tokai, joilla on maailmanlaajuisesti paljon pienemmät markkinaosuudet (5–10 prosenttia), on luokiteltu toiseen ryhmään (laskentapohja 16 miljoonaa euroa). VAW, SEC ja Nippon, joiden maailmanlaajuiset markkinaosuudet olivat alle 5 prosenttia, on luokiteltu kolmanteen ryhmään (laskentapohja 8 miljoonaa euroa).

170 Lopulta on todettava, että komissio on ottaakseen huomioon VAW:n ja SDK:n koon ja kokonaisresurssit soveltanut VAW:n laskentapohjaan kerrointa 1,25, jolloin laskentapohjan määräksi saatiin 10 miljoonaa euroa ja SDK:n, jota pidettiin ylivoimaisesti suurimpana niistä yrityksistä, joita päätös koskee, laskentapohjaan kerrointa 2,5, jolloin laskentapohjan määräksi saatiin 40 miljoonaa euroa.

Asianosaisten lausumat

171 SGL:n mielestä suuntaviivoja ei voida soveltaa ja se väittää, että niissä määritellyllä laskentamenetelmällä poiketaan täysin aikaisemmasta näkemyksestä, koska siinä ei oteta huomioon oikeasuhteisuutta liikevaihtoon nähden. Kuitenkin vain kokonaisliikevaihtoon nähden oikeassa suhteessa oleva seuraamus on yhteensopiva asetuksen N:o 17 15 artiklan kanssa. Muuten SGL:n kaltaiset yritykset, joiden liikevaihto perustuu pääosin kyseessä olevan tuotteen myyntiin, laitetaan eriarvoiseen asemaan suhteessa niihin yrityksiin, joiden liikevaihdosta suurin osa perustuu muihin tuotteisiin.

172 UCAR moittii sitä vastoin komissiota siitä, että tämä on ottanut maailmanlaajuisen liikevaihdon huomioon asianomaisten yritysten painoarvoa osoittavana perusteena. Kyseisellä menetelmällä on rangaistu UCAR:ää, joka on amerikkalainen yhtiö, koska sen taloudellisen toiminnan taso Yhdysvalloissa on pakostakin heijastunut sen maailmanlaajuiseen liikevaihtoon.

173 SGL kantelee puolestaan avoimuuden puutteesta ja perustelujen puutteellisuudesta niiden kolmen ryhmän käyttöön ottamisen osalta, joihin asianomaiset yritykset luokiteltiin, varsinkin siltä osin kuin on kyse määrien ja luokitteluperusteiden valinnasta. Näin määritellyt määrät ovat mielivaltaisia, koska päätöksen perusteella ei myöskään voida selvittää, onko komissio nojautunut asianomaisten yritysten kokonaisliikevaihtoon vai niiden kyseisestä tuotteesta saamaan liikevaihtoon. Lisäksi SGL:lle rikkomisen vakavuuden perusteella vahvistettu erittäin korkea 40 miljoonan euron suuruinen laskentapohja on ristiriidassa komission aikaisemman päätöskäytännön kanssa.

174 Komissio ei ole myöskään osoittanut, että kartelli olisi konkreettisesti merkinnyt hintojen todellista nousua. Se on jättänyt ottamatta huomioon, että vuosina 1992—1996 tapahtuneille hinnannousuille on olemassa toinenkin selitys: 1990-luvun alkupuolella vallinneen rakennekriisin aikana hinnat olivat olleet huomattavasti omakustannushintoja alempia; tämän jälkeiset hinnan nousut olivat näin ollen olleet välttämättömiä alan tulevaisuuden ja laadun parannusten rahoittamisen kannalta. Komissio on lisäksi itsekin myöntänyt (päätöksen 139 perustelukappale) olevan vaikea sanoa, olisivatko hinnat olleet erilaiset ja missä määrin ilman kartellia.

175 SGL toteaa lisäksi, että komissio on perustellut huomattavat laskentapohjat ainoastaan tarpeella varmistaa "ehkäisevä vaikutus" (päätöksen 146, 148 ja 152 perustelukappale). Se on näin ollen unohtanut sen, että kohtuullisuusperiaatteen mukaan on otettava huomioon myös erityiseen ennalta ehkäisemiseen ja suhteellisuuteen liittyvien näkökohtien kaltaiset kullekin yritykselle ominaiset erityispiirteet.

176 Neljä japanilaista kantajaa ja C/G, joille ETA ei muodosta "kotimaan markkinoita", väittävät, että komission olisi maailmanlaajuiselle liikevaihdolle ja kyseisen tuotteen markkinaosuuksille suhteettoman merkityksen antamisen sijasta pitänyt nojautua liikevaihtoon ja markkinaosuuksiin ETA:ssa. Ainoastaan tällainen menetelmä olisi yhtäältä ollut komission alueellisesti rajoitetun toimivallan mukainen ja toisaalta antanut mahdollisuuden mitata kunkin yrityksen todellista kykyä vahingoittaa vakavasti kilpailua ETA:ssa.

177 Tokain [— — prosenttia], Nipponin [— — prosenttia], SDK:n [— — prosenttia], SEC:n [— — prosenttia] ja C/G:n [— — prosenttia] markkinaosuudet ETA:ssa olivat kuitenkin vain toisarvoisia SGL:n ja UCAR:n markkinaosuuksiin nähden. Niiden osallistuminen kartellin Euroopan toimintaan oli vain pelkästään passiivista. Ne tekevät tässä yhteydessä lukuisia vertailuja niille määrättyjen sakkojen laskentapohjien, perusmäärien ja lopullisten määrien ja kartellin johtajien SGL:n ja UCAR:n vastaavien lukujen välillä sekä asianomaisten yritysten erilaisten liikevaihtojen välillä osoittaakseen, että niille määrätyt seuraamukset ovat liioiteltuja suhteessa niiden taloudelliseen toimintaan ETA:ssa. Ne vertaavat lisäksi komission soveltamaa laskentatapaa amerikkalaisten viranomaisten väitetysti paljon kohtuullisempaan laskentatapaan.

178 Ne tarkentavat, että niiden toisarvoinen ja passiivinen toiminta ETA:n markkinoilla ei perustu lainkaan kartellin vaikutuksiin, vaan se on seurausta sellaisista itsenäisistä päätöksistä, jotka ne olivat tehneet jo kauan ennen rikkomisajanjakson alkua oman taloudellisen etunsa mukaisesti. Komissio ei ole niiden mukaan onnistunut näyttämään toteen, että ne olisivat pidättäytyneet myymästä kyseessä olevaa tuotetta ETA:ssa juuri kartellin vuoksi. Komissio ei varsinkaan ole osoittanut, että niiden markkinaosuudet tai niiden myynti ETA:ssa olisivat ilman kartellia olleet selvästi suuremmat.

179 Tokai, Nippon, SEC ja C/G toteavat vielä, että vaikka noudatettaisiin komission logiikkaa ja hyväksyttäisiin se, että niiden laskentapohja vahvistetaan kyseisestä tuotteesta vuonna 1998 saadun maailmanlaajuisen liikevaihdon perusteella, se, että komissio on jakanut ne kolmeen edellä mainittuun ryhmään, ja kyseisiä ryhmiä koskevien lukujen vahvistaminen (40, 16 ja 8 miljoonaa euroa) loukkaavat suhteellisuusperiaatetta ja yhdenvertaisen kohtelun periaatetta. Niiden laskentapohja on näet suhteellisesti, toisin sanoen liikevaihtoon ja maailmanlaajuisiin markkinaosuuksiin nähden, huomattavasti suurempi kuin SGL:n, UCAR:n ja SDK:n laskentapohja.

180 C/G toteaa vielä siltä osin kuin on kyse sen omasta osallistumisesta kilpailusääntöjen rikkomiseen, että sen tilanne eroaa useilta osin kartellin muiden jäsenten tilanteesta. Se vetoaa toisarvoisen asemansa lisäksi tältä osin useisiin seikkoihin, joiden perusteella se päättelee, ettei sen käyttäytymistä voitu määritellä "erittäin vakavaksi".

181 SDK arvostelee komissiota siitä, että tämä on keinotekoisesti paisuttanut sen sakkoa soveltamalla vielä ehkäisevänä tekijänä kerrointa 2,5, minkä johdosta sen laskentapohjaa korotettiin 24 miljoonalla eurolla. Tällaista tekijää ei kuitenkaan ole sovellettu kartellin johtohahmoihin, niihin kartellin jäseniin, joilla oli ETA:ssa suuremmat markkinaosuudet eikä niihin, jotka olivat jarrutelleet komission tutkimusta ja jatkaneet kilpailusääntöjen rikkomista jopa tämän tutkimuksen jälkeen. Kyse on näin ollen syrjivästä ja suhteettomasta, pelkästään SDK:lle määrätystä kaksinkertaisesta rangaistuksesta, sillä VAW:hen sovellettu kerroin oli suuruudeltaan ainoastaan 1,25 ja sillä korotettiin kyseiselle yritykselle määrättyä summaa ainoastaan 2 miljoonalla eurolla.

182 SDK vetoaa siltä osin kuin komissio viittaa sen kokoon ja sen kokonaisresursseihin (päätöksen 152–154 perustelukappale) taloudelliseen asiantuntijakertomukseen vahvistaakseen, että taloudellinen voima ei riipu koosta itsessään. Yhtäältä sellaiset SDK:n kaltaiset suuret yritykset, joilla on suppeat markkinaosuudet merkityksellisillä markkinoilla, eivät saa mitään voimaa siitä, että ne toimivat sellaisilla toisilla markkinoilla, jotka eivät liity mitenkään merkityksellisiin markkinoihin. Toisaalta sellaista suurta monialayritystä, jolla on heikko rahoitustilanne, ei voida myöskään pitää taloudellisesti vahvana pelkästään sen koon vuoksi. Yritys, jolla on kyseisen tuotteen osalta rajallinen markkinaosuus ei myöskään hyödy kartellista enemmän pelkästään siitä syystä, että se myy myös sellaisia tuotteita, jotka eivät liity kartelliin millään tavalla ja joihin kartellilla ei näin ollen ole mitään vaikutusta. Joka tapauksessa vaikka oletetaan, että ehkäisevän kertoimen soveltamiseen on tarvetta, kyseisen kertoimen on kuitenkin perustuttava tilanteeseen ETA:n markkinoilla, joilla SDK:lla oli ainoastaan toisarvoinen asema, ja sen osalta on otettava huomioon yksinomaan kartellin paljastumisen todennäköisyys ja kyseisen kartellin jäsenten saamat hyödyt.

183 SDK:n mukaan 2,5 suuruisen kertoimen soveltaminen on ristiriidassa useiden komission aikaisemmin tekemien päätösten kanssa. Komissio kohtelee näin ollen eri asioita epäjohdonmukaisesti. Lopuksi SDK väittää, että sen puolustautumisoikeuksia on loukattu, koska sitä ei ole kuultu 2,5 suuruisen kertoimen valinnan taustalla olevien syiden ja perusteiden osalta.

184 Kaikki japanilaiset kantajat katsovat, etteivät perustelut ole olleet riittäviä edellä lyhyesti esitettyjen eri kohtien osalta.

185 Komission mukaan päätöksessä esitetyistä perusteluista ja oikeuskäytännöstä ilmenee, ettei yksikään kanneperuste ole perusteltu.

186 Etenkin siltä osin kuin on kyse yritysten jakamisesta kolmeen ryhmään ja laskentapohjien vahvistamisesta komissio kiistää sen, että se olisi nojautunut pelkästään kyseisen tuotteen myynnistä saatuun maailmanlaajuisen liikevaihtoon. Sakkojen laskemisessa lähtökohtana on komission mukaan ollut rikkomisen vakavuus (luonne ja vaikutus sekä relevanttien maantieteellisten markkinoiden koko). Maailmanlaajuiset liikevaihdot ja markkinaosuudet ovat pelkästään olleet pohjana määritettäessä kartelliin osallistuneiden yritysten suhteellista merkitystä ETA:ssa. Komission lähestymistavassa on näin ollen otettu huomioon lukuisia seikkoja eikä se merkitse mitenkään pelkkää liikevaihtoihin perustuvaa laskelmaa.

187 SDK:lle vahvistettuun laskentapohjaan sovelletun 2,5 suuruisen kertoimen osalta komissio kiistää väitteen, jonka mukaan kyseisen mukautuksen tarkoituksena oli saada aikaan ylimääräinen ehkäisevä vaikutus. Mukautustekijällä pyrittiin päinvastoin ottamaan huomioon pelkästään se, että erilaiset taloudelliset resurssit edellyttävät erilaisia sakkoja, jos sakoilla on tarkoitus saada aikaan yhdenvertainen ehkäisevä vaikutus. Sellaisten suurten monialayritysten tapauksessa, kuten sen, johon myös SDK kuului, ei ole riittävää ottaa huomioon liikevaihto niillä markkinoilla, joilla kilpailusääntöjä on rikottu.

188 Komissio toteaa nimenomaan luvun 2,5 osalta, ettei kyseinen luku perustunut sen konsernin maailmanlaajuiseen liikevaihtoon, johon kantaja kuului. Kyse on

pikemminkin ollut sellaisesta bruttomääräisestä mukautuksesta, jossa otettiin huomioon SDK:n koko ja sen kokonaisresurssit, koska se oli ylivoimaisesti suurin niistä yrityksistä, joita päätös koskee.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

— Suuntaviivojen sovellettavuus määritettäessä huomioon otettavaa liikevaihtoa

189 Siltä osin kuin SGL vetoaa siihen, että suuntaviivat ovat ristiriidassa komission aikaisemman päätöskäytännön kanssa, joka sen mukaan perustui kokonaisliikevaihtoon, on täsmennettävä, että seuraamukset, joita komissio voi määrätä yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisesta, on määritelty asetuksen N:o 17 15 artiklassa ja että kyseinen asetus on annettu ennen kilpailusääntöjen rikkomisen alkamista. Kuitenkin kuten edellä 159–164 kohdasta seuraa, suuntaviivoissa esitetty sakkojen määrän yleinen laskentamenetelmä perustuu asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa mainittuihin kahteen arviointiperusteeseen eli rikkomisen vakavuuteen ja kestoon, ja laskennassa noudatetaan kunkin yrityksen liikevaihtoon suhteutettua enimmäismäärää, josta säädetään samassa säännöksessä (edellä 38 kohdassa mainittu asia LR AF 1998 v. komissio, tuomion 231 kohta)

190 Suuntaviivat eivät näin ollen mene kyseisessä artiklassa määritellyn seuraamuksia koskevan oikeudellisen kehyksen ulkopuolelle (em. asia LR AF 1998 v. komissio, tuomion 232 kohta).

191 Suuntaviivojen aikaansaama muutos komission aikaisempaan hallintokäytäntöön nähden ei merkitse sitä, että sakon suuruuden arviointia koskeva oikeudellinen kehys olisi muuttunut lainsäädännön taannehtivuuskieltoa koskevan yleisen periaatteen tai oikeusvarmuuden periaatteen vastaisesti. Yhtäältä komission aiemmin noudattama käytäntö ei itsessään ole sakkojen määrittämistä koskeva oikeudellinen kehys kilpailuoikeuden alalla, koska tällainen kehys on määritetty ainoastaan asetuksessa N:o 17. Toisaalta kun otetaan huomioon asetuksessa N:o 17 komissiolle jätetty harkintavalta, se, että komissio on ottanut käyttöön uuden sakkojen laskentatavan, joka saattaa johtaa sakon määrän kasvuun yleisesti, ei tarkoita, että asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja sakkoja olisi taannehtivasti korotettu (em. asia LR AF 1998 v. komissio, tuomion 233–235 kohta).

192 Se, että komissio on aikaisemmin määrännyt tietyntasoisia sakkoja tietyntyyppisistä rikkomisista, ei myöskään estä sitä korottamasta tätä tasoa asetuksessa N:o 17 säädetyissä rajoissa, jos tämä on välttämätöntä yhteisön kilpailupolitiikan toteuttamiseksi (edellä 144 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique diffusion française ym. v. komissio, tuomion 109 kohta). Yhteisön kilpailusääntöjen tehokas soveltaminen edellyttää päinvastoin sitä, että komissio voi milloin tahansa mukauttaa sakkojen tasoa tämän politiikan tarpeita vastaavaksi (em. yhdistetyt asiat Musique diffusion française ym. v. komissio, tuomion 109 kohta ja em. asia LR AF 1998 v. komissio, tuomion 236 ja 237 kohta).

193 Tästä seuraa, että suuntaviivojen soveltumattomuutta koskeva väite on hylättävä.

194 Näin ollen neljän japanilaisen kantajan ja C/G:n tekemä viittaus amerikkalaisiin, väitetysti kohtuullisempiin laskentamenetelmiin, on tehoton, koska komissio saattoi perustellusti soveltaa suuntaviivoissa esitettyä laskentamenetelmää.

— Liikevaihto, jonka komissio on ottanut huomioon laskentapohjaa määrittäessään

195 Siltä osin kuin komissiota moititaan siitä, ettei se ole määritellyt eri laskentapohjia nojautumalla joko grafiittielektrodien myynnistä ETA:ssa kertyneeseen liikevaihtoon tai kokonaisliikevaihtoon kaikkine tuotteineen, on muistutettava yhtäältä, että ainoa asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohtaan sisältyvä nimenomainen viittaus liikevaihtoon koskee sitä ylärajaa, jota sakon määrä ei voi ylittää, ja toisaalta, että tämän ylärajan tarkoitetaan liittyvän kokonaisliikevaihtoon (edellä 144 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique diffusion française ym. v. komissio, tuomion 119 kohta). Tätä rajaa noudattaen komissio voi lähtökohtaisesti vahvistaa sakon haluamansa maantieteellisen alueen ja tuotteiden pohjalta lasketun liikevaihdon perusteella (edellä 39 kohdassa mainittu sementtitapaus, tuomion 5023 kohta), eikä se ole velvollinen ottamaan huomioon juuri kokonaisliikevaihtoa tai relevanteilta maantieteellisiltä markkinoilta tai tuotemarkkinoilta saatua liikevaihtoa. Vaikka suuntaviivoissa ei todeta, että sakot olisi laskettava tietyn liikevaihdon perusteella, niiden kanssa ei ole myöskään ristiriidassa se, että tällainen liikevaihto otetaan huomioon, kunhan komission valintaan ei liity ilmeistä arviointivirhettä.

196 Toisin kuin SGL on väittänyt, esillä olevassa asiassa päätöksen 149–151 perustelukappaleesta käy selvästi ilmi, että komissio valitsi kyseisen tuotteen myynnistä saadun maailmanlaajuisen liikevaihdon ilmaistakseen laskentapohjien avulla kilpailusääntöjen rikkomisen luonnetta, sen todellista vaikutusta markkinoihin ja maantieteellisten markkinoiden laajuutta kun otetaan huomioon se, että kartellin jäsenet olivat huomattavan erikokoisia.

197 Kartellin ominaisluonteeseen nähden komissiolla oli kuitenkin perusteita ottaa huomioon kyseinen liikevaihto arviointivirhettä tekemättä siltä osin kuin sen

avulla voitiin ottaa huomioon suuntaviivojen 1 A kohdan neljännessä alakohdassa tarkoitettu todellinen taloudellinen kapasiteetti, joka rikkomuksiin syyllistyneillä on aiheuttaa huomattavaa vahinkoa muille talouden toimijoille ja erityisesti kuluttajille.

198 Päätöksessä olevien toteamusten mukaan kartelli oli maailmanlaajuinen ja hintojen vahvistamisen lisäksi sillä jaettiin markkinat "kotimaista tuottajaa" koskevan periaatteen mukaan. Muiden kuin ETA:sta kotoisin olevien tuottajien oli sen sijaan, että ne olisivat kilpailleet aggressiivisesti ETA:n markkinoilla, lopulta vetäydyttävä kyseisiltä markkinoilta, jotka eivät olleet "niiden kotimarkkinoita" (ks. edellä 64 ja 67 kohta). Jos komissio olisi laskenut Tokain, SDK:n, Nipponin, SEC:n ja C/G:n laskentapohjan niiden kyseisestä tuotteesta ETA:ssa saaman pienen liikevaihdon perusteella, se olisi palkinnut ne siitä, että ne noudattivat yhtä kartellin perusperiaatteista ja suostuivat siihen, etteivät ne ryhtyisi kilpailemaan ETA:n markkinoilla, vaikka niiden kartellin kyseisen periaatteen mukainen käyttäytyminen antoi "kotimaisille" tuottajille Euroopassa eli etenkin SGL:lle ja UCAR:lle mahdollisuuden vahvistaa yksipuolisesti ETA:ssa noudatettavat hinnat. Näin tehdessään japanilaiset kantajat ja C/G ovat rajoittaneet kilpailua ETA:n markkinoilla riippumatta siitä, mikä niiden kyseisiltä markkinoilta saama todellinen liikevaihto oli.

199 Tältä osin on tarkennettava, että päätöksessä kilpailusääntöjen rikkomiseksi katsottu maailmanlaajuinen kartelli on vahingoittanut kuluttajia ETA:ssa, koska etenkin SGL ja UCAR olivat voineet korottaa hintojaan ETA:ssa ilman, että niihin olisi kohdistunut uhkaa japanilaisten kantajien ja C/G:n taholta, jotka saattoivat maailmanlaajuisen vastavuoroisuusperiaatteen nojalla toimia samalla tavalla omilla markkinoillaan eli Japanissa ja Kaukoidässä sekä Yhdysvalloissa. Koska yhtenä kartellin tavoitteena oli estää muiden kuin kotimaisten tuottajien taholta ETA:han leviävä kilpailu, näiden tuottajien osallistuminen oli välttämätöntä, jotta kartelli olisi toiminut kokonaisuudessaan, toisin sanoen muilla maailman alueellisilla markkinoilla. Näin ollen sen kilpailusääntöjen rikkomisen, johon kaikki kartellin jäsenet — mukaan lukien kantajat, joiden osalta ETA ei muodostanut "kotimaisia markkinoita" — syyllistyivät, todellinen vaikutus ETA:han perustui siihen, että kartellin jäsenet vaikuttivat osaltaan kartellin kokonaistehokkuuteen ja kaikki kolme "pilaria" — Yhdysvallat, ETA, Kaukoitä/Japani — olivat kartellin maailmanlaajuisen toiminnan kannalta olennaisia.

200 On vielä todettava, että se, että komissiolla on ainoastaan rajoitettu toimivalta määrätä seuraamuksia ETA:n alueella, ei estä sitä ottamasta huomioon kyseisen tuotteen myynnistä saatua maailmanlaajuista liikevaihtoa arvioidakseen kartellin jäsenten taloudellista kapasiteettia vahingoittaa kilpailua ETA:ssa. Komissio voi tehdä kyseisen arvioinnin samalla tavalla kun se ottaa asetuksen N:o 17 15 artiklan ja sitä koskevan oikeuskäytännön mukaisesti huomioon yrityksen, jolle seuraamuksia on määrätty, taloudellisen kapasiteetin nojautumalla tämän maailmanlaajuiseen kokonaisliikevaihtoon.

201 On totta, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ei ole mahdollista, että jollekin eri liikevaihdoista annetaan suhteeton merkitys suhteessa muihin arvioinnissa huomioon otettaviin seikkoihin nähden, joten sopivan sakon määrääminen ei voi olla pelkän kokonaisliikevaihtoon perustuvan laskelman tulos erityisesti silloin, kun kyseiset tavarat muodostavat ainoastaan vähäisen osan tästä liikevaihdosta (edellä 144 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique diffusion française ym. v. komissio, tuomion 120 ja 121 kohta ja asia T-77/92, Parker Pen v. komissio, tuomio 14.7.1994, Kok. 1994, s. II-549, 94 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyi siten edellä mainitussa asiassa Parker Pen vastaan komissio annetussa tuomiossa kanneperusteen, jonka mukaan suhteellisuusperiaatetta oli loukattu sillä perusteella, ettei komissio ollut ottanut huomioon sitä, että kilpailusääntöjen rikkomisessa kyseessä olleisiin tuotteisiin perustuva liikevaihto oli suhteellisen vähäinen kyseisen yrityksen kokonaismyynnin perusteella saamaan liikevaihtoon nähden.

202 Neljä japanilaista kantajaa ja C/G vetoavat kyseiseen oikeuskäytäntöön ja viittaavat vähäiseen toimintaansa ETA:ssa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Parker Pen vastaan komissio antamassa tuomiossa omaksuma ratkaisu koskee kuitenkin sakon lopullisen määrän vahvistamista eikä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden perusteella määritettävää sakon laskentapohjaa, kuten tässä tapauksessa. Tässä tapauksessa komissio ei ole perustanut sakkojen lopullista määrää pelkkään kokonaisliikevaihtoon, vaan se on ottanut liikevaihdon lisäksi huomioon joukon muita seikkoja ja laskentapohjan osalta kokonaisliikevaihtoa ei juuri nimenomaan ole otettu huomioon. Oikeuskäytäntö, johon kyseiset kantajat ovat vedonneet, on näin ollen vailla merkitystä (ks. vastaavasti edellä 153 kohdassa mainittu asia ABB Asea Brown Boveri v. komissio, tuomion 156 kohta).

203 Siltä osin kuin C/G katsoo vielä, ettei sen osallistumista kilpailusääntöjen rikkomiseen voida pitää "erittäin vakavana", koska sen tilanne ETA:ssa oli erityinen, riittää kun korostetaan, että tiettyä yritystä koskevat erityiset tiedot voivat tosin olla raskauttavia tai lieventäviä olosuhteita (suuntaviivojen 2 ja 3 kohta) tai ne voivat olla peruste sakon lopulliselle mukauttamiselle (suuntaviivojen 5 kohdan b alakohta). Kuitenkin silloin kun komissio nojautuu kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutukseen arvioidakseen rikkomisen vakavuutta suuntaviivojen 1 A kohdan ensimmäisen ja toisen alakohdan mukaisesti, tässä yhteydessä on otettava huomioon vain kaikkien yritysten toteuttaman kilpailusääntöjen rikkomisen kokonaisuuden vaikutukset (asia C-49/92 P, komissio v. Anic Partecipazioni, tuomio 8.7.1999, Kok. 1999, s. I-4125, 150–152 kohta), joten kunkin yrityksen erillisellä käyttäytymisellä tai erityispiirteillä ei ole tältä osin merkitystä. C/G:n esittämillä erityisillä seikoilla ei näin ollen ole tässä yhteydessä merkitystä.

204 Tästä seuraa, että laskentapohjaa määritettäessä huomioon otettavan liikevaihdon virheellisyyttä koskevat kanneperusteet on hylättävä.

— Kartellin todellinen vaikutus hinnan korotuksiin ja kartellin tiettyjen jäsenten markkinaosuuksiin

205 Siltä osin kuin japanilaiset kantajat ja C/G väittävät, ettei niiden kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevällä käyttäytymisellä ole ollut "todellista vaikutusta" ETA:n suuntaviivojen 1 A kohdan viimeistä edellisessä alakohdassa tarkoitetulla tavalla, koska se, että ne eivät myyneet kyseistä tuotetta, perustui ennen kartellia tehtyihin itsenäisiin päätöksiin, on korostettava, että tällaisessa väitteessä ei oteta huomioon yhtäältä sitä, että kartellille on ominaista se, että sillä jaetaan markkinat maailmanlaajuisesti, ja toisaalta sitä, etteivät kantajat ole pätevästi kiistäneet komission tältä osin tekemiä tosiseikkoja koskevia toteamuksia.

206 Kantajat ovat nimittäin hyväksyneet kartellin perusperiaatteet, joiden mukaan kyseisen tuotteen hinta oli tarkoitus vahvistaa maailmanlaajuisesti ja "muiden kuin kotimaisten" tuottajien oli tarkoitus vetäytyä "kotimaisille" tuottajille varatuilta markkinoilta (päätöksen 50 perustelukappale). Komissio on lisäksi todennut, että kyseiset perusperiaatteet oli pantu täytäntöön kartellin eri kokouksissa (päätöksen 51–93 perustelukappale), eivätkä edellä mainitut kantajat ole pätevästi kyseenalaistaneet näitä toteamuksia.

207 Kunkin yrityksen kilpailusääntöjä rikkovan käyttäytymisen konkreettisesta vaikutuksesta markkinoihin ja kilpailuun on todettava, että kyseinen vaikutus on otettava suuntaviivojen 1 A kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan huomioon "jos se on mitattavissa". Esillä olevassa asiassa viiden edellä mainitun kantajan käyttäytyminen ETA:ssa, joka ei ollut aggressiivista, oli täysin kartellin periaatteiden ja hyvän toiminnan mukaista. Näin ollen on vaikeasti "mitattavissa" miltä osin sen kilpailusääntöjen rikkomisen, johon kyseiset kantajat ovat syyllistyneet, eli sen, etteivät ne toimineet aggressiivisesti ETA:n markkinoilla, konkreettinen vaikutus ylittää pelkästään sopimuksessa sovitun eli niiden antaman sitoumuksen olla toimimatta.

208 Kilpailusääntöjen rikkomisen konkreettisen vaikutuksen päteväksi riitauttamiseksi ei myöskään riitä vedottavan kilpailusääntöjä rikkovien sopimusten mukaiselle käyttäytymiselle olemassa oleviin "vaihtoehtoisiin selityksiin" eli yritysten taloudellisen edun mukaisesti väitetysti tehtyihin itsenäisiin päätöksiin. "Vaihtoehtoisten selitysten" käsitettä voidaan näet käyttää ainoastaan sulkemaan pois yhdenmukaisen menettelytavan olemassaolo silloin, kun rinnakkainen ja passiivinen käyttäytyminen voidaan selittää muilla uskottavilla syillä kuin asianomaisten yritysten välisellä yhteistoiminnalla (ks. asia T-30/91, Solvay v. komissio, tuomio 29.6.1995, Kok. 1995, s. II-1775, 75 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Esillä olevassa asiassa edellä mainittujen viiden kantajan kilpailusääntöjä rikkova käyttäytyminen ei ollut rinnakkaista käyttäytymistä, vaan juuri niiden salaisten sopimusten mukaista, joiden olemassaoloa ja sisältöä ne eivät ole kiistäneet.

209 Kuten komissio on perustellusti korostanut, kartellin tavoitteena oli varmistaa maailmanmarkkinoiden vakaus siten, että yhteiset hinnan korotukset olisivat mahdollisia. Kun viisi edellä mainittua kantajaa hyväksyivät pysyvänsä ETA:n markkinoiden ulkopuolella, ne vaikuttivat merkittäviltä osin maailmanmarkkinoiden vakauteen, jonka johdosta kilpailu ETA:ssa vahingoittui vakavasti. Vastasuoritus SGL:n ja UCAR:n kyseisille kantajille niiden kotimarkkinoilla antamasta suojasta oli kyseisten kantajien lupaus pysytellä ETA:n ulkopuolella. Jos kyseinen lupaus olisi ollut arvoton, kyseisten kantajien ei olisi tarvinnut osallistua kartelliin.

210 Lopulta päätöksessä on todettu, ettei kartelli ollut eurooppalainen kartelli, johon olisi osallistunut joitakin japanilaisia ja amerikkalaisia jäseniä, vaan kyse oli maailmanlaajuisesti toimivasta kartellista. Jottei kartellin hyvä toiminta olisi häiriintynyt, kukin jäsen oli sitoutunut kunnioittamaan maailmanlaajuisesti hankittuja markkinaosuuksia mahdollisista tulevista suuntauksista ja kehityksistä huolimatta, ja varmistamaan siten kullakin maailman alueella sellaiset säännönmukaiset hintojen korotukset, että jollei "kotimaista" tuottajaa koskevaa periaatetta olisi ollut, ne olisivat voineet edistää "muiden kuin kotimaisten tuottajien" pääsyä alueille, joille oli tyypillistä "kotimaisten" tuottajien läsnäolo.

211 Kantajien viittaus niiden oman taloudellisen intressinsä mukaisesti tekemiin itsenäisiin päätöksiin keskittyä omille "kotimaan" markkinoilleen on näin ollen asian kannalta merkityksetön. Tällaisten päätösten taustalla olleet olosuhteet voivat näet vaihtua milloin tahansa siten, että sitoumuksella pysytellä sellaisen alueen ulkopuolella, joka ei jollakin tietyllä hetkellä ollut taloudellisesti kiinnostava, on edelleen arvoa. Lisäksi vaikka on aina vaikea kuvitella, miten tietyt markkinat olisivat kehittyneet ilman kyseisillä markkinoilla toimivaa kartellia, tällaisten ennusteiden tekeminen on erityisen ongelmallista tilanteessa, jossa markkinat on jaettu sellaisen "kotimaista" tuottajaa koskevan periaatteen mukaan, joka velvoittaa kartellin jäsenet pysyttelemään passiivisina tietyillä maantieteellisillä alueilla.

212 Joka tapauksessa ei riitä, että tällaisessa tilanteessa pohditaan niitä markkinaosuuksia, jotka "muut kuin kotimaiset tuottajat" olisivat voineet kohtuudella hankkia kartellin toiselle jäsenelle varatuilta markkinoilta, jos kartellia ei olisi ollut. Ei näet voida pitää mahdottomana, etteikö kartellin antaman turvallisuuden puuttuessa "kotimainen" tuottaja olisi pelkästään muiden tuottajien kyseisille markkinoille tuloa pelätessään soveltanut melko alhaisia hintoja, jotta nämä muut tuottajat olisivat päättäneet pysytellä kyseessä olevien markkinoiden ulkopuolella hankkimatta sieltä pienintäkään markkinaosuutta. Tällaisessa tilanteessa vapaa kilpailu olisi kuitenkin hyödyttänyt kuluttajia hintojen laskun muodossa ilman, että markkinaosuudet olisivat lainkaan muuttuneet.

213 Komissio on näin ollen perustellusti katsonut, että kartelli johti todellisuudessa siihen, että viisi kyseessä olevaa kantajaa käyttäytyivät passiivisesti ETA:ssa, joten myös ne olivat osallistuneet "erittäin vakavaan kilpailusääntöjen rikkomiseen".

214 Sama koskee myös kartellin vuosina 1992–1996 aikaansaamia hinnankorotuksia. Siltä osin kuin SGL vetoaa tässä yhteydessä "vaihtoehtoisiin selityksiin", riittää jälleen kerran muistutettavan, että tässä tapauksessa ei ole kyse pelkästä "rinnakkaisesta käyttäytymisestä". Lisäksi päätöksen 136 ja 137 perustelukappaleessa on tiivistelmä niistä komission tosiasioita koskevista toteamuksista, jotka liittyvät tavoitehintojen vahvistamiseen ja hintojen todellisiin korotuksiin siihen kartellin pääperiaatteeseen perustuen, jonka mukaan grafiittielektrodien hinnat vahvistettiin maailmanlaajuisesti (päätöksen 50 ja 61–70 perustelukappale). Tästä ilmenee, että kartellin kokouksissa sovitut hinnat asetettiin ostajille progressiivisesti ja ne ovat nousseet lähes 50 prosenttia 1992–1996. SGL ei ole kiistänyt näitä konkreettisia ja yksityiskohtaisia toteamuksia. Komissio on näin ollen pätevästi osoittanut, että hintojen nousu oli sidoksissa siihen, että kartellin kahdeksan jäsentä, jotka valvoivat lähes 90:tä prosenttia grafiittielektrodien maailman markkinoista (päätöksen 135 perustelukappale) ja jotka olivat onnistuneet sopimaan hinnoista 5–6 vuoden ajan (päätöksen kolmas perustelukappale), jakamaan markkinat ja ryhtymään joukkoon liitännäisiä toimenpiteitä (päätöksen toinen perustelukappale), sovelsivat kilpailusääntöjä rikkovia sopimuksia.

215 Tästä seuraa, että kanneperusteita, joiden mukaan kartellin todellista vaikutusta hintojen korotuksiin ja tiettyjen kartellin jäsenten markkinaosuuksiin ei ole otettu huomioon, ei voida hyväksyä.

— Kartellin jäsenten jakaminen kolmeen ryhmään ja kunkin jäsenen laskentapohjan vahvistaminen

216 Sen väitteen osalta, joka koskee laskentapohjien ja etenkin SGL:lle vahvistetun 40 miljoonan euron suuruisen laskentapohjan mielivaltaisuutta ja liiallisuutta sen vuoksi, että kyseinen korkea summa on ristiriidassa komission aikaisemman päätöskäytännön kanssa, on muistutettava, että komissiolla on harkintavaltaa sakkojen määrän vahvistamisessa, jotta se voisi ohjata yritysten toimintaa niin, että ne noudattaisivat kilpailusääntöjä (edellä 157 kohdassa mainittu asia Deutsche Bahn v. komissio, tuomion 127 kohta). Se, että komissio on aikaisemmin määrännyt tietyntasoisia sakkoja tietyntyyppisistä rikkomisista, ei näin ollen estä sitä korottamasta milloin tahansa tätä tasoa yhteisön kilpailupolitiikan toteuttamiseksi (edellä 144 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique diffusion française ym. v. komissio, tuomion 109 kohta) ja sakkojen ehkäisevän vaikutuksen vahvistamiseksi (asia T-327/94, SCA Holding v. komissio, tuomio 14.5.1998, s. II-1373, 179 kohta) (ks. edellä 191 ja 192 kohta). Tästä seuraa, että väite, joka koskee käytännön muuttamista laskentapohjien tason osalta, on hylättävä.

217 Siltä osin kuin on kyse kartellin jäsenten jakamisesta useisiin ryhmiin, mikä on johtanut samaan ryhmään kuuluvien yritysten laskentapohjan vahvistamiseen kiinteämääräisesti, on korostettava, että komission tällaista lähestymistapaa, vaikka siinä ei otetakaan huomioon samaan ryhmään kuuluvien yritysten kokoeroja, ei lähtökohtaisesti voida arvostella. Komissio ei näet ole määrittäes-

sään sakkoja velvollinen varmistamaan tapauksissa, joissa sakkoja määrätään useille yrityksille samasta rikkomisesta, että kunkin yrityksen osalta lasketut sakkojen lopulliset määrät heijastavat asianomaisten yritysten välisiä eroavaisuuksia näiden kokonaisliikevaihdon osalta (edellä 47 kohdassa mainittu asia FETTCSA, tuomion 385 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

218 Komissio ei näin ollen ole tehnyt tosiseikkoja koskevaa virhettä tai oikeudellista virhettä, kun se on kilpailusääntöjen vakavuutta arvioidessaan jakanut kantajat eri ryhmiin.

219 Yrityksiä tällä tavalla ryhmiin jaettaessa on kuitenkin noudatettava yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, jonka mukaan toisiinsa rinnastettavissa olevia tapauksia ei saa kohdella eri tavalla eikä erilaisia tapauksia samalla tavalla, ellei tällainen kohtelu ole objektiivisesti perusteltua (asia FETTCSA, tuomion 406 kohta). Saman suuntaisesti suuntaviivojen 1 A kohdan kuudennessa alakohdassa todetaan, että samanlaisiin rikkomuksiin syyllistyneiden yritysten "huomattava" erikokoisuus voi etenkin olla peruste vaihdella määrää kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arvioimiseksi. Lisäksi oikeuskäytännön mukaan sakkojen määrän on oltava ainakin oikeassa suhteessa kilpailusääntöjen vakavuuden arvioimisen osalta huomioon otettaviin seikkoihin nähden (yhdistetyt asiat T-202/98, T-204/98 ja T-207/98, Tate Lyle ym. v. komissio, tuomio 12.7.2001, Kok. 2001, s. II-2035, 106 kohta).

220 Näin ollen kun komissio jakaa kyseiset yritykset ryhmiin sakkojen määrän vahvistamiseksi, kuhunkin tällä tavoin yksilöityyn ryhmään sovellettavan kynnysluvun on oltava yhtenäinen ja objektiivisesti perusteltu (asia FETTCSA, tuomion 416 kohta ja edellä 38 kohdassa mainittu asia LR AF 1998 v. komissio, tuomion 298 kohta).

221 Tästä osin on huomattava, että komissio, joka toteaa suuntaviivojensa johdanto-osassa, että sillä sakkojen määrän vahvistamisessa olevaa liikkumavaraa on sovellettava "yhtenäisen ja syrjimättömän politiikan linjan mukaisesti, joka vastaa kilpailusääntöjen rikkomisen estämiselle asetettuja tavoitteita", on sitoutunut toimimaan näiden periaatteiden mukaisesti silloin kun se vahvistaa kilpailusääntöjen rikkomisesta määrättävien sakkojen määrää.

222 Näin ollen on tutkittava, onko esillä olevassa asiassa ne kolme eri ryhmää, jotka komissio on yksilöinyt päätöksen 30 perustelukappaleessa olevan taulukon perusteella (ks. edellä 168 kohta), toisistaan erottavat kynnysluvut vahvistettu yhdenmukaisesti ja objektiivisin perustein.

223 Tältä osin on todettava, että päätöksen 148–151 perustelukappaleesta seuraa selvästi, että komissio on ottanut kolmea ryhmää muodostaessaan ja eri laskentapohjia vahvistaessaan lähtökohdakseen yhden ainoan kriteerin eli ne liikevaihdot ja ne konkreettiset markkinaosuudet, jotka kartellin jäsenillä oli kyseisen tuotteen myynnin perusteella maailmanlaajuisesti. Tässä tarkoituksessa komissio on viitannut vuoden 1998 liikevaihtoihin ja markkinaosuuksien kehittymiseen vuosina 1992–1998, sellaisina kuin ne on esitetty edellä mainitussa taulukossa. Lisäksi ilmenee, että sovelletussa aritmeettisessa menetelmässä markkinaosuudet on jaettu noin [— —] prosentin suuruisiin siivuihin kunkin siivun vastatessa noin 8 miljoonaa euroa. Näin ollen sekä SGL:n ja UCAR:n, joiden markkinaosuus oli noin [— —], [— —] laskentapohjaksi on katsottu 40 miljoonaa euroa. VAW:n, SEC:n ja Nipponin, joiden markkinaosuus oli alle 5 prosenttia, laskentapohjaksi on katsottu 8:aa miljoonaa, kun taas SDK:n, C/G:n ja Tokain, joiden markkinaosuus oli 5–10 prosenttia, laskentapohja on 16 miljoonaa.

224 Siltä osin kuin on kyse tämän menetelmän lähtökohdasta eli siitä, että komissio on päättänyt käyttää 8 miljoonan euron suuruisia "siivuja" siten, että SGL:n ja UCAR:n osalta on voitu vahvistaa tarkalleen suurin luku 40 miljoonaa euroa, on

totta, ettei komissio ole missään päätöksen kohdassa esittänyt niitä syitä, joiden vuoksi se on valinnut juuri luvun 40 miljoonaa euroa ensimmäiseen ryhmään luokiteltujen yritysten osalta. Tätä komission valintaa ei kuitenkaan tästä huolimatta voida pitää mielivaltaisena eikä se ylitä komissiolla tässä asiassa olevan harkintavallan rajoja.

225 Suuntaviivojen mukaan nimittäin "erittäin vakavien" rikkomisten osalta voidaan vahvistaa yli 20 miljoonan euron suuruinen summa. Hintojen vahvistamista koskevien horisontaalisten kartellien on lisäksi aina katsottu kuuluvan vakavimpiin yhteisön kilpailuoikeuden rikkomisiin ja niitä voidaan näin ollen sinällään pitää "erittäin vakavina" (edellä 47 kohdassa mainittu asia FETTCSA, tuomion 262 kohta). Tämä on näin ollen sitäkin suuremmalla syyllä totta nyt käsiteltävänä olevassa asiassa tutkittavana olleen kartellin osalta, jossa on kyse kartellista, jolla samanaikaisesti vahvistettiin hintoja ja jaettiin markkinaosuuksia ja joka ulottui yhteismarkkinoiden ja ETA:n koko alueelle.

226 On vielä todettava, että SGL:n ja UCAR:n kannalta merkityksellinen liikevaihto on [— —] ja [— —] miljoonaa euroa ja että niiden markkinaosuudet vaihtelevat [— —] ja [— —] prosentin sekä [— —] ja [— —] prosentin välillä. Komissio on näin ollen perustellusti arvioinut, että nämä kaksi yritystä oli luokiteltava samaan ryhmään, joka on johdonmukainen keskimäärin [— —] miljoonan euron suuruiseen liikevaihtoon ja noin [— —] prosentin suuruiseen markkinaosuuteen nähden.

227 Kun ensimmäisen ryhmän ja siihen sovellettavan laskentapohjan määrän on todettu näin olevan säännönmukainen, on tutkittava, onko toinen ryhmä, johon SDK, S/G ja Tokai kuuluvat, muodostettu yhdenmukaisella ja objektiivisesti perusteltavissa olevalla tavalla. Tältä osin osoittautuu, että komission soveltama aritmeettinen menetelmä johtaa yhdenmukaiseen tulokseen SDK:n osalta, jonka liikevaihto on [— —] miljoonaa euroa ja merkityksellinen markkinaosuus noin [— —] prosenttia. Yhtäältä SDK:n ja toisaalta SGL:stä ja UCAR:sta muodostuvan ryhmän välinen suhde on näin ollen noin 1:2,5, mikä oikeuttaa vahvistamaan SDK:n laskentapohjaksi 16 miljoonaa euroa (40:2,5).

228 Sitä vastoin se, että komissio on luokitellut SDK:n ja Tokain samaan ryhmään, vaikka Tokain liikevaihto on vain [— —] miljoonaa euroa ja sen markkinaosuus on vain noin [— —] prosenttia eli puolet SDK:n vastaavista luvuista, ylittää sen liikkumavaran, joka voidaan hyväksyä suhteellisuusperiaatteen ja yhdenvertaista kohtelua koskevan periaatteen kannalta, varsinkin kun samaan ryhmään kuuluvien Tokain ja SDK:n välinen kokoero on suurempi kuin eri ryhmiin kuuluvien Tokain ja Nipponin (liikevaihto: [— —] miljoonaa euroa, markkinaosuus: noin [— —] prosenttia) välinen kokoero. Komission näkemyksestä poiketen tällaista luokittelutapaa ei voida pitää yhdenmukaisena (ks. vastaavasti edellä 47 kohdassa mainittu asia FETTCSA, tuomion 415, 422 ja 426 kohta).

229 Siltä osin kuin on tarkastettava, voidaanko komission lähestymistapaa pitää objektiivisesti perusteltuna, on muistutettava, että kun päätöksessä on ensin viitattu kunkin yrityksen kyseisen tuotteen myynnistä vuonna 1998 saamaan maailmanlaajuiseen liikevaihtoon ja osuuksiin maailmanmarkkinoilla (149 ja 150 perustelukappale), siinä todetaan ainoastaan, että "C/G, SDK ja Tokai, joilla on huomattavasti pienemmät osuudet maailmanmarkkinoilla (5–10 prosenttia) [kuin SGL:llä ja UCAR:lla], kuuluvat toiseen ryhmään" (150 perustelukappale). Kyseisessä kohdassa ei kuitenkaan esitetä mitään sellaista nimenomaista syytä, jonka perusteella komissio saattoi edellä mainituista kokojen välisistä suhdeluvuista huolimatta liittää Tokain juuri SDK:hon eikä Nipponiin.

230 Komissio on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa väittänyt, että ottaessaan käyttöön kolme ryhmää ja vahvistaessaan erilaiset laskentapohjat se toimi pikemminkin suuruusluokkien kuin aritmeettisten kaavojen pohjalta siten, että sakon oli oltava oikeassa suhteessa kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuteen ja kestoon eikä tietyn yrityksen liikevaihtoon nähden. Kartellilla olisi joka tapauksessa kokonaisuutena ollut huomattava vaikutus ETA:han, joten jopa sellainen kartelliin osallistunut yritys, jolla oli vaatimaton markkinaosuus, saattoi vaikuttaa osaltaan merkittävästi tähän tulokseen. Markkinaosuus ja liikevaihto eivät näin ollen komission mukaan välttämättä heijasta kullakin kartellin jäsenellä kilpailuun olevan vaikutuksen koko ulottuvuutta. Lopuksi komissio on todennut, ettei sillä ole velvollisuutta tehdä yritysten välillä jonkinlaista eroa niiden

liikevaihtojen perusteella. Näin ollen vaikka tällainen ero on tehty, komissiota ei voida arvostella siitä, ettei se ole noudattanut tiukasti kyseessä olevien liikevaihtojen välisiä suhdelukuja.

231 Näitä väitteitä ei voida hyväksyä. Kun komissio on näet päättänyt soveltaa yksittäistapauksessa suuntaviivoissa esitettyä vaihtelevaa laskentatapaa, sen on noudatettava sitä, jollei se esitä selviä perusteluja, joiden vuoksi tästä kaavasta poiketaan tarvittaessa tietyiltä osin (edellä 47 kohdassa mainittu asia FETTCSA, tuomion 271 kohta). Kun otetaan huomioon, että kartellin jäsenet on päätöksen mukaan luokiteltu eri ryhmiin pelkästään niiden liikevaihdon ja niiden markkinaosuuksien perusteella, komissio ei voi hyödyllisesti palata ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa omaan vaihtelevaan laskentatapaansa väittäen, että kyse on tältä osin ainoastaan pikemminkin väljistä suuruusluokista ja että markkinaosuus ja liikevaihto eivät välttämättä heijastaneet kullakin yrityksellä kilpailuun olevaa vaikutusta. Päätöksessä ei lisäksi ole mitään sellaista konkreettista seikkaa, joka selittäisi sen, minkä vuoksi viimeksi mainittu väite oikeuttaisi liittämään Tokain juuri SDK:hon eikä Nipponiin.

232 Vaikka on totta, että komissio voi ottaa huomioon lukuisia seikkoja määrittäessään sakon lopullisen määrän ja että se ei ole velvollinen soveltamaan tätä varten matemaattisia kaavoja, sen on kuitenkin silloin, kun se on katsonut sopivaksi ja kohtuulliseksi käyttää hyväkseen tämän määrittämisen jossakin vaiheessa liikevaihtoon liittyviä seikkoja, sovellettava omaa laskentatapaansa asianmukaisesti, yhdenmukaisesti ja etenkin syrjimättömästi. Päätettyään kerran itse soveltaa tällaista aritmeettista laskentatapaa, sen on, jollei se esitä nimenomaisia perusteluja, noudatettava kyseiselle laskentatavalle ominaisia sääntöjä kaikkien saman kartellin jäsenten osalta.

233 Edellä olevasta seuraa, että Tokain luokittelemista samaan ryhmään kuin SDK ei voida hyväksyä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo tosin täyden harkintavaltansa nojalla, että komission yleistä logiikkaa on noudatettava ja kartellin jäsenten jakaminen eri ryhmiin on jätettävä silleen. Toinen ryhmä on

kuitenkin purettava ja SDK ja Tokai on luokiteltava lähtökohtaisesti kahteen eri ryhmään siten, että SDK:n laskentapohja on edelleen komission sille osoittama 16 miljoonaa euroa, kun taas Tokain laskentapohjaksi on katsottava 8 miljoonaa euroa.

234 Näin ollen ei ole tarvetta ottaa enää kantaa niihin kahteen muuhun Tokain esittämään kanneperusteeseen, joilla pyritään siihen, että laskentapohjaksi vahvistetaan 8 miljoonaa euroa ja jotka koskivat sitä, ettei komissio ollut esittänyt yhtäkään pätevää tietoa kyseessä olevien markkinoiden koosta ja että se ei ollut ottanut huomioon sitä, että Tokain markkinaosuus jäi hieman 5 prosentin kynnysarvon alapuolelle.

235 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo täyden harkintavaltansa nojalla edelleen toiseksi, että C/G, jonka liikevaihto on [— —] miljoonaa euroa ja markkinaosuus noin [— —] prosenttia, on kokoa merkityksellisillä maailmanmarkkinoilla tarkasteltaessa niin lähellä Tokaita, että se on luokiteltava tämän kanssa samaan ryhmään. Näin ollen myös C/G:n laskentapohjaksi on vahvistettava 8 miljoonaa euroa.

236 Entinen kolmas ryhmä, johon kuuluvat Nippon, SEC ja VAW, vaikuttaa riittävän johdonmukaiselta, kun otetaan huomioon asianomaisten kolmen yrityksen väliset kokoerot ja niiden koko suhteessa viereiseen ryhmään kuuluviin yrityksiin (Tokai ja C/G). Näin ollen kyseinen pienemmistä yrityksistä muodostuva ryhmä on säilytettävä entisellään.

237 Kyseisen ryhmän keskimääräinen liikevaihto ([— —] miljoonaa euroa) ja keskimääräinen markkinaosuus ([— —] prosenttia) ovat kuitenkin ainoastaan puolet viereisen ryhmän, johon kuuluvat Tokai ja C/G, vastaavista keskimääräi-

sistä luvuista, ja kymmenesosa ensimmäisen ryhmän, johon kuuluvat SGL ja UCAR, vastaavista luvuista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo näin ollen täyden harkintavaltansa nojalla, että kummankin kantajan, Nipponin ja SEC:n, laskentapohjan määräksi on vahvistettava 4 miljoonaa euroa.

— Päätöksessä sovellettu "ehkäisevä tekijä"

238 Aluksi on korostettava, että SGL:n näkemys, jonka mukaan sen sijaan, että komissio olisi ottanut huomioon yritykselle ominaiset erityispiirteet, se on pyrkinyt ainoastaan varoittamaan sitä, on vailla tosiasiapohjaa. Komissio on maininnut sellaisen laskentapohjien tason, joka varmistaa, että niillä on riittävä rikkomista estävä vaikutus (päätöksen 146 ja 148 perustelukappale), ainoastaan palauttaessaan mieliin yleiset laskentasäännöt. Näiden summien konkreettinen mukauttaminen siten, että niihin liitetään erityinen ehkäisevä vaikutus, on tehty ainoastaan VAW:n ja SDK:n osalta (päätöksen 152–154 perustelukappale), kun taas SGL:n osalta tällaista mukautusta ei ole tehty.

239 SDK:n esittämän väitteen osalta on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissio voi laskiessaan yrityksen sakkoa ottaa huomioon muun muassa yrityksen koon ja sen taloudellisen vallan (ks. edellä 144 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique diffusion française ym. v. komissio, tuomion 120 kohta ja asia T-48/98, Acerinox v. komissio, tuomio 13.12.2001, Kok. 2001, s. II-3859, 89 ja 90 kohta). Lisäksi oikeuskäytännössä on hyväksytty se, että kokonaisliikevaihdolla on merkitystä jäsenten taloudellisen kapasiteetin mittaamisessa (asia C-281/98 P, Sarrió v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok. 2000, s. I-9991, 85 ja 86 kohta) ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä 153 kohdassa mainitussa asiassa ABB Asea Brown Boveri vastaan komissio antamassaan tuomiossa (tuomion 154, 155 ja 162–167 kohta) hyväksynyt jopa juuri 2,5:n suuruista kerrointa koskevan periaatteen laillisuuden korostaen, että komissiolla on oikeus ottaa huomioon se, että määrätty sakko on vaikutukseltaan riittävän ehkäisevä.

240 Näin ollen väite, joka koskee SDK:n puolustautumisoikeuksien loukkaamista, on hylättävä. Komissio on nimittäin tarkentanut väitetiedoksiannon 110 kohdassa, että sen tarkoituksena oli "vahvistaa sakon määrä riittävän korkeaksi, jotta sillä olisi ehkäisevä vaikutus". SDK oli kuitenkin selvästi tietoinen asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan tekstistä ja omasta suuresta kokonaisliikevaihdostaan. SDK saattoi lisäksi päätellä Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamismenettelyssä (asia N:o IV/35.691/E-4: Esieristettyjen kaukolämmitysputkien alan kartelli) 21 päivänä lokakuuta 1998 tehdystä komission päätöksestä 1999/60/EY (EYVL 1999, L 24, s. 1; jäljempänä esieristetyistä kaukolämmitysputkista tehty päätös), jossa juuri 2,5:n suuruista kerrointa sovellettiin Asea Brown Boveri -nimiseen yhtiöön, ettei ollut poissuljettua, etteikö komissio voisi soveltaa myös siihen tämän suuruista kerrointa. Mikään ei näin ollen estänyt SDK:ta vetoamasta hallinnollisessa menettelyssä kokoonsa ja taloudellisiin resursseihinsa ja ottamasta kantaa sen seuraamuksen ehkäisevään vaikutukseen, jonka komissio sille määräisi.

241 Edellä 239 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö huomioon ottaen komissio saattoi näin ollen perustellusti katsoa, että valtavan kokonaisliikevaihtonsa avulla SDK hankki muihin kartellin jäseniin nähden helpommin sakkonsa maksamisen kannalta välttämättömät varat, mikä oikeutti soveltamaan kerrointa sakon riittävän ehkäisevän vaikutuksen aikaansaamiseksi. Yhtäkään SDK:n vastakkaiseen suuntaan esittämistä väitteistä ei voida hyväksyä.

242 Ensinnäkin vaikka näet on totta, ettei yrityksen pelkkä koko ole automaattisesti sama asia kuin sen taloudellinen valta, kyseinen yleinen toteamus on kuitenkin esillä olevassa asiassa merkityksetön kun otetaan huomioon se, että SDK ei toisin kuin muut kantajat ole vedonnut taloudelliseen kyvyttömyyteensä maksaa sille määrätty sakko. Toiseksi väittäessään, että kohtuullisella sakolla voidaan pyrkiä ainoastaan hyvittämään vapaalle kilpailulle aiheutunut vahinko ja että tässä tarkoituksessa on arvioitava kartellin paljastumisen todennäköisyyttä sekä niitä voittoja, joita kartellin jäsenet uskoivat saavansa, SDK vetoaa seikkoihin, jotka ovat hypoteettisia ja liian epäluotettavia yrityksen todellisten taloudellisten resurssien arvioimiseksi.

243 Näillä SDK:n väitteillä ei joka tapauksessa voida kumota sääntöä, jonka mukaan sellaisesta kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon on syyllistynyt valtavat taloudelliset resurssit omaava yritys, voidaan lähtökohtaisesti määrätä seuraamukseksi sakko, joka on suhteellisesti suurempi kuin sellaiselle samaan rikkomiseen syyllistyneelle yritykselle määrätty sakko, jolla ei ole tällaisia resursseja. Lopuksi siltä osin kuin on kyse viittauksesta niihin muihin yrityksiin, joille on, vaikka ne ovat olleet SDK:hon rinnastettavissa olevassa tilanteessa, määrätty pienempi rangaistus, riittää muistutettavan, että komission ei tarvitse soveltaa ikuisesti tiettyä sakkojen määrän vahvistamista koskevaa käytäntöä, kunhan se noudattaa asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa vahvistettua ylärajaa.

244 Koska mahdollisuus soveltaa SDK:hon kerrointa on näin hyväksytty, on tutkittava, onko 2,5 suuruinen kerroin yhteensopiva suhteellisuusperiaatteen ja yhdenvertaista kohtelua koskevan periaatteen kanssa.

245 Tältä osin on todettava, että päätöksen pohjalta SDK:hon sovelletun 2,5:n suuruisen kertoimen perusteltavuutta voidaan tutkia ainoastaan siten, että kyseistä kerrointa verrataan VAW:han sovellettuun 1,25:n suuruiseen kertoimeen ja tämä tehdään päätöksen 30 ja 152–154 perustelukappaleessa olevat luvut ja perustelut huomioon ottaen (ks. edellä 168 ja 170 kohta).

246 Tästä ilmenee, että komissio on VAW:n tapauksessa katsonut kohtuulliseksi korottaa laskentapohjaa "kun otetaan huomioon [yrityksen] koko ja kokonaisresurssit". Koska tuotteen myyntiä maailmanlaajuisesti 1992–1998 koskevia liikevaihtoja ja markkinaosuuksia on kuitenkin käytetty erottamaan kartellin jäsenet toisistaan rikkomisen vakavuuden perusteella ja koska ETA:n markkinoita koskevat luvut ovat tässä yhteydessä asian kannalta merkityksettömiä, ainoa sellainen seikka, jolla tämä toteamus voidaan perustella VAW:n osalta, on VAW:n vuonna 2000 saama maailmanlaajuinen kokonaisliikevaihto, joka on, kuten päätöksen 30 perustelukappaleessa olevasta taulukosta ilmenee, kolme kertaa suurempi kuin SGL:n. VAW:n osalta vahvistetun 1,25:n suuruisen kertoimen osalta on selvää, että luvulla 1 kertomisella on täysin neutraali vaikutus, joten ainoa todellinen kerroinvaikutus on saatu aikaan lukuun 1 lisätyllä luvulla 0,25.

247 SDK:n tilanteen osalta päätöksessä otetaan huomioon se, että SDK on "ehdottomasti suurin [— —] päätöksen kohteena oleva yritys", minkä vuoksi sen laskentapohjaan oli sovellettava kerrointa 2,5 (154 perustelukappale). Tämä SDK:n kuvaus perustuu ainoastaan sen vuonna 2000 saamaan maailmanlaajuiseen kokonaisliikevaihtoon, joka on kaksi kertaa suurempi kuin VAW:n ja kuusi kertaa suurempi kuin SGL:n. Komission itsensä VAW:n tapauksessa noudattaman logiikan mukaisesti SDK:n laskentapohjaan oli näin ollen sovellettava kaksi kertaa VAW:hen sovellettua todellista korotusta suurempaa korotusta, jotta voitaisiin ottaa huomioon SDK:n kaksi kertaa suurempi koko ja kaksi kertaa suuremmat kokonaisresurssit. Ainoa tämän kriteerin täyttävä kerroin on kuitenkin lukuun 1 lisätty kerroin 0,5 (2 x 0,25).

248 Yksikään komission vastakkaiseen suuntaan esittämistä väitteistä ei voi kumota tätä päätelmää. Yhtäältä päätökseen ei sisälly mitään muita kuin yrityksen kokoa ja kokonaisresursseja koskevia toteamuksia, joilla perustellaan se, miksi SDK:hon sovellettiin puolellatoista suurempaa kerrointa. Erityisesti siinä ei selvitetä sitä, miksi tämän tapauksen erityispiirteet edellyttivät sitä, että SDK:hon sovellettiin VAW:hen sovellettua kerrointa kuusi kertaa suurempaa kerrointa, vaikka SDK:n tämän kartellin kannalta merkityksellinen liikevaihto oli ainoastaan kaksi kertaa suurempi kuin VAW:n. Siltä osin kuin komissio on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa todennut, ettei se ole nojautunut SDK:n tarkkaan liikevaihtoon, vaan että se on tehnyt pelkän bruttomukautuksen tiettyä suuntaa antaakseen, riittää todettavan, että kyseiset perustelut ovat ristiriidassa päätöksessä tältä osin esitettyjen lukujen ja perustelujen kanssa. Komissio ei näin ollen voi poiketa niistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa (ks. edellä 232 kohta). Kyseinen perustelu ei missään tapauksessa voi oikeuttaa 2,5:n suuruisen kertoimen soveltamista.

249 Edellä oleva huomioon ottaen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo täyden harkintavaltansa nojalla, että SDK:n osalta vahvistettuun laskentapohjaan on sovellettava 1,5:n suuruista kerrointa siten, että laskentapohjan määräksi tulee 24 miljoonaa euroa.

— Päätöksen perustelut

250 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksittäisen päätöksen perusteluista on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä toimenpiteen tehneen toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt ja että toimivaltainen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden. Perustelujenvelvollisuuden täyttymistä on arvioitava asiaan liittyvien olosuhteiden perusteella. Perusteluissa ei tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, koska tutkittaessa sitä, täyttävätkö perustelut EY 253 artiklan vaatimukset, on otettava huomioon kyseessä olevan toimenpiteen sanamuodon lisäksi myös asiayhteys, jossa se toteutettiin (ks. mm. asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok. 1998, s. I-1719, 63 kohta).

251 Kun otetaan huomioon päätöksen 129–154 perustelukappaleessa annetut tiedot, jotka koskevat sakkojen laskemista kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden perusteella, suuntaviivat sekä oikeuskäytäntö ja asiaa koskeva päätöskäytäntö, joista asianosaiset ovat keskustelleet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, on todettava, että kantajilla oli kaikki mahdollisuudet esittää useita aineellista lainvastaisuutta koskevia kanneperusteita kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuteen liittyvistä laskennallisista seikoista. Vaikka ne väittävät, ettei yhtä tai toista näistä seikoista ole riittävästi perusteltu, ne kantelevat kuitenkin samanaikaisesti kyseisen seikan virheellisyydestä tai mielivaltaisuudesta ja esittävät tietoja, jotka komission olisi niiden mielestä pitänyt ottaa huomioon. Näin ollen kantajat eivät olleet tilanteessa, jossa niillä ei olisi ollut asianmukaista oikeussuojakeinoa sen vuoksi, että komissio ei ollut esittänyt tyhjentäviä perusteluja (ks. vastaavasti edellä 149 kohdassa mainittu asia UK Coal v. komissio, tuomion 206 kohta).

252 Yhteisöjen tuomioistuin on joka tapauksessa katsonut, että komissio täyttää perusteluvelvollisuuden silloin kun se ilmoittaa päätöksessään ne arviointia koskevat seikat, joiden nojalla se on saattanut arvioida kilpailusääntöjen

rikkomisen vakavuutta, eikä sillä ole velvollisuutta sisällyttää kyseiseen päätökseen yksityiskohtaisempaa esitystä tai sakkojen laskentatapaan liittyviä numerotietoja (asia C-279/98 P, Cascades v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok. 2000, s. I-9693, 38–47 kohta ja edellä 230 kohdassa mainittu asia Sarrió v. komissio, tuomion 76 ja 80 kohta).

253 Tämän johdosta perustelujen puutteellisuutta koskevia kanneperusteita ei voida hyväksyä.

254 Edellä olevasta seuraa, että SGL:n ja UCAR:n esittämät kanneperusteet on hylättävä, ja muiden kantajien laskentapohjat on vahvistettava seuraavalla tavalla: Tokain ja C/G:n osalta 8 miljoonaa euroa, SEC:n ja Nipponin osalta 4 miljoonaa euroa ja SDK:n osalta 24 miljoonaa euroa.

c) Päätöksessä kilpailusääntöjen rikkomisen keston perusteella vahvistetut perusmäärät

Päätöksen tiivistelmä

255 Päätöksen 155–157 perustelukappaleessa komissio on katsonut, että SGL, UCAR, Tokai, Nippon ja SEC olivat rikkoneet EY 81 artiklan 1 kohtaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohtaa vuoden 1992 toukokuun ja vuoden 1998 helmi-maaliskuun välisenä aikana. Koska ne olivat syyllistyneet pitkäaikaiseen eli viisi vuotta ja yhdeksästä kymmeneen kuukautta kestäneeseen kilpailusääntöjen rikkomiseen, niiden laskentapohjia, jotka oli laskettu rikkomisen vakavuuden perusteella, korotettiin 55 prosentilla. Komission mukaan SDK ja VAW olivat syyllistyneet neljä vuotta ja seitsemästä yhteentoista kuukautta kestäneeseen keskipitkän ajan kestävään rikkomiseen ja niiden laskentapohjia korotettiin näin ollen 45 prosentilla. Koska C/G oli syyllistynyt kolme vuotta ja kymmenen kuukautta kestäneeseen keskipitkän ajan kestävään rikkomiseen, sen laskentapohjaa korotettiin 35 prosentilla.

256 SGL väittää, että sen laskentapohjan korottaminen 55 prosentilla viisi vuotta ja kymmenen kuukautta kestäneen kilpailusääntöjen rikkomisen vuoksi on ristiriidassa esieristetyistä kaukolämmitysputkista tehdyn päätöksen (mainittu edellä 240 kohdassa) kanssa, jossa komissio tyytyi soveltamaan 40 prosentin korotusta viisi vuotta kestäneen kilpailusääntöjen rikkomisen vuoksi.

257 SGL toteaa lisäksi, että kiintiökartellit, jotka luonnehditaan suuntaviivoissa "erittäin vakaviksi" kilpailusääntöjen rikkomisiksi, kestävät tavallisesti usean vuoden ajan. Tämä tyypillinen pitkäkestoisuus on ominaista tämäntyyppisille kilpailusääntöjen rikkomisille. Näin ollen kiintiökartellia, joka on jo luonteeltaan pitkäkestoinen, ei voida kestonsa osalta kohdella samalla tavalla kuin sellaista kilpailusääntöjen rikkomista, joka, kuten esimerkiksi määräävän aseman väärinkäyttö, on sinällään "erittäin vakava" tarkan tehtävänsä vuoksi. Kiintiökartellin kesto voidaan näin ollen ottaa SGL:n mukaan laillisesti huomioon ainoastaan silloin kun se ylittää selvästi tämäntyyppisen kilpailusääntöjen rikkomisen tyypillisen keston. SGL kiistää tässä kohdin suuntaviivojen lainmukaisuuden siltä osin kuin niissä tarkastellaan rikkomisen kestoa samalla tavalla rikkomisen luonteesta riippumatta.

258 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa tältä osin ensinnäkin, että SGL:n kanneperuste, joka koskee komission kilpailusääntöjen rikkomisen keston osalta tekemiä tosiseikkoja koskevia toteamuksia, on hylätty edellä (71–77 kohta).

259 Siltä osin kuin on kyse tässä yhteydessä esitetystä lainvastaisuusväitteestä, on korostettava, että asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa säädetään nimenomaisesti, että sakon määrää vahvistettaessa on otettava huomioon "rikkomuksen vakavuuden lisäksi sen kesto". Tämä säännös huomioon ottaen, ja vaikka oletetaan, että kiintiökartellit toteutetaan niille ominaisesti pitkäksi

ajaksi, komissiota ei voida kieltää ottamasta huomioon niiden todellista kestoa kussakin yksittäistapauksessa. Riittää kun ajatellaan sellaisia kartelleja, jotka komissio paljastaa niiden suunnitellusta pitkäaikaisuudesta huolimatta tai jotka kartelliin osallistuja ilmoittaa sen jälkeen kun ne ovat toimineet todellisuudessa vasta vähän aikaa. Niiden vahingollinen vaikutus on tietysti pienempi kuin jos ne olisivat ehtineet toimimaan todellisesti jo pitkän aikaa. Näin ollen on aina syytä erottaa toisistaan kilpailusääntöjen rikkomisen kesto ja sen vakavuus, sellaisena kuin se ilmenee sen luonteesta sinänsä (ks. vastaavasti edellä 47 kohdassa mainittu asia FETTCSA, tuomion 283 kohta).

260 Komissiolla oli siis oikeus ilmoittaa suuntaviivojen 1 B kohdan kolmannessa alakohdassa, että kilpailusääntöjen pitkäaikaisesta rikkomisesta määrättävän määrän korottaminen merkitsee huomattavaa tiukennusta aikaisempaan käytäntöön määrättäessä todellisia seuraamuksia rajoituksista, "jotka ovat aiheuttaneet jatkuvia haitallisia vaikutuksia" kuluttajille.

261 Mikään ei näin ollen estä sitä, että komissio otti suuntaviivat huomioon korottaakseen SGL:n osalta laskettua sakon laskentapohjaa 55 prosentilla sen perusteella, että kilpailusääntöjen rikkominen oli kestänyt viiden vuoden ja yhdeksän kuukauden ajan.

262 Tätä päätelmää ei voida kyseenalaistaa komission esieristetyistä kaukolämmityspulkista tehdyllä päätöksellä, jossa komissio teki sen perusteella, että rikkominen oli kestänyt viiden vuoden ajan, ainoastaan 40 prosentin suuruisen korotuksen. Tässä tapauksessa kyse oli nimittäin erityisestä painotuksesta, jota perusteltiin nimenomaisesti asiaan liittyvillä erityisillä olosuhteilla. Kilpailusääntöjen rikkomisen alkuvaiheessa salaiset järjestelyt olivat olleet epätäydellisiä tai niillä oli ollut rajallinen vaikutus. Tämän jälkeen ne olivat olleet pysähdyksissä tietyn ajan ja ne saavuttivat kehittyneimmän muotonsa vasta useiden vuosien jälkeen (esieristetyistä kaukolämmityspulkista tehdyn päätöksen 170 perustelukappale). SGL:n tilanteessa ei kuitenkaan ole kyse tällaisista erityisistä olosuhteista.

263 Tästä seuraa, että SGL:n osalta huomioon otetun kilpailusääntöjen rikkomisen keston virheellistä arviointia koskeva kanneperuste on hylättävä.

Asia T-246/01

— Asianosaisten lausumat

264 UCAR väittää siltä osin kuin on kyse kartellin toiminnan loppuvaiheesta, että se on toimittanut itse todisteet siitä, että se oli osallistunut kilpailusääntöjen rikkomiseen komission vuoden 1997 kesäkuussa tekemien yllätystarkastusten jälkeen, ja että se on toimittanut etenkin todisteet, joiden avulla komissio saattoi näyttää toteen kartellin vuoden 1997 marraskuussa ja 13.2.1998 pitämät kokoukset sekä sen, että kahdenkeskisiä yhteydenottoja jatkettiin vuoden 1998 maaliskuuhun saakka. Uutta yhteistyöstä annettua tiedonantoa koskevan luonnoksensa, joka julkaistiin vuonna 2001, mukaisesti komissio ei olisi saanut käyttää kyseisiä tietoja korottaakseen sen sakkoa 55 prosentilla. Kyseisessä luonnoksessa komissio nimittäin antoi ymmärtää, että silloin kun yritys toimittaa todisteita komissiolle aikaisemmin tuntemattomista tosiseikoista, jotka liittyvät suoraan epäillyn kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuteen tai kestoon, komissio ei ota näitä seikkoja huomioon määritellessään sakkoa, joka määrätään kyseiset tiedot toimittaneelle yritykselle. Kyse on tältä osin asianmukaisesta lähestymistavasta, jota komission olisi UCAR:n mukaan pitänyt noudattaa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi joka tapauksessa ottaa sen huomioon täyden harkintavaltansa nojalla.

265 UCAR päättelee tämän perusteella, että todisteita sen osallistumisesta kartelliin vuoden 1997 huhtikuun kokouksen jälkeen ei saa ottaa huomioon, minkä johdosta sen kilpailusääntöjen rikkomisen kesto, johon se on syyllistynyt, alenee neljään vuoteen ja yhteentoista kuukauteen. Sen laskentapohjaa on näin ollen korotettava keston perusteella korkeintaan 45 prosentilla.

266 UCAR korostaa kartellin alkuperäisen keston (1992–1995) osalta sitä, että komission olisi pitänyt määrätä sakko sen senhetkisille emoyhtiöille Mitsubishille ja Union Carbidelle eikä UCAR:lle. Kyseiset yhtiöt ovat näet käyttäneet määräysvaltaa UCAR:ssä ja niillä on ollut tärkeä rooli kun ne ovat aloittaneet kilpailijoiden väliset ensimmäiset yhteydenotot ja helpottaneet UCAR:n osallistumista kartelliin. UCAR tarkentaa, että oikeudellisesti se on ollut Mitsubishin ja Union Carbiden määräysvallassa vuoteen 1995 saakka. Vuoden 1995 tammikuussa toteutetun pääomankorotuksen yhteydessä Mitsubishi ja Union Carbide ovat UCAR:n mukaan sananmukaisesti "imeneet sen tyhjäksi" ja aiheuttaneet sen velkaantumisen. Komissio ei kuitenkaan ole milloinkaan tutkinut Mitsubishin ja Union Carbiden roolia. Päätöksessä ei ole mitään perusteluja Mitsubishin ja Union Carbiden UCAR:ssa riidanalaisen ajanjakson aikana käyttämään määräysvaltaan liittyvien ongelmien osalta.

267 UCAR toteaa vielä, että komission olisi pitänyt ottaa huomioon myös se, että komission suorittamien yllätystarkastusten jälkeen UCAR:n hallintoneuvosto pyrki järjestelmällisen ja intensiivisen tutkinnan avulla aktiivisesti paljastamaan kaikki kilpailijoihin otetut lainvastaiset yhteydenotot ja tekemään niistä lopun.

268 Komissio korostaa kartellin loppuvaiheen osalta sitä, ettei sen uutta yhteistyötä koskevaa politiikkaa ollut vielä omaksuttu ennen päätöksen tekopäivää. UCAR:lle ei näin ollen ole voinut syntyä perusteltua luottamusta siihen, että komissio soveltaisi tällaista politiikkaa. Se, että komissio on tietoinen siitä, että sen yhteistyötä koskevaa politiikkaa voitaisiin muuttaa ja parantaa, ei estä sitä sillä välin soveltamasta voimassa olevia säännöksiä. Komissio ei näin ollen ennen tarkastamisluonnoksen muodollista antamista ollut pakotettu ottamaan huomioon kyseistä luonnosta, johon UCAR on vedonnut.

269 UCAR:n esiin tuomiin kysymyksiin Mitsubishin ja Union Carbiden roolista ei komission mukaan ole vedottu UCAR:n väitetiedoksiantoon antamassa vastauksessa eikä missään vaiheessa komissiossa vireillä olleessa menettelyssä. Kanteensa jättämiseen saakka UCAR on esiintynyt ikään kuin se olisi tunnustanut täysin sen,

että se oli rikkonut kilpailusääntöjä ja ansainnut sakon. Se ei ole väittänyt, ettei sille pitäisi määrätä seuraamusta ennen vuotta 1995 tehdystä kilpailusääntöjen rikkomisesta sen vuoksi, että Mitsubishin ja Union Carbiden olisi katsottava olevan vastuussa sen käyttäytymisestä.

270 Myös komissiolle 23.2.2001 lähettämässään kirjeessä, johon oli liitetty Mitsubishiä vastaan Yhdysvalloissa käydyn oikeudenkäynnin pöytäkirja, UCAR ei tuonut esiin yhtäkään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämistään väitteistä. Näin ollen se ei ole myöskään kyseisenä ajankohtana, vaikka sillä oli käytössään kaikki asian kannalta merkitykselliset todisteet, väittänyt, että Mitsubishillä olleella roolilla olisi ollut jotain vaikutusta niihin todettuihin tosiseikkoihin, jotka koskivat sen osallistumista kilpailusääntöjen rikkomiseen. Kirjeessä keskityttiin pikemminkin UCAR:n todellista maksukykyä koskevaan kysymykseen.

271 UCAR ei ole väittänyt milloinkaan Union Carbiden osalta, että kyseinen yhtiö olisi osallistunut suoraan kilpailusääntöjen rikkomiseen. Union Carbidea ei ole komission mukaan myöskään syytetty selvästi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa muuta kuin siltä osin kuin on kyse niistä taloudellisista eduista, joita kyseinen yhtiö on kartellista väitetysti saanut.

272 Komissio katsoo näin ollen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi sakkoja koskevan täyden harkintavaltansa nojalla korotettava UCAR:lle määrättyä sakkoa kyseisen näkökannan muutoksen perusteella, jota komission mukaan ei voida hyväksyä sellaisen yrityksen kohdalla, jonka sakkoa on huomattavasti alennettu yhteistyöstä annetun tiedonannon perusteella sen vuoksi, ettei se ole kiistänyt komission väitteitä.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

273 Kartellin loppuvaihetta koskevan väitteen osalta on todettava, että se perustuu yksinomaan uutta yhteistyöstä annettua tiedonantoa koskevaan luonnokseen,

jota ei päätöksen tekopäivänä (18.7.2001) ollut vielä edes julkaistu virallisessa lehdessä. Kyseinen luonnos on julkaistu nimittäin vasta 21.7.2001 päivätyssä virallisessa lehdessä (EYVL C 205, s. 18). Siltä osin kuin on kyse siitä komission tiedonannosta sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa, jonka 23 kohdan viimeisessä alakohdassa vahvistetaan UCAR:n vetoama suunnitelma, on todettava, että se julkaistiin vasta 19.2.2002 päivätyssä virallisessa lehdessä (EYVL C 45, s. 3) ja sillä korvataan sen 28 kohdan perusteella vanha vuoden 1996 yhteistyöstä annettu tiedonanto vasta 14.2.2002 lukien. Näin ollen on selvää, ettei komissio ole tehnyt mitään virhettä, kun se ei ole soveltanut päätöksessään uutta yhteistyötä koskevaa politiikkaa, johon UCAR on vedonnut.

274 Siltä osin kuin UCAR väittää, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole estynyt ottamasta huomioon uutta vuoden 2002 yhteistyöstä annettua tiedonantoa kohtuullisuusperiaatteen ilmaisuna, on huomattava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voisi todellakin täyden harkintavaltansa nojalla ottaa kyseisen tiedonannon huomioon sellaisena lisätietona, jota ei ole mainittu päätöksessä (edellä 108 kohdassa mainittu asia SCA Holding v. komissio, tuomio 16.11.2000, 55 kohta). Nyt käsiteltävänä olevassa tilanteessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo kuitenkin, ettei sen ole aihetta käyttää harkintavaltaansa siten, että UCAR:ään sen kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen keston perusteella sovellettua määrää alennettaisiin.

275 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen annetuista vastauksista ja suullisessa käsittelyssä käydyissä keskusteluista ilmenee nimittäin, että osapuolten välillä on selvää, että ne todisteet, jotka UCAR toimitti komissiolle ensimmäisenä yrityksenä, kattoivat ainoastaan vuoden 1997 marraskuun puolivälin ja vuoden 1998 maaliskuun välisen ajanjakson. Vaikka UCAR:n kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen kesto rajataan vuoden 1992 toukokuun ja vuoden 1997 marraskuun puolivälin väliseen ajanjaksoon, kyse on kuitenkin edelleen pitkäaikaisesta eli viisi ja puoli vuotta kestäneestä kilpailusääntöjen rikkomisesta, jonka osalta suuntaviivojen 1 B kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan on mahdollista vahvistaa 55 prosentin suuruinen lisämäärä. Lisäksi komissio on jo ottanut huomioon kaikki UCAR:n toimittamat

todisteet, joiden nojalla se oli voinut näyttää toteen "tiettyjä asian kannalta merkittäviä seikkoja", myöntämällä UCAR:lle yhteistyöstä annetun tiedonannon perusteella sakosta 40 prosentin suuruisen alennuksen (päätöksen 200–202 perustelukappale), joka oli — SDK:lle sillä perusteella, että se oli toimittanut ensimmäiset todisteet koko kartellista, myönnetyn 70 prosentin alennuksen ohella (päätöksen 217 perustelukappale) — toiseksi suurin alennus kaikista tällä perusteella myönnetyistä alennuksista.

276 Kohtuullisuusperiaate ei siten edellytä, että kartellin loppuvaiheen osalta olisi tehtävä korjaus UCAR:ää sen kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen keston perusteella sovellettuun 55 prosentin suuruiseen alennukseen.

277 Niiden toimenpiteiden osalta, jotka UCAR:n hallintoneuvosto toteutti komission tekemien tarkastusten jälkeen saadakseen kilpailusääntöjen rikkomisen loppumaan, riittää korostettavan, että yrityksiä saada kilpailusääntöjen rikkominen päättymään ei voida automaattisesta rinnastaa kyseisen rikkomisen lopulliseen päättymiseen. Tosiasia on, ettei UCAR ole kiistänyt sitä komission tosiseikkoja koskevaa toteamusta, jonka mukaan se oli osallistunut kartelliin vuonna 1997 ja vuonna 1998. Komission toimivalta määrätä yritykselle seuraamus silloin kun se on rikkonut kilpailusääntöjä edellyttää ainoastaan sitä, että rikkomiseen on syyllistynyt sellainen henkilö, jolla on yleisesti oikeus toimia yrityksen lukuun (edellä 144 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique diffusion française ym. v. komissio, tuomion 97 kohta). UCAR:n hallintoneuvoston toiminnalla ei näin ollen ole merkitystä kilpailusääntöjen rikkomisen keston huomioon ottamisen kannalta.

278 Sitä kartellin alkuvaihetta (1992–1995) koskevan väitteen osalta, jolloin UCAR oli ollut Mitsubishin ja Union Carbiden määräysvallassa, on todettava olevan selvää, että UCAR osallistui riidanalaiseen kartelliin vuoden 1992 toukokuusta vuoden 1998 maaliskuuhun "UCAR International Inc." -nimisenä yhtiönä. Komissio määräsi sakon kyseisestä kilpailusääntöjen rikkomisesta juuri tälle UCAR International Inc. -nimiselle yhtiölle eikä sellaisille luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille, joilla oli ollut siihen väitetysti vaikutusvaltaa. Näin ollen komissio ei ollut velvollinen ottamaan huomioon niitä muutoksia, joita oli voinut ilmetä rikkomisajanjakson kuluessa yhtiön oikeudellisten tai taloudellisten omistajien kokoonpanossa.

279 Sillä, että UCAR muodosti mahdollisesti taloudellisen yksikön Mitsubishin ja/tai Union Carbiden kanssa siten, ettei se voinut tehdä itsenäisiä päätöksiä, minkä komissio kiistää, ei ole mitään merkitystä tässä yhteydessä. Kyseisellä seikalla olisi ollut merkitystä ainoastaan siinä tilanteessa, jossa komissio olisi käyttänyt oikeuttaan määrätä seuraamus UCAR:n emoyhtiölle UCAR:n käyttäytymisen perusteella, kuten se on sitä paitsi tehnyt VAW:n tapauksessa (päätöksen 117–123 perustelukappale) vetoamalla edellä 113 kohdassa mainitussa asiassa Stora Kopparbergs Bergslags vastaan komissio, 16.11.2000 annettuun tuomioon (tuomion 26–29 kohta). Esillä olevassa asiassa kyse ei sen sijaan ole siitä, voidaanko jonkun toisen katsoa olevan vastuussa UCAR:n käyttäytymisestä (yhdistetyt asiat T-45/98 ja T-47/98, Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni v. komissio, tuomio 13.12.2001, Kok. 2001, s. II-3757, 189 kohta; jäljempänä Krupp-tapaus) kun otetaan huomioon se, että komissio päätti kääntyä ainoastaan UCAR-yhtiön puoleen.

280 Nyt käsiteltävänä oleva tapaus ei koske myöskään kysymyksiä, joita taloudellinen seuraanto voi nostattaa esiin yrityksen määräysvallan osalta silloin kun on määritettävä yrityksen toiminnasta vastuussa oleva eli luovuttaja vai luovutuksen saaja (ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä 113 kohdassa mainitussa asiassa Stora Kopparbergs Bergslags v. komissio valituksen ja asian palauttamisen jälkeen antama tuomio, tuomion 60 ja 70 kohta ja asia T-9/99, HFB ym. v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok. 2002, s. II-1487, 101–108 kohta). Vaikka on totta, että tietyissä olosuhteissa voi olla vaikeaa soveltaa sitä oikeuskäytäntöön perustuvaa sääntöä, jonka mukaan "kyseistä yritystä kilpailusääntöjen rikkomishetkellä johtaneen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön on lähtökohtaisesti vastattava kilpailusääntöjen rikkomisesta, vaikka kilpailusääntöjen rikkomisesta tehdyn langettavan päätöksen tekemispäivänä yrityksen toiminnan harjoittaminen olisi toisen henkilön vastuulla" (asia HFB ym. v. komissio, tuomion 103 kohta), komissio on kuitenkin esillä olevassa asiassa tyytynyt määräämään seuraamuksen ainoastaan UCAR:lle eikä sen näin ollen tarvinnut tutkia kysymyksiä UCAR:n toiminnan harjoittamisesta tai sen määräysvallan käyttämisestä.

281 Joka tapauksessa edellä mainittua oikeuskäytäntöön perustuvaa sääntöä on tulkittava siten, että yritystä — toisin sanoen sitä taloudellista kokonaisuutta, joka muodostuu henkilöstöllisistä, aineellisista ja aineettomista tekijöistä (asia 19/61, Mannesmann v. korkea viranomainen, tuomio 13.7.1962, Kok. 1962, s. 675, s. 705/706) — johtavat sen yhtiöjärjestyksen mukaiset toimielimet ja että

päätös, jolla sille määrätään sakko, voidaan osoittaa yrityksen sääntömääräiselle johdolle (hallintoneuvosto, johtokunta, toimitusjohtaja, liikkeenjohtaja), vaikka siitä seuraavista taloudellisista seuraamuksista vastaavatkin lopulta sen omistajat. Kyseistä sääntöä rikotaan, jos komission olisi aina silloin, kun sen tarkasteltavana on yrityksen kilpailusääntöjä rikkova käyttäytyminen, tarkistettava, kuka on yrityksessä ratkaisevaa päätösvaltaa käyttävä omistaja, jotta se voisi määrätä seuraamuksen ainoastaan kyseiselle omistajalle.

282 Vaikka UCAR väittää, että sen entiset omistajat Mitsubishi ja Union Carbide, jotka ovat rohkaisseet sitä perustamaan kartellin, josta seuraamuksia nyt määrätään, ovat "imeneet sen tyhjiin", komissio on perustellusti todennut, että ratkaisua kyseiseen ristiriitatilanteeseen on haettava yhtäältä Mitsbishin ja Union Carbiden ja toisaalta UCAR:n ja sen nykyisten omistajien välillä eikä tasolla, jolla komissio soveltaa kilpailuoikeutta. Näin ollen vaikka Mitsubishi ja Union Carbide olivat todellisuudessa käyttäneet UCAR:ää välineenään saadakseen voittoa riidanalaisen kartellin toiminnoista, komissio oli oikeutettu määräämän sakon tälle pelkälle välineelle ja UCAR ja/tai sen omistajat olivat puolestaan vapaita nostamaan vahingonkorvauskanteen Mitsubishiä ja Union Carbidea vastaan. UCAR on sitä paitsi todella nostanut Mitsubishiä ja Union Carbidea vastaan kanteen Yhdysvalloissa saadakseen takaisin rahamäärän, joka siltä oli väitetysti kavallettu (päätöksen 42 perustelukappale).

283 Siltä osin kuin UCAR väittää vielä, että komission olisi pitänyt tutkia Mitsubishin ja Union Carbiden roolia kartellia perustettaessa, riittää muistutettavan, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan vaikka oletetaan, että sellaisen muun taloudellisen toimijan, joka ei ole päätöksen adressaatti, tilanne olisi samanlainen kuin UCAR:n tilanne, tällaisen toteamuksen perusteella ei voida katsoa, ettei UCAR:n osalta todettu kilpailusääntöjen rikkominen olisi paikkansapitävä, koska kyseinen rikkominen on näytetty asianmukaisesti toteen asiakirjatodisteiden perusteella. UCAR ei siitä syystä, että se on rikkonut EY 81 artiklaa, voi välttyä seuraamuksilta sillä perusteella, että Mitsubishin ja Union Carbiden kaltaisille muille taloudellisille toimijoille ei ole määrätty sakkoa, vaikka viimeksi mainittujen taloudellisten toimijoiden tilannetta ei ole saatettu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tutkittavaksi, kuten esillä olevassa asiassa (yhdiste-

tyt asiat C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ja C-125/85–C-129/85, Ahlström Osakeyhtiö ym. v. komissio, tuomio 31.3.1993, Kok. 1993, s. I-1307, Kok. Ep. IX, s. 671, 146 ja 197 kohta; edellä 239 kohdassa mainittu asia Acerinox v. komissio, tuomion 156 ja 157 kohta ja asia T-17/99, KE KELIT v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok. 2002, s. II-1647, 101 kohta).

284 Näin ollen sillä, että Mitsubishi tuomittiin vuoden 2001 helmikuussa Yhdysvalloissa siitä, että se oli edistänyt ja tukenut grafiittielektrodien valmistajien välistä kartellia, ja sille määrättiin 134 miljoonan USD suuruinen sakko (päätöksen 42 perustelukappale), ei ole merkitystä tutkittaessa sitä, miten UCAR:lle määrätty sakko on laskettu. Ei ole myöskään tarpeen tutkia sitä, oliko komissiolle annettu riittävissä ajoin tieto Mitsubishin ja Union Carbiden osallisuudesta kartelliin ja olivatko Mitsubishi tai Union Carbide todellisuudessa käyttäneet määräysvaltaa UCAR:ssä.

285 Lopuksi koska komissiolla oli valtuudet määrätä seuraamus yritykselle, joka on osallistunut suoraan kyseessä olevaan kilpailusääntöjen rikkomiseen, eli UCAR:lle, sen ei tarvinnut perustella kyseistä valintaa ja esittää syitä, joiden vuoksi se ei määrännyt seuraamusta Mitsubishille ja Union Carbidelle. Komissio ei näin ollen ole loukannut sille EY 253 artiklassa asetettua perusteluvelvollisuutta.

286 Niitä komission vaatimuksia, joiden mukaan UCAR:lle määrättyä sakkoa olisi korotettava, ei sitä vastoin ole syytä hyväksyä.

287 Edellä olevasta nimittäin seuraa, että komissio oli vapautettu esittämästä uutta todistusaineistoa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa siltä osin kuin on kyse siitä, miten kauan UCAR oli osallistunut päätöksessä todettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen. Mitsubishillä ja Union Carbidella vuosina 1992–1995 olleen roolin huomioon ottamatta jättämistä koskevan kanneperusteen osalta komissio saattoi rajoittua esittämään edellä esitetyt oikeudelliset väitteet.

288 UCAR toimitti sitä paitsi jo vuoden 2001 helmikuussa ja huhtikuussa eli ennen päätöksen tekemistä komissiolle seikat, jotka koskivat etenkin Mitsubishin osallistumista komission tutkinnan kohteena olevaan kartelliin. Päätöksessä viitataan myös UCAR:n väitteeseen, jonka mukaan sen entiset emoyhtiöt Union Carbide ja Mitsubishi olivat hyötyneet kartellista (204 perustelukappale). Näin ollen ei voida väittää, että UCAR olisi kiistänyt ensimmäistä kertaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisensa kestoa koskevien tosiseikkojen paikkansapitävyyden yhteistyöstä annetun tiedonannon E kohdan 4 alakohdan toisessa alakohdassa tarkoitetulla tavalla. UCAR on pikemminkin luonnehtinut oikeudellisesti uudelleen niitä asiakirjoja, jotka se oli jo antanut komission käyttöön hallinnollisen menettelyn kuluessa.

289 Edellä olevasta seuraa, että SGL:n ja UCAR:n esittämät kanneperusteet on hylättävä.

290 Niiden muiden kantajien osalta, joiden kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden perusteella vahvistettuja laskentapohjia on alennettu, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei näe mitään syytä poiketa niistä luvuista, joita komissio on soveltanut niiden kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen keston perusteella. Näin ollen päätöksen 158 perustelukappaleessa vahvistettuja perusmääriä korjataan seuraavalla tavalla: Tokai = 12,4; Nippon = 6,2; SEC = 6,2; SDK = 34,8 ja C/G = 10,8.

d) Raskauttavat olosuhteet

Tiivistelmä päätöksestä

291 Komissio on katsonut SGL:n, UCAR:n, Tokain, SEC:n ja Nipponin tapauksessa, että kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta lisäsi se, että ne olivat jatkaneet

kyseistä selvää ja kiistatonta rikkomista komission tarkastusten jälkeen. Toisena raskauttavana seikkana on SGL:n ja UCAR:n osalta pidetty sitä, että ne olivat kaksi kartellin johtajaa ja alkuunpanijaa. Lopuksi komissio on luonnehtinut raskauttavaksi asianhaaraksi sen, että SGL yritti haitata komission menettelyä varoittamalla muita yrityksiä tulevista tarkastuksista. Komissio on näin ollen korottanut perusmäärää SGL:n osalta 85 prosentilla, UCAR:n osalta 60 prosentilla sekä Tokain, SEC:n ja Nipponin osalta 10 prosentilla (päätöksen 160, 164, 187, 192, 209 ja 210 perustelukappale).

Asiat T-244/01 ja T-251/01

292 Nippon ja SEC arvostelevat komissiota siitä, että tämä on korottanut niiden sakkoa 10 prosentilla sen vuoksi, että niiden on väitetty jatkaneen kilpailusääntöjen rikkomista vuoden 1997 kesäkuussa tehtyjen tarkastusten jälkeen. Japanilaisille valmistajille lähetetyssä 15.12.1997 päivätyssä kirjeessä komissio on kuitenkin todennut, ettei kyseinen kartelli koskenut niitä suoraan. Komissio on vasta kaksi vuotta myöhemmin ilmoittanut niille väitetiedoksiannolla epäilyksistään, joita sillä oli niiden mahdollisesta osallistumisesta kartelliin. Nipponille ja SEC:lle on näin ollen syntynyt perusteltu luottamus siihen, ettei niille määrätä rangaistusta vuoden 1997 kesäkuussa suoritettujen tarkastusten jälkeisen ajan osalta eikä komissio voi väittää, että niiden olisi pitänyt lopettaa rikkominen sellaisten tarkastusten johdosta, jotka eivät niitä koskeneet. Nippon ja SEC arvostelevat komissiota lisäksi perustelujen puutteellisuudesta siltä osin kuin päätöksessä ei lausuta mitään niiden perusteltua luottamusta koskevien kysymysten osalta.

293 SEC toteaa vielä, että edellä mainittujen tarkastusten jälkeinen ajanjakso on jo otettu huomioon korotettaessa sille vahvistettua laskentapohjaa 55 prosentilla kilpailusääntöjen rikkomisen keston vuoksi. Jos laskentapohjaa korotetaan vielä 10 prosentilla, sille on määrätty kaksinkertainen seuraamus siitä, että se on osallistunut kilpailusääntöjen rikkomiseen kyseisenä ajanjaksona.

294 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa tältä osin olevan selvää, että Nippon ja SEC osallistuivat kilpailusääntöjen rikkomiseen vuoden 1998 helmikuuhun saakka. Edellä mainitulla 15.12.1997 päivätyllä kirjeellä niille ilmoitettiin siitä, että komissio tutki kartellia olematta kyseisenä ajankohtana selvillä siitä, että myös ne olivat osallistuneet siihen suoraan. Kyseessä olevan kirjeen ei siis voida millään tavalla katsoa synnyttäneen Nipponissa ja SEC:ssa perusteltuja odotuksia eikä siinä voida sitäkään suuremmalla syyllä katsoa annetun täsmällisiä vakuutuksia siltä osin, ettei niille määrättäisi seuraamusta (ks. edellä 152 kohta). Nipponin ja SEC:n olisi pitänyt sitä vastoin varautua siihen, että saatuaan kerran selville niiden osuuden kartellissa komissio määräisi niille seuraamuksen niiden osallistumisesta kilpailusääntöjen rikkomiseen, kun otetaan huomioon etenkin se, että ne eivät olleet lakanneet rikkomasta kilpailusääntöjä heti sen jälkeen kun niitä oli varoitettu siitä, että komissio tutki kartellia.

295 Kyse ei voi myöskään olla SEC:lle kyseessä olevan ajanjakson osalta määrätystä kaksinkertaisesta seuraamuksesta. Laskentapohjaan tehty 55 prosentin korotus koskee ainoastaan kyseisen kilpailusääntöjen rikkomisen kestoa, kun taas 10 prosentin korotuksella on tarkoitus määrätä seuraamus siitä SEC:llä olevasta ylimääräisestä energiasta rikkoa kilpailusääntöjä, joka ilmeni siten, että se jatkoi rikkomista vaikka sille oli ilmoitettu, että komissio oli käynnistänyt kohdennetun tutkinnan kyseisen rikkomisen osalta.

296 Komissiota ei näin ollen voida arvostella siitä, ettei se ole esittänyt päätöksessä erityisiä perusteluja sen kysymyksen osalta, joka koski Nipponille ja SEC:lle mahdollisesti syntynyttä perusteltua luottamusta varsinkaan, kun kyseinen asiasta vaikeneminen päätöksessä ei ole estänyt kumpaakaan kantajaa esittämästä tätä seikkaa koskevia väitteitään.

297 Nipponin ja SEC:n esittämiä kanneperusteita ei näin ollen voida hyväksyä.

298 UCAR väittää, että komissio on ollut väärässä pitäessään sitä seikkaa raskauttavana asianhaarana, että kilpailusääntöjen rikkomista on jatkettu komission vuoden 1997 kesäkuussa suorittamien tarkastusten jälkeen, koska UCAR:n hallintoneuvosto oli pyrkinyt tarmokkaasti saamaan kaiken salaisen toiminnan päättymään. Komission ei lisäksi olisi pitänyt katsoa sen olevan vastuussa kartellin perustamisesta ja täytäntöönpanemisesta siitä syystä, että kartellin todellisina alkuunpanijoina olivat olleet Mitsubishi ja Union Carbide. SGL oli UCAR:n mukaan ollut kartellin ainoa todellinen johtaja. Siltä osin kuin komissio pyrkii antamaan myös UCAR:lle kyseisen roolin, sillä ei ole oikeutta nojautua kilpailusääntöjen rikkomisajanjakson alkua aikaisempiin tapahtumiin eli vuoden 1992 toukokuuta aikaisempiin tapahtumiin.

299 SGL korostaa, että sille vahvistetun perusmäärän korottaminen 85 prosentilla raskauttavien olosuhteiden perusteella on täysin suhteetonta ja ristiriidassa komission aikaisemman päätöskäytännön kanssa, jossa ei ole milloinkaan tehty tällaista yletöntä korottamista. Se tarkentaa ensinnäkin, että sakkoa ei voitu korottaa sen vuoksi, että kilpailusääntöjen rikkomista väitettiin jatketun vuoden 1997 kesäkuussa suoritettujen tarkastusten jälkeen, koska komissio ei ole esittänyt tältä osin mitään riittäviä todisteita. Toiseksi siitä, että SGL on varoittanut muita kartellin jäseniä näistä tulevista tarkastuksista, ei voida määrätä seuraamusta sakkoa korottamalla. Asetuksen N:o 17 15 artiklan mukaan sakkoa voidaan näet määrätä ainoastaan sen perusteella, että EY 81 ja EY 82 artiklaa on rikottu tai että asetuksen N:o 17 8 artiklan mukaisesti asetettuja ehtoja ja velvoitteita ei ole noudatettu. Kyseessä olevat varoitukset eivät kuitenkaan ole tällaisia lain rikkomisia.

300 Kyseiset varoitukset eivät myöskään SGL:n mielestä kuulu suuntaviivojen soveltamisalaan. Kyseisten suuntaviivojen 2 kohdan toisen alakohdan mukaan näet korotus on mahdollinen ainoastaan silloin, kun on kyse pyrkimyksestä estää "tutkimukset [tutkimusten vireillä ollessa]". Varoitukset on kuitenkin annettu ennen tutkimuksen aloittamista. SGL:ää on joka tapauksessa syrjitty UCAR:ään nähden. UCAR oli näet jopa tuhonnut raskauttavia asiakirjoja ilman, että

komissio olisi kuitenkaan määrännyt tästä seuraamusta raskauttavien asianhaarojen perusteella. SGL:n mukaan tällainen asiakirjojen tuhoaminen on vakavampaa kuin tulevia tarkastuksia koskevien varoitusten antaminen.

301 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa tältä osin, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan usean yrityksen rikottua kilpailusääntöjä, sakkojen määrää vahvistettaessa on tutkittava kunkin yrityksen asema kilpailusääntöjen rikkomisessa siltä ajalta, jona ne ovat siihen osallistuneet (edellä 203 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic Partecipazioni, tuomion 150 kohta ja asia T-6/89, Enixhem Anic v. komissio, tuomio 17.12.1991, Kok. 1991, s. II-1623, Kok. Ep. XI, s. II-1, 264 kohta). Tästä seuraa etenkin, että se, että yksi tai useampi yritys on toiminut "kartellin johtajana", on otettava huomioon sakkojen määrää laskettaessa, koska yrityksillä, jotka ovat olleet tällaisessa asemassa, on tästä syystä oltava erityinen vastuu muihin yrityksiin verrattuna (asia C-298/98 P, Finnboard v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok. 2000, s. I-10157, 45 kohta).

302 Suuntaviivojen 2 kohdassa esitetään näiden periaatteiden mukaisesti raskauttavat olosuhteet -nimisen otsikon alla luettelo, joka ei ole tyhjentävä, niistä asianhaaroista, jotka voivat johtaa siihen, että sakon perusmäärää korotetaan, ja joita ovat muun muassa "toiminta rikkomusten johtajana tai yllyttäjänä".

303 Esillä olevassa asiassa sekä SGL:ää että UCAR:ää on jo hallinnollisessa menettelyssä arvosteltu siitä, että ne olivat kartellin johtajia ja alkuunpanijoita (päätöksen 161 ja 188 perustelukappale). On joka tapauksessa ilmeistä, että komissio on osoittanut päätöksessä oikeudellisesti riittävällä tavalla, että SGL ja UCAR olivat kuta kuinkin yhtä suurilta osin kartellin kaksi yhteistä liikkeellepanijaa, jotka olivat vuonna 1991 tehdyistä ensimmäisistä yhteydenotoista lukien laatineet kartellin perusperiaatteet ja järjestäneet ensimmäiset "ylimmän johdon" kokoukset vuoden 1992 toukokuussa (päätöksen 44–51 perustelukappale).

304 Tässä yhteydessä mikään ei estänyt komissiota ottamasta huomioon kartellin varsinaista perustamista edeltäneitä valmisteluvaiheita sen taloudellisen tilanteen toteamiseksi, joka edelsi ja selitti kartellin perustamista, tai osoittaakseen ja arvioidakseen kunkin kartellin jäsenen asemaa kartellin suunnittelussa, perustamisessa ja täytäntöönpanemisessa. Lisäksi komissio voi samalla perusteella ottaa huomioon varsinaista kilpailusääntöjen rikkomista edeltäneen vaiheen arvioidakseen yhteistyöstä annetun tiedonannon tai mahdollisten lieventävien olosuhteiden perusteella yritysten todellista yhteistyötä kartellin paljastamisen osalta.

305 Komission toteaman mukaan se, että SGL ja UCAR johtivat kartellia yhdessä, heijastui myös ETA:ssa tehtyinä hintojen vahvistamisina niiden "kotimarkkinoihin" siltä osin kuin SGL teki aloitteen hintojen nostamisesta Skandinaviassa ja Saksassa kun taas UCAR teki näin Ranskassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa, ja ne päättivät kulloinkin erikseen, kumpi niistä tekisi aloitteen Italiassa ja Espanjassa (päätöksen 62 ja 66 perustelukappale).

306 UCAR ja SGL eivät ole pätevästi kyseenalaistaneet näitä toteamuksia.

307 UCAR toistaa Mitsubishin ja Union Carbiden rooliin perustuvat väitteensä ja toteaa, että kyseiset kaksi yhtiötä olivat todellisuudessa kartellin alkuunpanijoita ja vuoteen 1995 saakka sen johtajia. Tältä osin riittää, kun muistutetaan, että Mitsubishi ja Union Carbide eivät ole yrityksiä, joiden komissio on todennut osallistuneen kartelliin ja joille se on määrännyt seuraamuksen ja että ne eivät osallistu kartellia koskeviin oikeudenkäynteihin, jotka on saatettu vireille ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa. Viittauksella Mitsubishiin ja Union Carbideen ei näin ollen voida kumota arviointia, jonka mukaan SGL ja UCAR olivat komission nimeämistä kartellin jäsenistä kartellin alkuunpanijoita ja johtajia.

308 Myös sen osalta, että UCAR on viitannut hallintoneuvostonsa yrityksiin saada kilpailusääntöjen rikkominen loppumaan, riittää, kun viitataan siihen, mitä edellä on todettu rikkomisen keston osalta: näillä toimenpiteillä ei ole voitu välttää sitä, että UCAR, jota edustivat henkilöt, joilla oli oikeus toimia yrityksen puolesta, on todellisuudessa jatkanut kilpailusääntöjen rikkomista vuoden 1997 kesäkuussa suoritettujen tarkastusten jälkeen.

309 Sen SGL:n väitteen osalta, jonka mukaan 85 prosentin suuruinen korotus on kohtuuton ja suurempi kuin se, mitä komission aikaisemmissa päätöksissä on yleensä sovellettu, on todettava, ettei kyseinen väite ole omiaan osoittamaan, että suhteellisuusperiaatetta tai yhdenvertaisen kohtelun periaatetta olisi loukattu. Tältä osin riittää, kun muistutetaan, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissiolla on harkintavaltaa kunkin sakon määrän vahvistamisen osalta eikä sen tarvitse tässä tarkoituksessa soveltaa tarkkaa matemaattista kaavaa (edellä 165 kohdassa mainittu asia Martinelli v. komissio, tuomion 59 kohta). Se, että yhtiöllä olleesta alullepanijan roolista on muissa asioissa määrätty seuraamukseksi tietyn suuruinen korotus, ei merkitse näin ollen sitä, etteikö kyseistä korotuksen määrää voitaisi enää milloinkaan tulevaisuudessa ylittää kyseisen tapauksen erityisolosuhteista riippumatta (edellä 144 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique diffusion française ym. v. komissio, tuomion 106 ja 109 kohta).

310 Edes ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen täyden harkintavallan kannalta katsottuna ei ole suhteetonta tai syrjivää soveltaa SGL:ään 50 prosentin suuruista korotusta sen perusteella, että se oli kartellin johtaja (samalla tavalla kuin UCAR:ään on sovellettu 50 prosentin suuruista korotusta), 10 prosentin suuruista korotusta sen perusteella, että se on jatkanut kilpailusääntöjen rikkomista vuoden 1997 kesäkuun jälkeen (samalla tavalla kuin UCAR:ään, SEC:hen, Nipponiin ja Tokaihin on sovellettu 10 prosentin suuruista korotusta) ja 25 prosentin suuruista korotusta siitä syystä, että se oli varoittanut muita kartellin jäseniä komission tulevista tarkastuksista.

311 Kahden viimeksi mainitun seikan osalta on muistutettava, että se SGL esittämä kanneperuste, jossa on kyse niistä komission esittämistä tosiseikkoja koskevista

toteamuksista, jotka liittyvät sen kartelliin osallistumisen kestoon ja varsinkin siihen, että se on tarkastusten jälkeen jatkanut kilpailusääntöjen rikkomista, on hylätty (ks. edellä 70–76 kohta). Komissio on näin ollen perustellusti korottanut sakon perusmäärää 10 prosentilla rikkomisen jatkamisen perusteella.

312 Myös sitä, että SGL on varoittanut muita yrityksiä edellä mainituista tulevista tarkastuksista, voitiin perustellusti pitää raskauttavana asianhaarana (ks. vastaavasti asia T-334/94, Sarrió v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok. 1998, s. II-1439, 320 kohta). Toisin kuin SGL on väittänyt, tältä osin ei ole kyse sellaisesta nimenomaisesta ja itsenäisestä kilpailusääntöjen rikkomisesta, josta ei ole määrätty perustamissopimuksessa eikä asetuksessa N:o 17, vaan käyttäytymisestä, joka vahvistaa varsinaisen kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta. SGL pyrki näillä muille kartellin jäsenille osoitetuilla varoituksilla näet peittelemään kartellin olemassaoloa ja pitämään sen toiminnassa, missä myös onnistuttiin vuoden 1998 maaliskuuhun saakka.

313 Tässä yhteydessä SGL:n asetuksen N:o 17 15 artiklan 1 kohdan c alakohtaan tekemä viittaus — josta se päättelee, että yhteisön lainsäätäjä on halunnut määrätä seuraamuksen ainoastaan sellaisen tutkimuksen estämisestä, jonka komissio on jo aloittanut, eikä komission tutkimusta edeltäneistä toimista — on asian kannalta merkityksetön. Edellä mainittu säännös näet koskee mainittuja tutkimusten estämisiä itsenäisinä rikkomuksina kartellin mahdollisesta olemassaolosta riippumatta, mikä myös selittää tästä säädettyä suhteellisen lievää 100–5 000 euron suuruista seuraamusta. Esillä olevassa asiassa sitä vastoin SGL:n esittämillä varoituksilla pyrittiin varmistamaan sellaisen kartellin jatkuminen, jonka osalta on selvää, että sitä oli pidettävä yhteisön kilpailuoikeuden ilmeisenä ja kiistattomana rikkomisena.

314 Näiden varoitusten huomioonottaminen raskauttavana asianhaarana ei ole myöskään ristiriidassa suuntaviivojen 2 kohdan kanssa. Jo suuntaviivojen sanamuoto ("esimerkiksi" ja "muut seikat") osoittaa, että lueteltujen raskauttavien olosuhteiden luettelo ei ole tyhjentävä.

315 Lopuksi se, että SGL on vedonnut yhdenvertaisen kohtelun periaatteeseen UCAR:ään nähden — jonka osalta sitä, että se on tuhonnut raskauttavia asiakirjojaan, ei ole otettu huomioon raskauttavana asianhaarana — ei voi olla omiaan muuttamaan sitä, että edellä mainitut varoitukset on luonnehdittu raskauttavaksi asianhaaraksi. Koska kyseiset varoitukset annettiin muille yrityksille, niillä mentiin pelkkää SGL:n sisäpiiriä kauemmas ja pyrittiin saamaan komission tutkimus epäonnistumaan kokonaisuudessaan kartellin jatkumisen turvaamiseksi, kun taas UCAR oli tuhonnut asiakirjojaan välttääkseen sen, että sen oma osuus kartellissa paljastuisi. Kyse on kahdesta erilaisesta käyttäytymisestä, minkä vuoksi komissiota ei voida moittia siitä, että se olisi kohdellut samankaltaisia tilanteita eri tavalla.

316 Lisäksi vaikka komissio olisi epäasianmukaisesti suosinut UCAR:ää, kun se ei korottanut tämän sakon määrää, sillä ei ole kuitenkaan vaikutusta SGL:n käyttäytymisen raskauttavaan luonteeseen. SGL ei lisäksi voi perustellusti vaatia UCAR:lle määrätyn sakon korottamista eikä vedota edukseen mahdolliseen UCAR:n hyväksi tapahtuneeseen lainvastaisuuteen (ks. vastaavasti edellä 216 kohdassa mainittu asia SCA Holding v. komissio, tuomio 14.5.1998, 160 kohta).

317 Suullisessa käsittelyssä SGL on vielä väittänyt, ettei sitä, että se on varoittanut muita yrityksiä kyseessä olevista tulevista tarkastuksista, voida katsoa raskauttavaksi asianhaaraksi, koska näiden varoitusten antajana olisi ollut komissio itse. SGL vetoaa siten siihen, että UCAR on paljastanut komission yksiköissä olleen vuodon: komission nimeltä mainittu virkamies on ilmoittanut SGL:lle tulevista yllätystarkastuksista kartellin jäsenten toimitiloihin. Tältä osin on selvää, että komission ei voida mitenkään katsoa antaneen kyseisiä tietoja — olettaen, että ne on todella annettu — ilmaisuna sen virallisesta kilpailupolitiikasta. Kyse oli sellaisista virkamiehen vilpillisistä toimista, joilla oli tarkoitus tukea kartellin toimintaa. SGL ei näin ollen voi pätevästi vedota näihin toimiin vähätelläkseen oman käyttäytymisensä vakavuutta.

318 Kaikki Nipponin, SEC:n, UCAR:n ja SGL:n esittämät kanneperusteet on hylättävä, joten komission näiden kantajien perusmääriin soveltamat kertoimet pysytetään ennallaan.

319 Niiden kantajien osalta, joiden perusmääriä on muutettu kilpailusääntöjen rikkomisen keston perusteella, on komission toteamien raskauttavien asianhaarojen huomioon ottamiseksi vahvistettava seuraavat luvut: Tokai=13,64; Nippon = 6,82 ja SEC = 6,82.

e) Lieventävät olosuhteet

Tiivistelmä päätöksestä

320 Komissio on katsonut, ettei ole sellaisia lieventäviä olosuhteita, joiden perusteella perusmäärää voitaisiin alentaa SGL:n, UCAR:n, Tokain, SEC:n, Nipponin ja SDK:n tapauksessa. Sitä vastoin C/G:n tapauksessa se on tehnyt 40 prosentin alennuksen kyseisen yrityksen yksinomaan passiivisen aseman perusteella ja sen perusteella, että se pani laittomat sopimukset täytäntöön vain osittain (päätöksen 165, 166, 193–198, 211–215 ja 234–238 perustelukappale).

Asiat T-236/01, T-239/01, T-244/01, T-246/01, T-251/01 ja T-252/01

— Asianosaisten lausumat

321 C/G katsoo, että sen olisi pitänyt saada huomattavasti suurempi alennus kuin se 40 prosenttia, jonka komissio sille myönsi. Se korostaa omaa marginaalista ja

passiivista asemaansa kartellissa. Sillä on ollut ainoastaan kahdenkeskisiä yhteydenottoja SGL:n kanssa, eikä sitä ole kutsuttu "ylimmän johdon" tai "työskentelytason" kokouksiin, eikä paikallisiin kokouksiin. Kukaan ei ole edes ilmoittanut sille näiden kokousten järjestämisestä. Kukaan muu kartellin jäsen ei ole nimennyt sitä kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistujaksi. Lisäksi se ei ole osallistunut kartellin täytäntöönpanemiseksi perustettuun keskitettyyn seurantajärjestelmään eikä kartellin jäsenten henkilöllisyyden salaamiseksi käyttöön otettuun koodinimijärjestelmään. Sen hintojen vahvistamista ei ollut annettu — yhden kartellin periaatteen vastaisesti — yksinomaan yrityksen hierarkian ylimmän tason tehtäväksi. Tämän lisäksi se on toiminut suoraan kartellin toisen pääperiaatteen vastaisesti, kun se on kasvattanut tuotantokapasiteettiaan ja lisännyt myyntiään ETA:n markkinoilla.

322 C/G väittää lisäksi myyneensä vuonna 1994 valmistusteknologiaansa kiinalaiselle valmistajalle 4 miljoonan USD:n edestä. Kyseinen teknologiansiirto, joka oli kartellin etujen vastainen, hermostutti SGL:ää niin paljon, että se valitti asiasta C/G:lle. C/G väittää lopuksi lopettaneensa suhteensa kartelliin omasta aloitteestaan ennen kuin komissio aloitti tutkimuksensa. C/G toteaa vielä toimineensa taloudellisen paineen alaisena, joka johtui sen erityisestä tilanteesta muista kartellin jäsenistä riippumattomana valmistajana, ja vetoaa lisäksi siihen, että grafiittielektroditeollisuudessa oli 1970- ja 1980-luvuilla rakenteellista ylikapasiteettia, joka johti huomattaviin hinnanalennuksiin.

323 SGL tarkentaa viimeksi mainitun kohdan osalta, että grafiittielektrodialan rakenteellista kriisiä voidaan verrata teräksen alalla 1990-luvun alussa vallinneeseen kriisiin, joka vaikutti samalla tavalla teräksen valmistajiin ja grafiittielektrodien valmistajiin. Komissio on kuitenkin 8.12.1999 saumattomista teräsputkista tekemässään päätöksessä ja seostelisästä 21.1.1998 tekemässään päätöksessä luonnehtinut kyseisen kriisin lieventäväksi asianhaaraksi. Tästä luonnehdinnasta ei sen mukaan voida poiketa tässä tapauksessa, koska kyse on samasta taloudellisesta kriisistä.

324 UCAR vetoaa myös alalla vallinneeseen tuhoisaan taloudelliseen tilanteeseen ja muistuttaa, että sekä komissio aikaisemmassa päätöskäytännössään että ensim-

mäisen oikeusasteen tuomioistuin ovat katsoneet, että tällainen tilanne voi olla lieventävä asianhaara. UCAR katsoo lisäksi, että sen esimerkillinen sisäinen tutkinta, jolla pyrittiin kilpailusääntöjen rikkomisen paljastamiseen ja sen päättämiseen mahdollisimman nopeasti, olisi pitänyt katsoa lieventäväksi asianhaaraksi. Tässä yhteydessä C/G vetoaa omasta puolestaan sellaisen ohjelman käyttöönottamiseen, jolla pyrittiin tekemään sen kauppapolitiikasta yhdenmukainen kilpailuoikeuden kanssa.

325 UCAR toteaa vielä, ettei se saanut kyseisestä kartellista mitään taloudellista etua siitä syystä, että Mitsubishi ja Union Carbide olivat "keränneet" kaikki kartellin toteuttamat voitot. Komission olisi lisäksi pitänyt ottaa huomioon ne huomattavat summat, jotka UCAR oli maksanut asiakkailleen Yhdysvalloissa vahingonkorvauksena kilpailusääntöjen rikkomisen aikana sovelletuista keinotekoisen korkeista hinnoista.

326 Nippon, SEC ja Tokai korostavat passiivista asemaansa kartellissa. Nippon muistuttaa, ettei se osallistunut kartellin ensimmäisiin kokouksiin, joissa markkinoiden jakoa koskevat perusperiaatteet vahvistettiin. Myös niissä muissa kokouksissa, joihin se tosiasiallisesti osallistui, se on ollut täysin passiivinen. SEC korostaa omalta osaltaan, että se ei ole koskaan itse osallistunut mihinkään "ylimmän johdon" kokoukseen: tällä tasolla Tokai on vain edustanut sitä kahteen kertaan. Lisäksi komissio on katsonut ainoastaan Tokailla ja SDK:lla eikä SEC:llä olleen aktiivisen aseman (päätöksen 212 perustelukappale). Lisäksi juuri SEC:n, joka oli kaikkein pienin japanilainen yritys, yksittäistapauksessa maailmanlaajuisen kartellin ja sen välillä, että toiminnasta pidättäydyttiin ETA:ssa, ei ole mitään syy-yhteyttä. Tokai väittää, ettei se ollut aktiivisesti mukana Euroopan markkinoita koskevissa salaisissa sopimuksissa ja ettei se ollut osallistunut yhteenkään Euroopan ryhmän kokoukseen. Niissä "ylimmän johdon" ja "työskentelytason" kokouksissa, joihin se osallistui, ei tehty mitään sopimuksia Euroopassa sovellettavista hinnoista.

327 Nippon ja Tokai katsovat varsinkin, että niitä olisi pitänyt kohdella samalla tavalla kuin C/G:tä siitä syystä, etteivät ne ole, kuten ei C/G:kään, vähentäneet myyntinsä määrää ETA:ssa eivätkä näin ollen noudattaneet täysimääräisesti kartellin sopimuksia.

328 Nippon, SEC ja Tokai arvostelevat lopuksi komissiota siitä, ettei se ole selittänyt päätöksessä niitä syitä, joiden vuoksi se ei ole ottanut niiden osalta huomioon mitään lieventäviä asianhaaroja. Se on näin ollen rikkonut EY 253 artiklaa.

329 Komissio kiistää kaikki kantajien esittämät kanneperusteet ja väitteet.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

330 Aluksi on muistutettava, että suuntaviivojen 3 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan mukaan yrityksen "passiivisuus tai seurailijan asema" kilpailusääntöjen rikkomisen toteuttamisessa voi, jos se näytetään toteen, olla lieventävä olosuhde.

331 Tältä osin oikeuskäytännöstä ilmenee, että yrityksen passiivista asemaa kartellissa osoittavana seikkana voidaan ottaa huomioon se, että yritys on osallistunut huomattavasti satunnaisemmin kokouksiin kuin kartellin rivijäsenet (asia T-311/94, BPB de Eendracht v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok. 1998, s. II-1129, 343 kohta) sekä se, että kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistuneiden kolmansien yritysten edustajat ovat tehneet tämän suuntaisia nimenomaisia ilmoituksia (asia T-317/94, Weig v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok. 1998, s. II-1235, 264 kohta). Kaikki tämän asian kannalta merkitykselliset olosuhteet on joka tapauksessa otettava huomion.

332 Päätös täyttää nämä perusteet C/G:n käyttäytymisen osalta. Kuten päätöksen 81–86 ja 234–238 perustelukappaleesta ilmenee, komissio on riittävästi arvioinut

C/G:llä kartellissa ollutta passiivista asemaa ja hyvittänyt siitä alentamalla C/G:n sakkoa 40 prosentilla, eikä sillä ollut velvollisuutta myöntää C/G:lle suurempaa alennusta. Komission toteamusten mukaan nimittäin C/G:llä — vaikka se ei ollut osallistunut kartellin "ylimmän johdon" ja "työskentelytason" kokouksiin — oli ollut kahdenkeskisiä yhteydenottoja muihin kartellin jäseniin ja se hyötyi näiltä saamistaan tiedoista, jotka koskivat "kotimaisten valmistajien" kartellissa tekemiä päätöksiä hintojen vahvistamisen osalta. Lisäksi C/G on kanteessaan nimenomaisesti todennut, ettei se kiistä kartellin olemassaoloa eikä osallistumistaan siihen. Tätä päätelmää ei kumoa se seikka, että C/G:n hintoja ei vahvistettu sen hierarkian ylimmällä tasolla. C/G:n passiivisuus ja "seurailijan" asema huomioon ottaen sillä hierarkian tasolla, jolla sen hinnat, jotka vain seurasivat muiden kartellin jäsenten vahvistamia hintoja, laskettiin, ei ollut asian kannalta merkitystä.

333 Tokailla, SEC:llä ja Nipponilla olleen aseman osalta on todettava, että komissio saattoi perustellusti erottaa C/G:llä olleen aseman, koska kyseiset japanilaiset valmistajat olivat todella osallistuneet lukuisiin "ylimmän johdon" ja "työskentelytason" kokouksiin (päätöksen 49–56 perustelukappale). SEC ja Tokai eivät ole riitauttaneet komission tästä osallistumisesta tekemiä tosiseikkoja koskevia toteamuksia, kun taas Nipponin näitä toteamuksia, jotka koskevat ajanjaksoa vuoden 1992 toukokuusta vuoden 1993 maaliskuuhun, koskeva riitauttaminen on jo hylätty (ks. edellä 100–116 kohta). Kuitenkin silloin kun yritys on osallistunut, vaikkakaan ei aktiivisesti, yhteen tai useampaan kokoukseen, joissa on käsitelty kilpailunvastaista toimintaa, sen on katsottava osallistuneen kartelliin, ellei se osoita ottaneensa näissä kokouksissa avoimesti etäisyyttä salaiseen kartelliin (edellä 39 kohdassa mainittu sementtitapaus, tuomion 3199 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tokai, SEC ja Nippon eivät väitä, että ne olisivat avoimesti vastustaneet riidanalaisen kartellin perustamista ja täytäntöönpanemista.

334 Esimerkinomaisesti Zürichissä järjestetyssä "työskentelytason" kokouksessa maailman grafiittimarkkinoita tarkasteltiin alueittain Kaukoitä mukaan lukien ja markkinaosuuksia myönnettiin myös japanilaisille valmistajille. Wienin kokoukseen osallistujat vaihtoivat jälleen kerran tietoja grafiittielektrodien markkinoista alueittain (päätöksen 51, 53 ja 71 perustelukappale).

335 Sitä, että SEC:n ja Nipponin käyttäytyminen ei ollut passiivista, ei voida asettaa kyseenalaiseksi sillä, että Tokai on edustanut niitä yhdessä tai kahdessa kokouksessa: vastustamatta lainkaan avoimesti tällaista "tungettelevaa puuttumista" niiden kauppapolitiikkaan, ne ovat pikemminkin hyväksyneet kyseisen edustamisen ja todistaneet liittymistään kartelliin osallistumalla omien työntekijöidensä edustamina muihin sellaisiin kokouksiin, jotka koskivat niiden etuja, mistä ei ilmeisestikään ollut kyse niiden Euroopan ryhmän kokousten osalta, joihin kuuluivat ETA:sta vastuussa olevat "kotimaiset" valmistajat, mistä syystä oli riittävää antaa japanilaisille kartellin jäsenille tietoja näissä kokouksissa vahvistetuista Euroopan hinnoista. Kun otetaan huomioon kartellin maailmanlaajuinen luonne, jonka mukaisesti japanilaiset valmistajat keskittyivät omiin "kotimaisiin" markkinoihinsa Aasiassa, komissio on näin ollen voinut perustellusti katsoa, ettei niillä ollut ollut passiivista asemaa kilpailusääntöjen rikkomisessa. Näin ollen komissiolla ei ollut velvollisuutta esittää päätöksessä syitä, joiden vuoksi se ei ottanut niiden osalta tällä perusteella huomioon mitään lieventävää asianhaaraa.

336 Sen väitteen vastaisesti, jonka mukaan C/G:n sakkoa ei ole alennettu riittävästi sen perusteella, että se on noudattanut lainvastaisia sopimuksia vain osittain, on todettava, että komissio on riittävällä tavalla ottanut huomioon sen, että C/G oli kasvattanut myyntiään ETA:n markkinoilla ja loukannut näin ollen sitä kartellin perusperiaatetta, jonka mukaan myyntiä olisi pitänyt rajoittaa muilla kuin kotimarkkinoilla (päätöksen 235 perustelukappale). Näin tehdessään se ei ollut velvollinen ottamaan lisäksi huomioon sitä, että C/G oli kasvattanut tuotantokapasiteettiaan. Yhtäältä näet komissio on ilmoittanut vastineessaan, eikä C/G ole tätä tältä osin vastauksessaan kiistänyt, että C/G:n tuotantokapasiteetti oli pysynyt olennaisilta osin samana sen ajanjakson aikana, jolloin sen väitettiin rikkoneen kilpailusääntöjä (1993–1996). Toisaalta on mahdollista katsoa, että Euroopan myynnin kasvattaminen heijastaa riittävästi ETA:n markkinoiden osalta kaikkea mahdollista tuotantokapasiteetin kasvattamista.

337 Tässä yhteydessä Nippon ja Tokai vetoavat yhdenvertaisen kohtelun periaatteeseen ja väittävät, että ne olivat samassa tilanteessa kuin C/G, jota oli "hyvitetty" siitä, että se oli kasvattanut myyntiään ETA:ssa.

338 Nipponin väite on hylättävä siltä osin kuin kantaja ainoastaan väittää, että se "ei ollut vähentänyt myyntinsä määrää ETA:n alueella", toimittamatta kuitenkaan mitään lukuja. Komissio saattoi kuitenkin perustellusti erottaa toisistaan sen Nipponin väitteen, jota ei ole perusteltu ja jonka mukaan se on säilyttänyt myyntinsä määrän entisellään, ja sen kiistattoman tosiseikan, jonka mukaan C/G oli enemmän kuin kaksinkertaistanut myyntinsä vuosien 1993 ja 1996 välillä.

339 Siltä osin kuin on kyse Tokaista, joka väittää tulleensa vuonna 1996 Saksan markkinoille eli yksille SGL:n ja UCAR:n kotimarkkinoille ja nelinkertaistaneensa myyntinsä ETA:ssa 1992–1997 (200 tonnia vuonna 1992 ja 900 tonnia vuonna 1997), on todettava, että Tokai on toisin kuin C/G saanut ainoastaan hyvin pienen markkinaosuuden ETA:ssa eli alle 2 prosenttia, kun taas C/G:n markkinaosuus oli lähes 8 prosenttia. Näissä olosuhteissa komissio saattoi arviointivirhettä tekemättä ja yhdenvertaisen kohtelun periaatetta loukkaamatta perustellusti katsoa, että vaikka Tokai oli jättänyt soveltamatta rikkomusta koskevia sopimuksia, kyseinen soveltamatta jättäminen jäi kuitenkin suuntaviivojen 3 kohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitettua kohtuullista "käytäntöä" koskevan kynnyksen alapuolelle. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mielestä kyseisen arvioinnin muuttaminen ei ole tarpeen edes sen täyden harkintavallan nojalla.

340 Sama koskee C/G:n väitettä, jonka mukaan se oli vuonna 1994 myynyt valmistusteknologiaansa kiinalaiselle valmistajalla 4 miljoonan USD:n edestä yhden kartellin perusperiaatteen (päätöksen 50 perustelukappaleen viimeinen luetelmakohta) vastaisesti. C/G ei näet ole esittänyt kyseistä teknologiansiirtoa koskevia yksityiskohtia hallinnollisessa menettelyssä — sen 11.10.1999 päivätyssä yritysilmoituksessa ja sen 6.4.2000 päivätyssä vastauksessa väiteticdoksiantoon ei kummassakaan ole yhtäkään tätä koskevaa lausetta —, joten komissio ei ole tehnyt virhettä kieltäytyessään ottamasta kyseistä siirtoa huomioon päätöksessä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella ei ole syytä muuttaa komission arviointia edes täyden harkintavaltansa nojalla ja näin on etenkin, koska Kiinaan suunniteltua tehdasta ei milloinkaan rakennettu.

341 Lopuksi se, että C/G on vapaaehtoisesti lopettanut kilpailusääntöjen rikkomisen ennen kuin komissio aloitti tutkinnan, on otettu riittävästi huomioon laskettaessa sitä, kuinka kauan C/G:n oli katsottava rikkoneen kilpailusääntöjä (päätöksen 157 perustelukappale). C/G ei etenkään voi vedota suuntaviivojen 3 kohdan kolmanteen luetelmakohtaan, koska sen kilpailusääntöjen vastaisen käyttäytymisen lopettaminen ei johtunut komission toimenpiteistä.

342 Myös kaikki muut väitteet, joiden tarkoituksena on saada sakkoa alennetuksi lieventävien olosuhteiden perusteella, on hylättävä.

343 Ensinnäkin se, että C/G ja UCAR olivat heti komission käynnistämän tutkinnan jälkeen aloittaneet sellaisen kilpailusääntöjen noudattamista koskevan ohjelman ja sellaisen sisäisen tutkinnan, joilla oli tarkoitus saada kilpailusääntöjen rikkominen loppumaan, ei muuta sitä, että kilpailusääntöjä oli todetulla tavalla todellisuudessa rikottu. Näin ollen pelkästään se, että komissio on aikaisemmassa päätöskäytännössään eräissä tapauksissa ottanut lieventävänä asianhaarana huomioon tällaiset toimenpiteet, ei merkitse, että komissiolla olisi velvollisuus toimia samoin kaikissa tällaisissa tapauksissa (asia T-7/89, Hercules Chemicals v. komissio, tuomio 17.12.1991, Kok. 1991, s. II-1711, Kok. Ep. XI, s. II-79, 357 kohta ja asia T-352/94, Mo och Domsjö v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok. 1998, s. II-1989, 417 ja 419 kohta). Näin on varsinkin silloin kun kyseinen kilpailusääntöjen rikkominen perustuu, kuten esillä olevassa asiassa, EY 81 artiklan 1 kohdan a ja c alakohdan selvään rikkomiseen. Lisäksi siltä osin kuin UCAR:n sisäinen tutkinta on edistänyt sen komission kanssa tekemää yhteistyötä, komissio on ottanut kyseisen yhteistyön huomioon myöntämällä sakosta 40 prosentin suuruisen alennuksen yhteistyöstä annetun tiedonannon perusteella.

344 Toiseksi sen C/G:n esittämän väitteen osalta, joka koskee siihen väitetysti kohdistettua taloudellista painetta, on todettava, että ainoa kantajan tältä osin esittämä tarkennus koskee niitä yhteydenottoja, joita sillä oli ollut SGL:ään vuonna 1996 (päätöksen 82 perustelukappale) eli kartellin täytäntöönpanon

jälkeen. Riittää, kun muistutetaan, että C/G on vapaasti päättänyt noudattaa kartellin jäsenien hintojen osalta tekemiä päätöksiä. Se ei ole väittänyt, että sitä olisi painostettu liittymään kartelliin. Sitä paitsi vaikka näin olisikin, se olisi kartelliin liittymisen sijasta voinut ilmoittaa kartellista toimivaltaisille viranomaisille. Väitettä ei näin ollen voida hyväksyä.

345 Sama koskee kolmanneksi C/G:n, SGL:n ja UCAR:n viittausta grafiittielektrodialan rakenteelliseen kriisiin. Tältä osin riittää, kun muistutetaan, että esieristettyjä kaukolämmitysputkia koskevassa asiassa T-16/99, Lögstör Rör vastaan komissio, 20.3.2002 antamassaan tuomiossa (Kok. 2002, s. II-1633, 319 ja 320 kohta) ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, ettei komission tarvinnut ottaa huomioon lieventävänä asianhaarana sitä, että kyseessä oleva ala oli taloudellisesti heikossa kunnossa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on myös vahvistanut, ettei sen tarvitse sen vuoksi, että komissio on aikaisemmissa asioissa ottanut alan taloudellisen tilanteen huomioon lieventävänä asianhaarana, välttämättä jatkaa kyseistä käytäntöä (asia T-13/89, ICI v. komissio, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. II-1021, Kok. Ep. XII, s. II-175, 372 kohta). Kuten komissio on perustellusti korostanut, kartellit syntyvät yleisesti ottaen silloin kun alalla on vaikeuksia. Kantajien perusteluja seurattaessa sakkoa olisi säännönmukaisesti alennettava lähes kaikissa tapauksissa. Näin ollen on siis hyödytöntä tarkastaa enää sitä, ovatko esillä olevaan asiaan liittyvät tosiseikat ja niiden muiden päätösten taustalla olevat tosiseikat, joissa rakenteelliset kriisit on otettu huomioon lieventävänä asianhaarana, todella toisiinsa verrattavissa.

346 Neljänneksi ja toissijaisesti SGL:n väite, jossa päädytään siihen, että kyse oli kriisistä, joka teräsputkiteollisuudessa ilmenneen kriisin vuoksi vaikutti erityisesti grafiittielektrodien valmistajiin, ei ole vakuuttava. Komissio on tältä osin korostanut, eikä sitä ole tältä osin kiistetty, että valokaariuunissa valmistetun teräksen määrä nousi 196 miljoonasta tonnista vuonna 1987 270 miljoonaan tonniin vuonna 1997 (päätöksen yhdeksäs perustelukappale). Tämän perusteella voidaan päätellä, että teräksen kokonaistuotannon mahdollinen taantuminen ei ensisijaisesti koskenut valokaarimenetelmää käyttävien terästehtaiden vaan perinteisten terästehtaiden tuotantoa.

347 Viidenneksi siltä osin kuin on kyse siitä taloudellisesta edusta, jota ainoastaan Mitsubishi ja Union Carbide, eikä UCAR, ovat kartellista saaneet, on todettava, että se, että yritys ei ole hyötynyt kilpailusääntöjen rikkomisesta, ei voi olla lieventävä asianhaara, koska muuten määrätty sakko menettäisi ehkäisevän vaikutuksensa (ks. vastaavasti edellä 47 kohdassa mainittu asia FETTCSA, tuomion 340–342 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tällaisen taloudellisen edun puuttuminen ei mitenkään rajoita kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta. Lisäksi jos UCAR arvostelee Mitsubishin ja Union Carbiden toimintaa, sen on käännyttävä kyseisten yhtiöiden puoleen oikeuksiensa toteuttamiseksi, kuten se on jo tehnyt nostaessaan kanteen Yhdysvalloissa.

348 Siltä osin kuin UCAR vetoaa lopulta Yhdysvalloissa ja Kanadassa tehtyihin siviilioikeudellisiin toimiin, myöskään kyseisillä toimilla ei ole mitään vaikutusta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuteen eikä niitä voida näin ollen ottaa huomioon lieventävinä asianhaaroina. Vaikka komissio on esieristettyjä kaukolämmitysputkia koskevassa päätöksessä ottanut huomioon sellaiselle kilpailijalle, jonka poistaminen yhteismarkkinoilta oli ollut yksi kartellin perusperiaatteista, maksetun vahingonkorvauksen, kyseinen kilpailija oli kuitenkin sijoittautunut yhteisöön ja se oli näin ollen yksi yhteisön kilpailuoikeudessa suojelluista taloudellisista toimijoista. Tämä seikka ei velvoita komissiota ottamaan UCAR:n hyväksi huomioon asiakkaille Yhdysvalloissa ja Kanadassa maksettuja vahingonkorvauksia, jotka perustuvat näillä markkinoilla kärsittyihin tappioihin. Kyseessä olevilla toimilla ei ole vaikutusta siihen, että UCAR on rikkonut kilpailusääntöjä ETA:ssa.

349 Edellä olevasta seuraa, että Tokain, C/G:n, SGL:n, Nipponin, UCAR:n ja SEC:n kanneperusteet ja väitteet on hylättävä.

f) Sakkojen yläraja ja tiettyjen kantajien suuntaviivojen 5 kohdassa tarkoitettu maksukyky

Asiat T-239/01 ja T-245/01

350 SDK ja SGL muistuttavat, että UCAR:lle lasketun sakon perusmäärää alennettiin 15,2 prosentilla, jotta oltaisiin voitu ottaa huomioon yläraja, joka oli 10 prosenttia

UCAR:n maailmanlaajuisesta liikevaihdosta (päätöksen 199 perustelukappale), ja ne moittivat komissiota siitä, että se on tehnyt kyseisen tarkistuksen UCAR:n osalta ennen yhteistyöstä annetun tiedonannon soveltamista eli sakkojen vahvistamista koskevan menettelynsä välivaiheessa eikä kyseisen menettelyn lopussa. Muille kartelliin osallistuneille määrättyjä sakkoja ei kuitenkaan ole alennettu tällä tavalla. SDK ja SGL arvostelevat komissiota kyseisestä eriarvoisesta kohtelusta ja vaativat sakkoonsa samaa alennusta, jotta UCAR:lle määrättyyn sakkoon säilytetään johdonmukainen ja oikeasuhteinen yhteys.

351 SDK toteaa vielä, että sille on määrätty kohtuuton seuraamus sen vuoksi, että sen maailmanlaajuinen liikevaihto on huomattavasti suurempi kuin sen grafiittielektrodien myyntiin perustuva liikevaihto. Sitä on näin ollen rangaistu siitä, että sillä on paljon muita sellaisia toimintoja, jotka eivät liity kyseessä olevan tuotteen myyntiin. Jos SDK:n toiminta grafiittielektrodien alalla olisi muodostanut erillisen yrityksen, 10 prosentin enimmäismäärän soveltaminen olisi alentanut lopullisen sakon määrän 6,6 miljoonaan euroon.

352 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa tältä osin, että kun komissio ei ole soveltanut UCAR:n osalta 10 prosentin ylärajaa "lopulliseen — — laskettuun sakkosummaan" vaan jo aikaisemmassa vaiheessa eli ennen yhteistyöstä annettujen suuntaviivojen soveltamista, se ei ole toiminut suuntaviivojen 5 kohdan a alakohdan sanamuodon mukaisesti. Kuitenkin silloin kun komissio on päättänyt soveltaa yksittäistapauksessa suuntaviivoissa esitettyä laskentatapaa, sen on noudatettava sitä sakkojen määrän laskemiseen, jollei se esitä selviä perusteluja, joiden vuoksi tästä kaavasta poiketaan tietyiltä osin (ks. edellä 157 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö ja edellä 47 kohdassa mainittu asia FETTCSA, tuomion 271 kohta).

353 Päätöksen 199 perustelukappaleessa ei siltä osin kuin siinä ainoastaan viitataan asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan mukaiseen sakkojen ylärajaan, ole mitään erityistä selitystä siihen, minkä vuoksi komissio on poikennut suuntaviivoista. Komissio on kuitenkin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa todennut, ettei se alentanut UCAR:n sakkoa 15,2 prosentilla sen vuoksi, että se olisi katsonut, että siitä kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon UCAR oli syyllistynyt, oli syytä määrätä pienempi seuraamus kuin muille kartellin jäsenille, vaan sen

vuoksi, että se halusi ottaa huomioon sen, että ainoastaan UCAR:n tapauksessa ennen yhteistyöstä annetun tiedonannon soveltamista vahvistettu perusmäärä ylitti 15,1 miljoonalla eurolla eli 15,2 prosentilla säädetyn ylärajan. Komissio katsoi näin ollen, että kyseisen enimmäismäärän soveltamista oli ennakoitava sen varmistamiseksi, että yhteistyöstä annettu tiedonanto saisi aikaan täyden tehokkaan vaikutuksensa: jos perusmäärä ylittäisi reilusti 10 prosentin rajan ennen kyseessä olevan tiedonannon soveltamista ilman, että kyseistä rajaa voitaisiin välittömästi soveltaa, asianomaisen yrityksen halukkuus tehdä komission kanssa yhteistyötä olisi paljon vähäisempi, kun otetaan huomioon se, että lopullinen sakko olisi joka tapauksessa ollut 10 prosenttia riippumatta siitä, oliko yhteistyötä tehty vai ei.

354 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mielestä kyseisellä selityksellä perustellaan komission UCAR:n tapauksessa valitsema lähestymistapa. Sitä koskevien perustelujen ei tarvinnut olla itse päätöksessä siltä osin kuin kyseinen lähestymistapa ei ollut asianomaiselle yritykselle eli UCAR:lle vastainen. Vaikka mainittu UCAR:n kannalta edullinen toimenpide olisi ollut lainvastainen perustelujen puutteellisuuden vuoksi, SDK ja SCL eivät voi vedota kyseiseen toisen hyväksi tehtyyn lainvastaisuuteen (ks. vastaavasti edellä 216 kohdassa mainittu asia SCA Holding v. komissio, tuomio 14.5.1998, 160 kohta).

355 On joka tapauksessa selvää, etteivät SDK ja SGL olleet kokonaisliikevaihdon kannalta UCAR:n tilanteeseen rinnastettavissa olevassa tilanteessa, koska niille vahvistettu perusmäärä ei ylittänyt ylärajaa ennen yhteistyöstä annetun tiedonannon soveltamista. Ne eivät näin ollen voi pätevästi väittää, että komissio oli yhdenvertaisen kohtelun periaatteen perusteella velvollinen antamaan niille saman alennuksen, jonka se oli antanut UCAR:lle. Tästä seuraa, että kyseisen periaatteen loukkaamista koskevat kanneperusteet on hylättävä.

356 Näin on myös sen SDK:n esittämän kanneperusteen osalta, jonka mukaan sen sakkoa olisi pitänyt alentaa huomattavasti, jos sen grafiittielektrodialan toiminnat olisivat muodostaneet erillisen yrityksen. Kyseinen kanneperuste perustuu spekulaatioihin, joilla ei ole mitään tekemistä sen yhtiön todellisen oikeudellisen

muodon kanssa, joka komission piti ottaa huomioon liittäessään vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti (ks. esim. edellä 144 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique diffusion française ym. v. komissio, tuomion 118 ja 199 kohta ja edellä 39 kohdassa mainittu sementtitapaus, tuomion 5022 kohta) 10 prosentin ylärajan SDK:n kokonaisliikevaihtoon (kaikki tuotteet mukaan lukien). Vaikka SDK olisi valinnut yhtiölleen vertikaaliseen "yksiköllisen" rakenteen, komissio olisi saattanut vain ottaa sen huomioon ja olettaa, että kyseinen rakenne oli SDK:n taloudellisen edun mukainen. Lisäksi tässä vaiheessa minkään perusteella ei voida tietää, mikä SDK-konserniin kuuluvan "erillisen yrityksen" nimenomainen muoto ja asema olisi ollut. Myös kyseinen kanneperuste on näin ollen hylättävä.

Asiat T-239/01, T-246/01, T-251/01 ja T-252/01

— Asianosaisten lausumat

357 SEC väittää, että sille vahvistetun sakon määrä on 11,3 prosenttia sen vuonna 1999 saamasta kokonaisliikevaihdosta ja ylittää näin ollen asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa säädetyn 10 prosentin ylärajan.

358 SGL on sitä mieltä, ettei komissiolla ollut oikeutta määritellä sen sakkoa sen vuonna 2000 saaman liikevaihdon perusteella. Kyseinen liikevaihto on kasvanut 180 miljoonalla vuoden 2000 tammikuussa tapahtuneen toisen yhtiön oston myötä. Sementtitapauksen (mainittu edellä 39 kohdassa, tuomion 5045 kohta) mukaan kilpailusääntöjen rikkomisen päättymisen (vuoden 1998 maaliskuu) jälkeen toteutunutta liikevaihdon kasvua ei kuitenkaan saa ottaa huomioon. SGL arvostelee tässä yhteydessä hallinnollisen menettelyn liioitellun pitkää kestoa. Viivästyminen on aiheuttanut vahinkoa sen taloudellisille eduille, koska sen liikevaihto vuonna 1999 oli pienempi kuin vuonna 2000.

359 SGL toteaa vielä, että 10 prosentin yläraja on ehdoton siinä mielessä, ettei sitä voida ylittää edes komission laskentaa koskevan menettelynsä aikana vahvistamien (laskentapohjan) "välivaiheen" lukujen osalta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen vastakkaiset perustelut edellä 38 kohdassa mainitussa asiassa LR AF 1998 vastaan komissio antamassa tuomiossa ovat SGL:n mukaan virheelliset.

360 SGL moittii komissiota lopuksi siitä, ettei tämä ole ottanut huomioon sen erittäin hankalaa taloudellista tilannetta. Tällä huomioon ottamatta jättämisellä on rikottu suuntaviivojen 5 kohdan b alakohtaa.

361 UCAR ja C/G vetoavat myös kyvyttömyyteensä maksaa sakko. Ne korostavat grafiittielektrodialalla vallitsevaa vaikeaa tilannetta ja omaa epävarmaa taloudellista asemaansa.

362 Tässä yhteydessä UCAR muistuttaa siitä suuresta velasta, jonka Mitsubishi ja Union Carbide olivat sille aiheuttaneet, kun sen rakennetta uudistettiin vuonna 1995. Se viittaa lisäksi niihin suuriin sakkoihin, jotka Amerikan ja Kanadan viranomaiset ovat sille määränneet. UCAR:llä ei tällä hetkellä ole enää mahdollisuutta lainata lisää rahaa, koska sen luotot on jäädytetty. UCAR muistuttaa, että komissio on toistuvasti ottanut aikaisemmassa päätöskäytännössään huomioon päätöstensä adressaattien kannattavuuden joko vahvistaessaan sakkojen määrää tai määrittäessään maksuehtoja. Esillä olevassa asiassa se on kuitenkin toiminut ristiriitaisesti oman hallinnollisen käytäntönsä kanssa.

363 C/G toteaa vielä, että se on taloudellisten vaikeuksiensa johdosta ollut velvollinen hakemaan vähän päätöksen tekemisen jälkeen konkurssimenettelyn aloittamista Yhdysvalloissa.

364 Komissio vastustaa kantajien esittämiä kanneperusteita ja väitteitä.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

365 SEC:n esittämän kanneperusteen osalta riittää kun muistutetaan, että asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa säädetty 10 prosentin yläraja koskee päätöksen tekoajankohtaa edeltänyttä tilikautta eli esillä olevassa asiassa vuotta 2000 (ks. vastaavasti edellä 239 kohdassa mainittu asia Sarrió v. komissio, tuomio 16.11.2000, 85 kohta ja edellä 47 kohdassa mainittu asia FETTCSA, tuomion 506 kohta). SEC myöntää kuitenkin nimenomaisesti, että kyseinen yläraja otettiin asianmukaisesti huomioon sen tapauksessa vuoden 2000 osalta. Kanneperuste on näin ollen hylättävä.

366 Siltä osin kuin SGL väittää, että komissiolla oli velvollisuus laskea sen sakko tilivuonna 1999 kertyneen kokonaisliikevaihdon perusteella, koska kyseinen liikevaihto oli huomattavasti pienempi kuin tilivuoden 2000 liikevaihto, riittää kun muistutetaan, että sakkojen laskennan lähtökohtana oli kyseisen tuotteen myynnistä vuonna 1998 kertyneet maailmanlaajuiset liikevaihdot ja asianomaisilla yrityksillä 1992–1998 olleet markkinaosuudet (päätöksen 30, 149 ja 150 perustelukappale). Kyseiset luvut eivät koske tilivuotta 1999 eivätkä tilivuotta 2000. SGL:n väite on näin ollen tehoton.

367 Tämän jälkeen on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu 10 prosentin yläraja koskee asianomaisen yrityksen kokonaisliikevaihtoa siltä osin kuin vain kyseinen liikevaihto on osoitus kyseisen yrityksen merkityksestä ja vaikutusvallasta markkinoilla (ks. edellä 39 kohdassa mainittu sementtitapaus, tuomion 5022 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Lisäksi ainoastaan lopullisesti määrättyä sakkoa on alennettava edellä mainitun ylärajan perusteella kyseisen 15 artiklan mukaisesti. Tässä säännöksessä ei kielletä komissiota käyttämästä

laskutoimitusten aikana väliaikaista lukua, joka on suurempi kuin kyseinen yläraja, kunhan lopulta määrättävä sakko ei ole tätä ylärajaa suurempi (edellä 38 kohdassa mainittu asia LR AF 1998 v. komissio, tuomion 287 ja 288 kohta). SGL:n tapauksessa 80,2 miljoonan euron lopullinen sakko on pienempi kuin tilivuotta 1999 koskeva 10 prosentin enimmäismäärä (980 miljoonaa euroa) tai tilivuotta 2000 koskeva enimmäismäärä (1 262 miljoonaa euroa). SGL:n väitteet, jotka koskevat hallinnollisen menettelyn kohtuuttoman pitkää kestoa ja sementtitapausta (5045 kohtaa), ovat näin ollen merkityksettömiä.

368 Asiassa LR AF 1998 vastaan komissio annetun tuomion osalta esitetty kritiikki ei ole perusteltua. Vaikka SGL viittaa rikosoikeuteen, jonka mukaan tuomioistuin ei tietyn rikoksen osalta saa ylittää määrättyä enimmäisrangaistusta, on korostettava, että yhteisön oikeuden määräyksissä ja säännöksissä ei vahvisteta hallinnollisia seuraamuksia — vähimmäis- tai enimmäisseuraamuksia — kilpailuoikeuden rikkomisten eri luokkien osalta. Komissio on näin ollen lähtökohtaisesti vapaa määrittämään tällaisista kilpailusääntöjen rikkomisista seuraamukseksi määrättävien sakkojen määrän kyseisten rikkomisten vakavuuden ja keston perusteella. Ainoa komissiolle myönnetyn seuraamusten määräämistä koskevan valtuuden yläraja koskee asianomaisen yrityksen maksukykyä sen kokonaisliikevaihdon kannalta tarkasteltuna. Mikään ei näin ollen estä komissiota ylittämästä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuteen ja kestoon liittyvien yksinomaan välivaiheen laskutoimitusten yhteydessä asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua 10 prosentin ylärajaa.

369 Grafiittielektrodialan vaikean tilanteen osalta kyse ei ole suuntaviivojen 5 kohdan b alakohdassa tarkoitetusta "erityisestä" taloudellisesta ympäristöstä. Kuten edellä on korostettu, kartelleja syntyy etenkin silloin kun ala on vaikeuksissa. Jos kyseinen toteamus ei ole ollut peruste katsoa, että kyse on lieventävästä asianhaarasta (ks. edellä 345 kohta), se ei voi myöskään olla peruste alentaa sakkoa tässä yhteydessä.

370 Sama koskee SGL:n, UCAR:n ja C/G:n heikkoa taloudellista tilannetta. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissio ei ole velvollinen ottamaan sakon suuruutta määrittäessään huomioon asianomaisen yrityksen tappiollista

taloudellista tilannetta, sillä tällaisen velvollisuuden hyväksyminen merkitsisi perusteettoman kilpailuedun antamista niille yrityksille, jotka ovat vähiten sopeutuneita markkinatilanteeseen (edellä 38 kohdassa mainittu asia LR AF 1998 v. komissio, tuomion 308 kohta; edellä 280 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat HFB v. komissio, tuomion 596 kohta ja edellä 47 kohdassa mainittu asia FETTCSA, tuomion 351 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Se, että komissio on aikaisemmassa päätöskäytännössään katsonut, että tietyn yrityksen taloudelliset vaikeudet oli otettava huomioon, ei merkitse, että sillä olisi velvollisuus tehdä samoin myöhemmässä päätöksessä (asia FETTCSA, tuomion 353 ja 354 kohta).

371 Kyseistä oikeuskäytäntöä ei kyseenalaisteta suuntaviivojen 5 kohdan b alakohdalla, jonka mukaan yrityksen todellinen maksukyky on otettava huomioon. Kyseisellä maksukyvyllä on nimittäin merkitystä ainoastaan yrityksen "erityisessä sosiaalisessa toimintakentässä", joka perustuu niihin seurauksiin, joita sakon maksamisella olisi etenkin työttömyyden kasvun ja kyseisen yrityksen ala- ja yläpuolella tuotantoketjussa olevien talouden alojen heikentymisen kannalta. Kantajat eivät tältä osin ole esittäneet yhtäkään sellaista seikkaa, jonka avulla voitaisiin arvioida kyseistä "erityistä sosiaalista toimintakenttää".

372 Lisäksi se, että yhteisön viranomaisen toteuttama toimenpide johtaa tietyn yrityksen konkurssiin tai selvitystilaan, ei sellaisenaan ole yhteisön oikeuden mukaan kiellettyä (ks. vastaavasti asia 52/84, komissio v. Belgia, tuomio 15.1.1986, Kok. 1986, s. 89, 14 kohta ja asia C-499/99, komissio v. Espanja, tuomio 2.7.2002, Kok. 2002, s. I-6031, 38 kohta). Vaikka sillä voidaan vahingoittaa omistajien, osakkeenomistajien tai osakkaiden taloudellisia etuja, yrityksen selvitystilaan asettaminen kyseisessä oikeudellisessa muodossaan ei merkitse kuitenkaan sitä, että myös yrityksen edustamat henkilöstöä sekä aineellisia ja aineettomia tekijöitä koskevat seikat menettäisivät arvonsa.

373 SGL on suullisessa käsittelyssä väittänyt, että se, ettei komissio ole ottanut huomioon yrityksen huonoa taloudellista tilannetta, on ristiriidassa komission uusimman käytännön kanssa, sillä komissio on EY 81 artiklan ja ETA-

sopimuksen 53 artiklan soveltamisesta (COMP/E-2/37.667, erikoisgrafiitit) 17.12.2002 tekemässään päätöksessä K(2002) 5083 lopullinen nimenomaisesti alentanut SGL:lle määrättyä sakkoa yrityksen vakavan taloudellisen tilanteen vuoksi. SGL:n mukaan sama alennus olisi näin ollen pitänyt myöntää nyt esillä olevassa asiassa.

374 Tältä osin riittää, kun huomautetaan, että 17.12.2002 tehdyssä päätöksessä on otettu samanaikaisesti huomioon SGL:n taloudellinen tilanne ja se, että yritykselle oli jo määrätty huomattava sakko sen osallistumisesta kartelliin grafiittielektrodien markkinoilla, vaikka komissio katsoikin, että "tässä nimenomaisessa tilanteessa ei ol[lut] tarpeen määrätä koko sakon määrää tehokkaan ehkäisevän vaikutuksen varmistamiseksi" (558 perustelukappale). SGL ei näin ollen voi tehokkaasti vedota tähän 17.12.2002 tehtyyn päätökseen liittyvään erikoispiirteeseen ja syyttää komissiota oikeudellisesta virheestä tai ilmeisestä arviointivirheestä sen vuoksi, että se on tässä yhteydessä, johon kyseistä erikoispiirrettä ei liity, poikennut edellä 370 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä.

375 Siltä osin kuin C/G luettelee vielä ne taloudelliset vaikeutensa, jotka komission olisi pitänyt ottaa huomioon ja joita olivat se, ettei sillä ole tuotantolaitosta Yhdysvaltojen ulkopuolella, se, ettei se voi tarjota korkeatasoisia teknisiä palveluja, se, että sen työvoimakustannukset ovat korkeat, se, että sen tuotteet ovat huonolaatuisia ja se, että sen tuotantotoiminnat on vertikaalisesti integroitu, komissio on perustellusti korostanut, että kyseiset huonot puolet ovat heijastuneet liikevaihtoon ja näin ollen siihen, että C/G on luokiteltu ryhmään, jonka osalta vahvistettu laskentapohja on pienempi kuin SGL:n ja UCAR:n laskentapohja. Lisäksi siltä osin kuin C/G on puutteistaan huolimatta saattanut lisätä myyntinsä määrää Euroopassa, sille. on myönnetty lieventävien olosuhteiden perusteella merkittävä alennus sakoista. Näin ollen tässä yhteydessä mikään sakosta tehtävä lisäalennus ei ole perusteltua.

376 Niissä UCAR:n viittauksissa, jotka koskevat sille Yhdysvalloissa ja Kanadassa määrättyjä seuraamuksia ja Mitsubishin ja Union Carbiden vahingollista käyttäytymistä, ainoastaan toistetaan tässä yhteydessä kanneperusteet, jotka on jo edellä hylätty. Näin ollen riittää, kun muistutetaan, ettei UCAR ole osoittanut,

että se olisi ollut sellaisessa "erityisessä sosiaalisessa toimintakentässä", jonka johdosta komission olisi pitänyt ainakin osittain luopua määräämästä sille sakkoa. Mitsubishin ja Union Carbiden, joita ei ole päätöksessä nimetty kilpailusääntöjen rikkojiksi ja joille ei tässä ominaisuudessa ole määrätty seuraamusta, käyttäytymisen osalta on todettava, ettei mikään velvoittanut komissiota tämän perusteella vähentämään UCAR:n, jonka asema kilpailusääntöjen rikkojana oli todettu, sakkoa ja säästämään siten UCAR:n siltä, ettei sen tarvinnut nostaa kannetta kansallisissa toimivaltaisissa tuomioistuimissa vahingonkorvauksen saamiseksi näiden kahden yhtiön toiminnasta väitetysti aiheutuneesta taloudellisesta vahingosta.

377 Koska yhtäkään tässä yhteydessä esitettyä kanneperustetta tai väitettä ei ole hyväksytty, perusmääriä, sellaisina kuin ne on tähän mennessä vahvistettu, ei muuteta.

3. *Yhteistyöstä annetun tiedonannon huomiotta jättämistä koskevat kanneperusteet*

378 SGL, UCAR ja C/G väittävät, että komissio on myöntänyt niille riittämättömät alennukset yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan perusteella.

379 Kyseisen D kohdan mukaan "jos yritys tarjoutuu yhteistyöhön ilman, että kaikki edellä B tai C kohdassa esitetyt edellytykset täyttyvät, yritykselle voidaan myöntää 10–50 prosenttia alennusta siihen sakkojen määrään, mikä sille olisi määrätty ilman yhteistyötä" (1 alakohta).

"Näin voidaan menetellä erityisesti, jos

— yritys toimittaa komissiolle ennen vastalauseiden tiedoksi antamista tietoja, asiakirjoja tai muita todisteita, jotka auttavat rikkomuksen todistamisessa

— saatuaan tiedon vastalauseista yritys ilmoittaa komissiolle, että se ei kiistä niiden seikkojen olemassaoloa, joihin komission esittämät syytökset perustuvat" (2 alakohta).

380 Päätöksessä komissio on soveltanut yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan 2 alakohdan ensimmäistä luetelmakohtaa SGL:ään (169 ja 172–175 perustelukappale), UCAR:ään (200–202 perustelukappale) ja C/G:hen (239 ja 240 perustelukappale).

a) Asia T-239/01

Tiivistelmä päätöksestä

381 Komissio on alentanut SGL:n sakkoa 30 prosentilla, koska SGL oli tehnyt yhteistyötä menettelyn varhaisessa vaiheessa (päätöksen 167–169 ja 175 perustelukappale). Koska SGL ei tarjonnut todellista yhteistyötä vuoden 1998 huhtikuussa tehtyjen ensimmäisten yhteydenottojen jälkeen, komission on täytynyt lähettää sille muodollinen tietojensaantipyyntö ja muistutus, jossa se varasi itselleen oikeuden tehdä asetuksen N:o 17 11 artiklan mukaisen muodollisen päätöksen. SGL toimitti vastauksena 8.6.1999 päivätyn lausunnon osallistumisestaan kartelliin (173 perustelukappale). Komissio katsoi, että yritysten yhteistyön oli oltava vapaaehtoista ja tutkimuksia koskevan toimivallan ulkopuolista. Näin ollen merkittävä osa 8.6.1999 päivätyssä lausunnossa olevista tiedoista oli itse asiassa SGL:n vastauksia komission lähettämään muodolliseen tietojensaantipyyntöön. Lausunto katsottiin vapaaehtoiseksi yhteistyöstä annetussa tiedonannossa tarkoitetulla tavalla vain siltä osin kuin tiedot ylittivät 11 artiklan perusteella pyydetyt tiedot (174 perustelukappale).

Asianosaisten lausumat

382 SGL väittää, ettei sen tarvinnut vastata tiettyihin komission tietojensaantipyynnössä esitettyihin kysymyksiin siitä syystä, että se olisi muuten ollut velvollinen todistamaan itseään vastaan. Se on kuitenkin 8.6.1999 päivätyssä lausunnossaan antanut täydelliset ja tarkat vastaukset. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö (asia Funke, tuomio 25.2.1993, A sarja, nro 256/A, 44 kohta) huomioon ottaen SGL:llä on jopa oikeus olla myötävaikuttamatta aktiivisesti oman syyllisyytensä osoittamiseen. Komissio on SGL:n mukaan aliarvioinut sen vapaaehtoisesti tekemää yhteistyötä, kun se on virheellisesti katsonut, että SGL:llä oli velvollisuus vastata kaikkiin esitettyihin kysymyksiin.

383 SGL toteaa vielä, että komission olisi pitänyt ottaa huomioon myös sen tietojensaantipyyntöön 30.7.1997 antama vastaus. Kyseisessä vastauksessa SGL on vahvistanut varoittaneensa kolmansia komission tulevista tarkastuksista. Kyseisen tietojensaantipyynnön kohteena oli saada SGL tunnustamaan kilpailusääntöjen rikkominen, joten SGL ei olisi ollut missään tapauksessa velvollinen vastaamaan siihen. Sen vapaaehtoisen tunnustamisen olisi näin ollen pitänyt näkyä merkittävämpänä sakon alennuksena.

384 SGL on sitä mieltä, että sen 8.6.1999 päivätty lausunto annettiin hallinnollisen menettelyn samassa vaiheessa, jossa SDK ja UCAR tekivät yhteistyötä. Se on esittänyt tosiseikat yhtä yksityiskohtaisesti kuin kyseiset yhtiöt, ja tietojen ulottuvuus ja sisältö ovat olleet objektiivisesti katsoen samanarvoisia. Komissio ei näin ollen olisi voinut katsoa SGL:n tekemää yhteistyötä arvoltaan vähäisemmäksi kuin ajallisesti aikaisempi SDK:n ja UCAR:n tekemä yhteistyö (edellä 279 kohdassa mainittu Krupp-tapaus, tuomion 237 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

385 SGL väittää lisäksi, että komissio on syrjinyt sitä UCAR:ään, C/G:hen ja SDK:hon nähden

386 Ensinnäkin se, että UCAR:lle määrättyä sakkoa on alennettu 40 prosentilla kun taas SGL:n sakkoa on alennettu ainoastaan 30 prosentilla, merkitsee epäyhdenvertaista kohtelua, koska UCAR ei ole tehnyt olennaisesti enempää yhteistyötä kuin se itse. SGL:n mukaan se on jo alusta lukien ilmoittanut komissiolle aikomuksestaan tehdä yhteistyötä mahdollisimman nopeasti ja korostanut samalla, että Yhdysvalloissa sitä vastaan vireille pantu rinnakkainen rikosoikeudenkäynti esti sitä toimittamasta kirjallisesti kaikkia kartelliin liittyviä tosiseikkoja koskevia yksityiskohtia. Sen on täytynyt odottaa siihen saakka, että syytekauppaa koskeva sopimus (plea agreement) tehtiin vuoden 1999 toukokuussa, voidakseen toimittaa komissiolle 8.6.1999 päivätyn lausuntonsa. Kuitenkin myös UCAR ja SDK ovat SGL:n mukaan odottaneet tällaisten sopimusten tekemistä ennen kuin ne ovat toimittaneet tietonsa komissiolle. SGL:ää ei olisi saanut asettaa huonompaan asemaan siitä syystä, että SDK ja UCAR olivat voineet tehdä syytekauppaa koskevat sopimuksensa aikaisemmin, koska SGL ei voinut mitenkään vaikuttaa amerikkalaisten viranomaisten toimintaan. SGL toteaa vielä, ettei komissiolle 25.3.1999 toimitettuja UCAR:n kahden työntekijän lausuntoja voida pitää yrityksen tekemänä yhteistyönä, koska ainoastaan yritys itse voi olla menettelyn osapuolena ja juuri sen on tehtävä yhteistyötä. UCAR:n tekemä yhteistyö on tämän lisäksi ollut arvoltaan vähäisempää kuin mitä komissio on katsonut.

387 Toiseksi C/G:lle myönnettyyn 40 prosentin suuruiseen sakonalennukseen liittyy SGL:n mukaan arviointivirhe siltä osin kuin sillä, että C/G ei ole osittain soveltanut lainvastaisia sopimuksia, on katsottu voitavan perustella tällaisen alennuksen myöntämisen. C/G on nimittäin käyttäytynyt muiden kartellin jäsenten käyttäytymiseen verrattavissa olevalla tavalla.

388 Kolmanneksi komissio on syyllistynyt SGL:n vahingoksi erilaiseen kohteluun, kun se on alentanut SDK:lle määrätyn sakon määrää yhteistyöstä annetun tiedonannon C kohdan perusteella 70 prosentilla. Päätöksessä ei kuitenkaan todeta, olivatko kyseisessä tiedonannossa asetetut edellytykset todella täyttyneet SDK:n kohdalla, mutta eivät kuitenkaan SGL:n kohdalla. SDK:n osuus ei joka tapauksessa oikeuta sitä, että kyseistä yritystä on kohdeltu huomattavasti edullisemmin.

389 Komissio vastaa väittäen, että suurin osa niistä seikoista, joita SGL on korostanut arvioitaessa sen tekemän yhteistyön laajuutta, ovat tietoja, jotka sillä oli velvollisuus toimittaa asetuksen N:o 17 11 artiklan perusteella eli tietoja, jotka koskivat päivämääriä, paikkoja, kilpailijoiden kanssa järjestettyjen kokousten valmisteluun ja järjestelyyn osallistuneita ja kyseisten kokousten valmisteluun ja järjestelyyn liittyviä yksityiskohtia, grafiittielektrodeja koskevia lukuja ja toimituksia yhteisössä sekä hintojen kehittymistä osoittavia taulukoita. Näin ollen kaikki nämä tiedot olisi pitänyt jättää ottamatta huomioon yhteistyöstä annettua tiedonantoa sovellettaessa. Vaikka oletetaan, ettei SGL:llä ollut velvollisuutta toimittaa tiettyjä 31.3.1999 pyydettyjä tietoja, sen osuutta ei tarvitse kuitenkaan yliarvioida. Komissiolla oli näet jo 8.6.1999 SGL:n lausunnon saadessaan suurin osa merkityksellisistä tiedoista SDK:n ja kahden UCAR:n korkean tason työntekijän tekemän yhteistyön ansioista. SGL ei joka tapauksessa ole tehnyt aloitetta yhteistyöhön ryhtymisestä, vaan se on vain tyytynyt vastaamaan tietojensaantipyyntöön.

390 SGL:n viittaus Krupp-tapaukseen (mainittu edellä 279 kohdassa) on komission mukaan asian kannalta merkityksetön, koska Krupp-tapauksessa annettujen vastausten aikajärjestys oli sama kuin järjestys, jossa komissio oli kuulustellut asianomaisia yrityksiä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan näin ollen pelkästään se, että yksi näistä yrityksistä oli tunnustanut sitä vastaan esitetyt seikat vastaamalla ensimmäisenä asetettuihin kysymyksiin, ei voinut olla objektiivinen syy kohdella yrityksiä eri tavalla. Esillä olevassa asiassa sitä vastoin järjestys, jossa asiakirjat ovat saapuneet komissiolle, ei selity sillä järjestyksellä, jossa se on kuulustellut SGL:ää, SDK:ta ja UCAR:ää.

391 Komissio toteaa vielä, että SGL antoi sille epätäydellisen vastauksen kysymykseen siitä, mitä yrityksiä SGL oli varoittanut komission tulevista tarkastuksista. SGL ei komission mukaan maininnut varoittaneensa myös UCAR:ää. Se olisi kuitenkin mitä parhaiten voinut ilmoittaa komissiolle, että se oli varoittanut kolmea yritystä myöntämättä samanaikaisesti kyseen olevan kilpailusääntöjen rikkomisesta. Se, että muille yrityksille ilmoitetaan siitä, että tarkastuksiin ryhdytään, ei sinällään merkitse EY 81 artiklan rikkomista.

392 Komissio toteaa siltä osin kuin SGL arvostelee sitä siitä, että se on syrjinyt SGL:ää UCAR:ään, C/G:hen ja SDK:hon nähden, että UCAR on myötävaikuttanut kilpailusääntöjen rikkomisen toteamiseen enemmän kuin SGL. C/G:n aseman osalta komissio korostaa, että C/G:n käyttäytymisen passiivisuus ja sen myynnin kasvaminen Euroopassa ovat johtaneet siihen, että sen sakkoa on alennettu 40 prosentilla lieventävien asianhaarojen perusteella. C/G:n ja SGL:n tilanteita ei näin ollen voida lainkaan rinnastaa toisiinsa. Näin on myös SDK:hon tehtävän vertailun osalta. SGL:stä poiketen SDK:hon on sovellettu yhteistyöstä annetun tiedonannon C kohtaa, koska se oli ensimmäinen yritys, joka todellisuudessa toimitti ratkaisevia todisteita sen osoittamiseksi, että kartelli oli olemassa, ja se vetäytyi kartellista vuoden 1997 huhtikuussa.

393 Komissio korostaa, ettei SGL ole kiistänyt hallinnollisessa menettelyssä sitä väitettä, jonka mukaan se oli jatkanut kilpailusääntöjen rikkomista tarkastusten jälkeen, ja että kyseinen tosiseikkojen kiistämättä jättäminen on heijastunut sen sakosta tehtyyn 30 prosentin alennukseen. SGL kieltää kuitenkin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ensimmäistä kertaa sen, että se olisi jatkanut kilpailusääntöjen rikkomista tarkastusten jälkeen. Näin tehdessään se on jälkeenpäin rajoittanut tekemänsä yhteistyön laajuutta. Näin ollen ei ole asianmukaista, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin alentaa sakon määrää lisää täyden harkintavaltansa nojalla.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

394 Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista koskevan väitteen osalta on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asianomaisten yritysten harjoittamaa yhteistyötä arvioidessaan komissio ei saa jättää huomiotta kyseistä periaatetta, jota loukataan, jos toisiinsa rinnastettavissa olevia tilanteita kohdellaan eri tavalla tai jos erilaisia tilanteita kohdellaan samalla tavalla, ellei tällainen kohtelu ole objektiivisesti perusteltua (edellä 279 kohdassa mainittu Krupp-tapaus, tuomion 237 kohta ja edellä 153 kohdassa mainittu asia ABB Asea Brown Boveri v. komissio, tuomion 240 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

395 Tältä osin on todettava, etteivät SDK ja C/G ole SGL:n tilanteeseen rinnastettavissa olevassa tilanteessa.

396 Komissio on näet päätöksessä todennut, että C/G ei ollut osallistunut "ylimmän johdon" eikä "työskentelytason" kokouksiin, että se oli tyytynyt seurailemaan muiden kartellin jäsenten vahvistamia hintoja ja että se oli yhden kartellin perusperiaatteen (kotimaista valmistajaa koskeva periaate) vastaisesti kasvattanut myyntiään Euroopassa. SGL ei ole milloinkaan kiistänyt näitä tosiseikkoja koskevia toteamuksia (päätöksen 81–86 perustelukappale) eikä väittänyt käyttäytyneensä C/G:n edellä kuvattua käyttäytymistä muistuttavalla tavalla.

397 Siltä osin kuin on kyse SDK:n, johon on sovellettu yhteistyöstä annetun tiedonannon C kohtaa ja jolle on myönnetty 70 prosentin suuruinen sakonalennus, tilanteesta, SGL ei väitä, että myös siihen olisi pitänyt soveltaa kyseistä C kohtaa. Se arvostelee komissiota ainoastaan siitä, että päätöksessä ei esitetä sitä, minkä vuoksi C kohdan edellytykset olivat täyttyneet SDK:n kohdalla, mutta eivät kuitenkaan SGL:n kohdalla. Kuten edellä on kuitenkin esitetty, komissio on perustellusti todennut, että SGL oli ollut yksi kartellin alullepanijoista ja johtajista. Lisäksi SGL ei edes väitä, että se olisi ollut ensimmäinen yritys, joka on esittänyt kartellin olemassaolosta ratkaisevaa näyttöä. Näin ollen SGL ei ole täyttänyt B kohdan b ja e alakohdassa, luettuna yhdessä C kohdan kanssa, asetettuja edellytyksiä. SGL ei voi näin ollen mitenkään saada kyseisen C kohdan mukaista sakonalennusta, joten sen SDK:ta koskevat väitteet ovat tehottomia.

398 Myös väite, jonka mukaan SDK:n osuus — kuten myös UCAR:n osuus — oli todellisuudessa arvoltaan vähäisempi kuin mitä komissio on katsonut eikä se voinut millään oikeuttaa myönnettyyn alennukseen, on tehoton. Yrittäessään vähätellä muiden yritysten tekemää yhteistyötä SGL ei näet pyri väittämään, että sen oma yhteistyö olisi ollut samanarvoista kuin jonkun toisen yrityksen tekemä yhteistyö ja ansaitsi näin ollen saman alennuksen kuin tälle toiselle yritykselle

myönnetty alennus, vaan se arvostelee komissiota näiden yritysten väitetysti liian suotuisasta toisin sanoen laittomasta kohtelusta. Kyseisen väitteen perusteella sille ei näin ollen voida antaa suurempaa alennusta.

399 Siltä osin kuin on kysymys siitä, oliko SGL:n, jota hyvitettiin 30 prosentin alennuksella, harjoittama yhteistyö objektiivisesti rinnastettavissa arvoltaan UCAR:n, jota hyvitettiin 40 prosentin alennuksella, harjoittamaan yhteistyöhön, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle jätetyistä oikeudenkäyntiasiakirjoista ilmenee, että SGL ja UCAR ovat molemmat kartellin alullepanijoina ja johtajina esittäneet sellaisia valaisevia ja yksityiskohtaisia seikkoja, jotka ovat huomattavasti helpottaneet komission tehtävää, kun tarkennetaan, että huomattava osa SGL:n yhteistyöstä tehtiin muutamia kuukausia myöhemmin kuin niiden UCAR:n kahden työntekijän, [ — – ]:n ja [ — – ]:n, yhteistyö, joita UCAR oli kehottanut antamaan todistuksensa komissiolle siten, että komissio saattoi perustellusti katsoa, että UCAR oli itse tämän yhteistyön takana.

400 SGL ei tässä yhteydessä voi hyödyllisesti väittää, että Yhdysvalloissa vireillä oleva rinnakkainen oikeudenkäynti ”viivästytti” sen yhteistyötä. Kuten komissio on perustellusti korostanut (päätöksen 172 perustelukappale), SGL katsoi omalla vastuullaan parhaimmakseen odottaa amerikkalaisen oikeudenkäynnin päättymistä lievemmän amerikkalaisen seuraamuksen saamisen toivossa ennen kuin se ryhtyi tekemään komission kanssa yhteistyötä siten, että sen piti varautua siihen, että muut yritykset antaisivat komissiolle tietoja ja että SGL:n osuus olisi siten menettänyt informatiivisen arvonsa.

401 Tämän jälkeen on todettava, että tärkein syy siihen, minkä vuoksi komissio on myöntänyt SGL:lle ainoastaan 30 prosentin suuruisen alennuksen, on mainittu päätöksen 174 perustelukappaleessa. Kyseisen perustelukappaleen mukaan komission mukaan yritys ansaitsee sakonalennuksen ainoastaan, jos sen yhteistyö on ollut ”vapaaehtoista” ja ”tutkimuksia koskevan toimivallan” ulkopuolista. Koska komissio katsoo, että ”merkittävä osa [SGL:n] lausunnossa olevista tiedoista on itse asiassa SGL:n vastauksia komission tietopyyntöön[,] SGL:n lausunto katsotaan vapaaehtoiseksi tiedonannossa tarkoitetussa merkityksessä vain siltä osin kuin annetut tiedot ylittävät 11 artiklan mukaisesti pyydetyt

tiedot". SGL on lisäksi toimittanut 8.6.1999 päivätyn lausuntonsa vasta sen jälkeen, kun sille oli lähetetty muistutus, jossa komissio varasi oikeuden tehdä 11 artiklan 5 kohdan mukaisen muodollisen päätöksen (päätöksen 173 perustelukappale). Komissio tukeutui yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 374/89, Orkem vastaan komissio, 18.10.1989 antamaan tuomioon (Kok. 1989, s. 3283, 27, 28 ja 32–35 kohta) ja jätti näin ollen hyvittämättä niistä tiedoista, joiden osalta se katsoi, että SGL:n olisi joka tapauksessa pitänyt antaa ne sille vastauksena tietojensaantipyyntöön tai päätökseen, jolla seuraamusten uhalla vaaditaan pyydettyjen tietojen toimittamista.

402 Tässä yhteydessä on korostettava, ettei sellaista ehdotonta vaitiolo-oikeutta, johon SGL on vedonnut väittääkseen, ettei sen tarvinnut vastata yhteenkään tietojensaantipyyntöön, voida hyväksyä. Tällaisen oikeuden myöntäminen ylittäisi näet sen, mikä on tarpeen yritysten puolustautumisoikeuksien turvaamiseksi, ja se estäisi perusteettomasti komissiota hoitamasta tehtäväänsä valvoa kilpailusääntöjen noudattamista yhteismarkkinoilla. Vaitiolo-oikeus voidaan ainoastaan myöntää siltä osin kuin asianomaisen yrityksen olisi annettava vastauksia, joiden seurauksena sen olisi myönnettävä sellainen kilpailusääntöjen rikkominen, josta komission on hankittava selvitys (asia T-112/98, Mannesmannröhren-Werke v. komissio, tuomio 20.2.2001, Kok. 2001, s. II-729, 66 ja 67 kohta).

403 Komissiolla on näin ollen oikeus asetuksen N:o 17 11 artiklan tehokkaan vaikutuksen turvaamiseksi velvoittaa yritykset toimittamaan kaikki tarvittavat tiedot yritysten tiedossa mahdollisesti olevista seikoista ja yritysten hallussa olevat kyseisiä asioita koskevat asiakirjat, vaikka kyseisten asiakirjojen perusteella kilpailua rajoittava käyttäytyminen voitaisiin näyttää (ks. edellä 402 kohdassa mainittu asia Mannesmannröhren-Werke v. komissio, tuomion 65 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

404 Kyseinen komissiolla oleva tietojensaantioikeus, joka on vahvistettu edellä 401 ja 402 kohdassa mainituissa asioissa Orkem vastaan komissio ja Mannesmannröhren-Werke vastaan komissio annetuissa tuomioissa, ei ole ristiriidassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 ja 2 kohdan (em. asia Mannesmannröhren-Werke v. komissio, tuomion 75 kohta) eikä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa.

405 Vaikka yhteisöjen tuomioistuin on näet katsonut (edellä 130 kohdassa mainittu asia LVM, tuomion 274 kohta), että edellä 401 kohdassa mainitussa asiassa Orkem vastaan komissio annetun tuomion jälkeen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö, joka yhteisöjen tuomioistuinten on otettava huomioon, on kehittynyt edelleen edellä 382 kohdassa mainitussa asiassa Funke annetun tuomion, asiassa Saunders vastaan Yhdistynyt kuningaskunta, 17.12.1996 annetun tuomion (*Recueil des arrêts et décisions* 1996-VI, s. 2044, 69, 71 ja 76 kohta) ja asiassa J. B. vastaan Sveitsi, 3.5.2001 annetun tuomion (*Recueil des arrêts et décisions* 2001-III, s. 455, 64–71 kohta) myötä, yhteisöjen tuomioistuin ei ole kuitenkaan asiassa LVM antamassaan tuomiossa tehnyt uutta käännöstä omassa oikeuskäytännössään.

406 Joka tapauksessa sillä, että asianosainen on velvollinen vastaamaan tosiasioita koskeviin komission kysymyksiin ja täyttämään komission pyynnöt jo olemassa olevien asiakirjojen toimittamisesta, ei loukata puolustautumisoikeuksia koskevaa perusoikeutta eikä oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevaa oikeutta, joiden soveltamisella taataan kilpailuoikeuden alalla samanlainen suoja kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa. Mikään ei itse asiassa estä sitä, jolle tietojensaantipyyntö on esitetty, näyttämästä myöhemmin hallinnollisessa menettelyssä tai yhteisön tuomioistuimen oikeudenkäynnissä, että sen vastauksissaan esittämillä seikoilla tai sen toimittamilla asiakirjoilla on toinen merkitys, kuin minkä komissio niille antaa (edellä 402 kohdassa mainittu asia Mannesmannröhren-Werke v. komissio, tuomion 77 ja 78 kohta).

407 Tämän jälkeen on todettava siitä, miltä osin SGL oli edellä mainitun oikeuskäytännön perusteella velvollinen vastaamaan 31.3.1999 päivättyyn tietojensaantipyyntöön, että komissio on pelkkiä tosiasioita koskevien kysymysten ja olemassa olevien asiakirjojen toimittamista koskevien pyyntöjen lisäksi pyytänyt kuvaamaan niiden lukuisten kokousten kohdetta ja kulkua, joihin SGL oli sen

mukaan osallistunut, sekä kyseisten kokousten tuloksia/päätelmiä, vaikka oli selvää, että komissio aavisti, että näillä kokouksilla pyrittiin rajoittamaan kilpailua. Tästä seuraa, että tällainen pyyntö oli omiaan velvoittamaan SGL:n myöntämään osallistumisensa kilpailusääntöjen rikkomiseen.

408 Sama koskee pyyntöjä, joilla pyrittiin saamaan kyseisten kokousten pöytäkirjat, työskentelyasiakirjat ja niitä koskevat valmisteluasiakirjat, niihin liittyvät käsinkirjoitetut muistiinpanot, kyseisiä kokouksia koskevat muistiinpanot ja päätelmät, suunnittelu- ja keskusteluasiakirjat sekä vuosina 1992–1998 tehtyjä hinnankorotuksia koskevat täytäntöönpanohankkeet.

409 Koska SGL:llä ei ollut velvollisuutta vastata 31.3.1999 päivättyyn tietojensaantipyyntöön sisältyviin tämäntyyppisiin kysymyksiin, sitä, että se on kuitenkin toimittanut näitä seikkoja koskevia tietoja, on pidettävä sellaisena yrityksen vapaaehtoisena yhteistyönä, joka oikeuttaa sakon alentamiseen yhteistyöstä annetun tiedonannon perusteella.

410 Tätä päätelmää ei voida kumota komission väitteellä, jonka mukaan kyseisiä tietoja ei annettu oma-aloitteisesti vaan vastauksena tietojensaantipyyntöön. Yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan 2 alakohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa, jossa edellyttämättä yksin asianomaisen yrityksen aloitteesta tapahtuvaa vapaaehtoista toimea tyydytään vain toteamaan, että tietojen on autettava rikkomuksen "todistamisessa". Lisäksi myös C kohdan, joka koskee suurempaa sakonalennusta kuin D kohta, mukaan on mahdollista hyvittää yhteistyöstä, jota on tehty "sen jälkeen, kun komissio on päättänyt aloittaa kartelliin kuuluvia yrityksiä koskevan tutkimuksen". Näin ollen se, että SGL:lle on osoitettu asetuksen N:o 17 11 artiklan 1 kohdan perusteella tietojensaantipyyntö, ei voi olla ratkaiseva syy vähätellä yrityksen tekemää yhteistyötä

yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan 2 alakohdan perusteella varsinkaan sen vuoksi, että tällainen pyyntö on vähemmän pakottava toimenpide kuin päätöksellä määrätty tutkimus.

411 Tästä seuraa, ettei komissio ole arvioinut oikein SGL:n tässä yhteydessä tekemän yhteistyön merkitystä.

412 Siltä osin kuin komissio moittii SGL:ää siitä, että tämä on antanut sille puutteellisen vastauksen kysymykseen siitä, mille yrityksille SGL oli ilmoittanut komission tulevista tarkastuksista vuoden 1997 kesäkuussa, on totta, että SGL rajoitti 30.7.1997 päivätyssä kirjeessään tunnustuksensa VAW:hen ja toiseen yritykseen toteamatta, että se oli antanut tiedon myös UCAR:lle. Komissio on kuitenkin myös itse korostanut, että SGL:n antama varoitus vahvisti rikkomuksen vakavuutta, antoi perusteen sakkoon, jonka ehkäisevä vaikutus oli tavallista merkittävämpi ja oikeutti tulla otetuksi huomioon raskauttavana asianhaarana, koska kyseinen SGL:n käyttäytyminen oli luonut kartellin toiminnassa pysymisen ja sen turmiollisten vaikutusten jatkamisen kannalta tarpeelliset edellytykset. SGL:n ei näin ollen olisi tarvinnut ilmoittaa komissiolle, että se oli varoittanut muita yrityksiä. Kyseiset tiedot olivat näet omiaan ankaroittamaan sitä seuraamusta, jonka komissio aikoi SGL:lle määrätä. Komissio on näin ollen myös tältä osin arvioinut SGL:n käyttäytymistä väärin arvostellessaan tätä puutteellisen vastauksen toimittamisesta.

413 Lopuksi on todettava päätöksestä ilmenevän, ettei yksikään kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistunut yritys SGL mukaan lukien ole kiistänyt niiden tosiseikkojen paikkansapitävyyttä, joihin komissio oli perustanut väitetiedoksiantonsa (41 perustelukappale). Vaikka 168 perustelukappaleessa toistetaan kokonaisuudessaan yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohta ja vaikka komissio on nimenomaisesti myöntänyt Tokaille, SEC:lle ja Nipponille kyseisen D kohdan 2 kohdan toisen luetelmakohdan perusteella 10 prosentin suuruisen sakonalennuksen sen vuoksi, etteivät ne ole kiistäneet tosiseikkoja (219 ja 222 perustelukappale), se on kuitenkin jättänyt soveltamatta kyseistä säännöstä SGL:ään ja alentanut SGL:n sakkoa ainoastaan D kohdan 2 alakohdan ensimmäisen luetelmakohdan perusteella (175 perustelukappale).

414 Komissio on vastauksena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämään kirjalliseen kysymykseen pyrkinyt selittämään tämän soveltamatta jättämisen toteamalla, että silloin kun yritysten yhteistyö oli rajoittunut siihen, ettei tosiseikkoja ole kiistetty, se on tehnyt yksinomaan tämän tyyppiseen yhteistyöhön perustuvan alennuksen ja viitannut nimenomaisesti yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan 2 alakohdan toiseen luetelmakohtaan, kun taas niiden yritysten osalta, jotka olivat tehneet yhteistyötä myös kyseisen säännöksen ensimmäisen luetelmakohdan perusteella, eli SGL:n, UCAR:n, VAW:n ja C/G:n osalta, se on tehnyt yhden ainoan alennuksen, johon sisältyvät molemman tyyppiset yhteistyöt. Kyseinen yksi ainoa alennus on perustunut pelkästään ja virheellisesti ensimmäiseen luetelmakohtaan. Päätöksen asiayhteydestä joka tapauksessa ilmenee selvästi, että SGL:lle myönnetty alennus perustui siihen, että se oli toimittanut tietoja ja asiakirjoja sekä siihen, ettei se ollut kiistänyt tosiseikkoja.

415 Tältä osin riittää, kun todetaan, että komission edustajat ovat antaneet kyseisen selityksen ensimmäistä kertaa vasta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja että sitä ei ole lainkaan mainittu komission jäsenistä muodostuvan kollegion tekemässä päätöksessä. Arvioinnin, jonka mukaan SGL ei ollut kiistänyt tosiseikkoja, olisi pitänyt kuitenkin — hallinnollisen menettelyn kulun kuvausta koskevan 41 perustelukappaleen lisäksi — sisältyä niihin perustelukappaleisiin, jotka koskivat yrityksen tekemää yhteistyötä, kuten se oli nimenomaisesti sisältynyt Tokain, SEC:n ja Nipponin osalta 219 ja 222 perustelukappaleeseen (ks. vastaavasti edellä 153 kohdassa mainittu asia ABB Asean Brown Boveri v. komissio, tuomion 244 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi näin ollen päätöksen SGL:ää koskevan kohdan perusteella ainoastaan todeta, että komissio ei ole soveltanut yritykseen yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan 2 alakohdan toista luetelmakohtaa, vaikka SGL oli täyttänyt kyseisessä luetelmakohdassa asetetut edellytykset.

416 Edellä olevasta seuraa, että komissio on eri kohdin ottanut väärin huomioon SGL:n ennen päätöksen tekemistä harjoittaman yhteistyön merkityksen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo täyden harkintavaltansa nojalla, että SGL:lle määrättyä sakkoa on tällä perusteella alennettava 10 prosentilla, joka lisätään komission jo myöntämään 30 prosentin alennukseen.

417 Siltä osin kuin komissio vaatii, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tekisi kyseistä alennusta sen vuoksi, että SGL on kiistänyt ensimmäistä kertaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa sellaisten tosiseikkojen paikkansapitävyyden, jotka se oli aikaisemmin myöntänyt hallinnollisen menettelyn kuluessa, on todettava, että SGL todella väittää komission todenneen virheellisesti, että kilpailusääntöjen rikkomista olisi jatkettu vuoden 1997 kesäkuun jälkeen. Tätä koskevat komission toteamukset perustuvat olennaisesti yrityksen objektiiviseen käyttäytymiseen hallinnollisessa menettelyssä ja yrityksen kiistämättä jättämistä koskeviin lähinnä yleisluonteisiin lausuntoihin. SGL on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa lähinnä vain väittänyt, että komissio oli erehtynyt sen käyttäytymisen ja sen lausuntojen merkityksen suhteen. Voidakseen osoittaa tämän väitteen vääräksi komissio saattoi tyytyä muistuttamaan SGL:n kyseisestä käyttäytymisestä ja sen lausunnoista sekä hallinnollisen menettelyn ajallisesta kulusta (ks. edellä 71–77 kohta). SGL:n myöhemmin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämällä kiistämisellä ei näin ollen ole objektiivisesti vaikeutettu sitä komissiolla olevaa kilpailusääntöjen rikkomisen perustana olevien tosiseikkojen osoittamista koskevaa tehtävää, jota SGL:n käyttäytyminen ja lausunnot olivat hallinnollisen menettelyn kuluessa helpottaneet.

418 Ei voida kuitenkaan jättää ottamasta huomioon sitä, että komissio on vastoin kaikkia niitä odotuksia, joita se saattoi kohtuudella perustaa SGL:n objektiiviseen yhteistyöhön hallinnollisessa menettelyssä, ollut velvollinen laatimaan ja esittämään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa puolustuksen, jossa keskityttiin niiden kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevien tosiseikkojen kiistämiseen, joiden osalta se oli perustellusti katsonut, ettei SGL asettaisi niitä enää kyseenalaiseksi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo näin ollen, että sen on käytettävä sille asetuksen N:o 17 17 artiklassa annettua täyttä harkintavaltaa vähentääkseen SGL:lle myönnettyä sakonalennusta kahdella prosenttiyksiköllä. Kyseisen sakonalennuksen määrä on näin ollen ainoastaan 8 prosenttia.

419 Kuten edellä 113 kohdassa on katsottu, tämä päätelmä ei ole ristiriidassa asiassa Stora Kopparbergs Bergslags vastaan komissio annetun tuomion kanssa.

420 Tästä seuraa, että SGL:n sakon lopulliseksi määräksi on vahvistettava 69,114 miljoonaa euroa.

b) Asia T-246/01

Tiivistelmä päätöksestä

421 Komissio on alentanut sakkoa 40 prosentilla sen vuoksi, että vaikka UCAR ei ollut ensimmäinen yhtiö, joka toimitti sille ratkaisevia todisteita, sen panos oli merkittävä selvitettäessä asian kannalta tärkeitä seikkoja, ja se oli ensimmäinen yhtiö, joka myönsi laittomat yhteydet kilpailijoihin vastauksena muodolliseen tietojensaantipyyntöön (200–202 perustelukappale).

Asianosaisten lausumat

422 UCAR väittää, että komission sille myöntämä 40 prosentin suuruinen sakonalennus on riittämätön kun sitä verrataan SGL:lle myönnettyyn 30 prosentin alennukseen ja SDK:lle myönnettyyn 70 prosentin alennukseen. UCAR:llä on sen vuoksi, että se teki komission kanssa mahdollisimman paljon yhteistyötä, oikeus saada kaikkein suurin alennus. UCAR on näet toimittanut kartellin toiminnan ymmärtämisen kannalta ratkaisevaa tietoa. Komissio on tosin SDK:n paljastusten ansiosta saanut todisteen kartellin olemassaolosta. UCAR on kuitenkin toimittanut todisteet, joilla komission tiedoissa olevat lukuisat aukot ovat täyttyneet.

423 UCAR moittii komissiota ensinnäkin siitä, ettei tämä ole ottanut huomioon sitä riippumatonta ja yksityiskohtiin menevää tutkintaa, jonka sen hallintoneuvosto oli toimittanut voidakseen osoittaa kaikki asian kannalta merkitykselliset tosiseikat ja toimittaa ne komissiolle. Kyseinen tutkinta oli UCAR:n mukaan ratkaiseva, koska UCAR:n toimitusjohtaja ja Euroopan myyntijohtaja olivat kartellissa suoraan mukana ja heillä oli keinot estää tietojen toimittaminen.

424 Toiseksi UCAR on toimittanut kaikki asian kannalta merkitykselliset tiedot komissiolle heti sen jälkeen kun se sai tiedon siitä, että se oli itse rikkonut kilpailusääntöjä. Se on työskennellyt yhdessä komission henkilökunnan kanssa asetuksen N:o 17 11 artiklassa tarkoitetun tietojensaantipyynnön laatimiseksi. UCAR on näet ilmaissut haluttomuutensa toimittaa komissiolle asiakirjoja, koska oli vaara siitä, että kyseisiä asiakirjoja käytettäisiin UCAR:ää vastaan Yhdysvalloissa aloitetuissa rinnakkaisissa oikeudenkäynneissä. UCAR ehdotti näin ollen komissiolle toimittavansa tiedot tälle suullisesti. Komissio lähetti sille vuoden 1998 kesäkuussa UCAR:n kanssa rakennetun tietojensaantipyynnön, joka liittyi komissiolle jo toimitettuihin suullisiin tietoihin. Yhdysvalloissa aloitettujen oikeudenkäyntien päätyttyä UCAR on vuoden 1999 kesäkuussa toimittanut komissiolle vapaaehtoisesti kaikki merkitykselliset tiedot.

425 UCAR muistuttaa kolmanneksi antaneensa komissiolle tiedon siitä, että komission yllätystarkastuksia koskeva varoitus perustui SGL:n ja komission nimeltä mainitun virkamiehen välisiin yhteydenottoihin. Kyseistä virkamiestä vastaan aloitettu tutkinta on johtanut rikosoikeudenkäyntiin. UCAR toteaa vielä, että sen tekemällä yhteistyöllä, joka koski näistä yllätystarkastuksista annettua varoitusta, on ollut merkittävä asema arvioitaessa sen kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta, johon SGL oli syyllistynyt.

426 Komissio väittää, että UCAR:lle myönnetty 40 prosentin alennus sakosta sisältyy yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan 1 alakohdassa mainittuun 10–50 prosentin haarukkaan. UCAR ei komission mukaan ole onnistunut näyttämään, että komissio olisi tältä osin tehnyt ilmeisen virheen. Päätöksessä on tunnustettu riittävällä tavalla UCAR:n harjoittama yhteistyö, kun tarkennetaan, että pelkästään suullisia tietoja ei voitu käyttää luotettavina todisteina.

427 Komissio väittää siltä osin kuin on kyse siitä, mikä merkitys UCAR:llä oli komission yksiköistä peräisin olevien mahdollisten vuotojen paljastamisessa, että toimitetun avun kannalta on tehtävä ero kahden eri seikan välillä. Yhtäältä

UCAR oli ilmoittanut komissiolle SGL:n varoittaneen muita yrityksiä. Tämä seikka kuuluu riidanalaisen kilpailusääntöjen rikkomisen piiriin ja komissio on ottanut sen huomioon raskauttavana asianhaarana laskiessaan SGL:lle määrättävää sakkoa, kun taas kyseinen UCAR:n tekemä yhteistyö on otettu huomioon alentamalla UCAR:n sakkoa 40 prosentilla. Toisaalta tiedot komission virkamiehen mahdollisesta osallisuudesta eivät olleet merkityksellisiä sovellettaessa nyt esillä olevan menettelyn yhteydessä yhteistyöstä annettua tiedonantoa siihen kilpailusääntöjen rikkomiseen, johon UCAR oli syyllistynyt, koska kyseiset tiedot eivät ole auttaneet komissiota syyttämään kartellin jäseniä.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

428 Siltä osin kuin UCAR väittää, että sille myönnetty sakonalennus on riittämätön verrattuna SGL:lle ja SDK:lle myönnettyyn alennukseen, kyseiset väitteet eivät riitä osoittamaan, että komissio olisi tehnyt ilmeisen arviointivirheen. SDK:n sakkoa on näet alennettu yhteistyöstä annetun tiedonannon C kohdan perusteella. Sen tilannetta ei näin ollen voida verrata UCAR:n, johon sovellettiin D kohtaa ja joka ei väitä täyttäneensä C kohdassa asetettuja edellytyksiä, tilanteeseen. SGL:n osalta on todettava, ettei UCAR ole näyttänyt yksityiskohtaisesti toteen, että sen tekemä yhteistyö, josta on hyvitetty 40 prosentin suuruisella alennuksella, olisi ollut paljon arvokkaampaa kuin SGL:n tekemä yhteistyö, josta on hyvitetty 30 prosentin suuruisella alennuksella. Siltä osin kuin on kyse UCAR:n viittauksesta Yhdysvalloissa käynnissä olleeseen rinnakkaiseen oikeudenkäyntiin, on todettava, ettei kyseisellä viittauksella voida osoittaa, että komissio olisi arvioinut väärin UCAR:n komissiossa käydyssä hallinnollisessa menettelyssä tekemän yhteistyön arvon (ks. edellä 400 kohta).

429 Myöskään se UCAR:n esittämä väite, joka koskee sen hallintoneuvoston suorittamaa sisäistä tutkintaa, ei voi menestyä. Siltä osin kuin kyseinen tutkinta ilmenee UCAR:n harjoittamassa yhteistyössä, komissio on ottanut sen huomioon myöntämällä 40 prosentin suuruisen sakonalennuksen. Sisäisen tutkinnan täytäntöönpano ei oikeuta sellaisenaan kyseisen määrän korottamiseen. Ei näet pidä unohtaa, että samanaikaisesti kyseisen tutkimuksen kanssa UCAR:n muut edustajat jatkoivat yrityksen lukuun kilpailusääntöjen rikkomista jopa komission tekemien yllätystarkastusten jälkeen.

430 Komissio on tarkentanut UCAR:n ja komission välisten suullisten yhteydenottojen osalta vastauksena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämään kirjalliseen kysymykseen, että UCAR:n 25.3., 2.4. ja 11.6.1998 toimittamia suullisia tietoja on selostettu yksityiskohtaisesti komission virkamiesten laatimissa sisäisissä muistioissa. Kyseiset muistiot eivät kuulu asian tutkinta-asiakirjoihin. Kyseisenä ajankohtana näet UCAR ei halunnut, että sen suullisesti toimittamia tietoja käytettäisiin todisteina. Komissio on tämän perusteella päätellyt, että kyseiset suulliset tiedot eivät olleet yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan 2 alakohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitettuja päteviä todisteita, minkä vuoksi UCAR:lle ei ole voitu myöntää niiden toimittamisen perusteella erityistä sakonalennusta.

431 Kyseistä näkemystä ei voida hyväksyä. Yhtäältä näet edellä mainitun säännöksen mukaan "asiakirjojen" lisäksi myös "tiedot" voivat osaltaan auttaa rikkomuksen todistamisessa. Tästä seuraa, ettei kyseisiä tietoja tarvitse välttämättä antaa kirjallisessa muodossa. Toisaalta täysin suullisten tietojen käytännön hyöty on kiistaton silloin kun komissio voi niiden avulla esimerkiksi löytää suoria todisteita kilpailusääntöjen rikkomisesta tai kun kyseiset tiedot rohkaisevat tarkkuutensa vuoksi komissiota jatkamaan tutkintaa, jonka se olisi ilman kyseisiä tietoja lopettanut, koska sillä ei ollut kyseisellä hetkellä käytössään riittäviä todisteita.

432 Esillä olevassa asiassa edellä mainituista sisäisistä muistioista ilmenee, että UCAR oli toimittanut suullisesti etenkin muiden kartellin jäseninä olevien yritysten nimet, tällaisten jäsenten useiden edustajien nimet, yhteydenottojen peittelemiseen käytetyt koodinimet (ks. päätöksen 59 perustelukappale) sekä useita kartellin yhteydessä järjestettyjen kokousten ajankohtia ja paikkoja niiden osallistujat mukaan lukien. Jo näiden tietojen perusteella komissio olisi voinut lähettää UCAR:n nimeämille yrityksille tietojensaantipyynnöt ja pyytää niitä vahvistamaan, olivatko niiden nimeltä mainitut edustajat osallistuneet UCAR:n mainitsemiin kokouksiin, sekä ilmoittamaan niille, että sillä oli jo luotettava tietolähde, minkä johdosta yritykset, joille tietojensaantipyynnöt oli lähetetty, olisivat saattaneet tehdä komission kanssa yhteistyötä jo tutkimuksen tästä varhaisesta vaiheesta lukien.

433 Koska UCAR:n toimittamat suulliset tiedot on myöhemmin vahvistettu yrityksen itsensä laatimissa kirjallisissa lausunnoissa tai sen aloitteesta ([— —]:n ja [— —]:n lausunnot), UCAR on tehnyt yhteistyötä kahdessa vaiheessa: ensinnäkin antamalla useita suullisia lausuntoja ja tämän jälkeen toimittamalla asiakirjatodisteita. Komissio on näin ollen arvioinut väärin UCAR:n tekemän yhteistyön merkityksen, kun se ei ole ottanut huomioon kyseisen yrityksen vuoden 1998 maaliskuussa, huhtikuussa ja kesäkuussa toimittamia suullisia tietoja.

434 Siltä osin kuin on kyse siitä, mikä osuus UCAR:llä oli komission yksiköistä peräisin olevan mahdollisen vuodon paljastumisessa, komissio on vahvistanut suullisessa käsittelyssä näkemyksensä, jonka mukaan kyseinen paljastus ei ole auttanut sitä syyttämään kartellin jäseniä. Yhteistyöstä annetun tiedonannon ainoana tavoitteena on komission mukaan hyvittää sellaisten todisteiden toimittaminen, jotka muussa tapauksessa johtaisivat seuraamuksen määräämiseen yhteistyötä tehneelle yritykselle. Nyt esillä olevassa asiassa kyseessä olevien varoitusten alkuperä ei sen mukaan ole kuitenkaan osa sitä kilpailusääntöjen rikkomista, jonka johdosta UCAR:lle voidaan määrätä seuraamus.

435 Tätä näkemystä ei voida hyväksyä. Sakon alentamisella voidaan näet hyvittää kaikki sellainen yhteistyö, joka perusteella komissio on voinut todeta kilpailusääntöjen rikkomisen helpommin ja tarpeen vaatiessa saada sen loppumaan (edellä 108 kohdassa mainittu asia SCA Holding v. komissio, tuomio 16.11.2000, 36 kohta). Vaikka on totta, että yhteistyöstä annetun tiedonannon A kohdan 3 alakohdassa säädetään ainoastaan, että komission kanssa yhteistyössä oleville yrityksille "muussa tapauksessa määrättyjä sakkoja" lievennetään, kyseisessä kohdassa ei edellytetä kuitenkaan, että kunkin yksittäisen tiedon olisi liityttävä kilpailuoikeuden rikkomiseen, josta voidaan määrätä seuraamus erikseen. Yhteistyöstä annetun tiedonannon soveltamiseksi riittää, että yhteistyöhön valmiina oleva yritys hyväksyy paljastaessaan osuutensa kilpailusääntöjen rikkomisessa sen, että sille voidaan määrätä seuraamuksia, kun taas eri tietojen huomioon ottaminen mahdollisen sakon alentamisen kannalta riippuu siitä, minkälaista hyötyä niistä on komissiolle kun se hoitaa tehtäväänsä näyttää toteen kilpailusääntöjen rikkominen ja saada se loppumaan.

436 Tämän viimeisen seikan osalta on selvää, että komission epälojaali virkamies voi sabotoida toimielimensä tehtävää tukemalla laittoman kartellin jäseniä. Hän voi näin ollen vaikeuttaa komission tutkintaa huomattavasti esimerkiksi tuhoamalla tai manipuloimalla todisteita, ilmoittamalla kartellin jäsenille tulevasta yllätystarkastuksesta ja paljastamalla komission laatiman tutkintastrategian. Näin ollen tällaisen virkamiehen olemassaoloa koskevan tiedon on lähtökohtaisesti katsottava voivan helpottaa komissiolla olevaa tehtävää näyttää toteen kilpailusääntöjen rikkominen ja saada se loppumaan. Tällaisen tiedon hyödyllisyys on erityisen tärkeä silloin kun se annetaan komission mahdollisten kilpailunvastaisten toimien osalta aloittaman tutkinnan alkuvaiheessa.

437 Tässä tapauksessa UCAR on kannekirjelmässään ja kannekirjelmän liitteessä 47 esittänyt tosiseikkoja koskevia yksityiskohtia komission yksiköistä peräisin olevan vuodon osalta ja tarkentanut etenkin, että se oli ilmoittanut komissiolle asiasta vuoden 1999 tammikuussa, että Euroopan petostentorjuntavirasto (OLAF) oli ryhtynyt toimenpiteisiin ja että Italiassa oli aloitettu rikostutkinta kyseenalaistettua virkamiestä vastaan. Komissio ei ole ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyn kirjallisen menettelyn missään vaiheessa eikä edes vastauksessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämään kirjalliseen kysymykseen kiistänyt yhtään näistä tosiseikoista. Komissio on väittänyt ensimmäistä kertaa vasta suullisessa käsittelyssä, että sen tässä yhteydessä toteuttama sisäinen tutkinta ei ollut tuottanut hedelmiä ja että UCAR:n ilmoittama virkamies on edelleen komission palveluksessa. Tällä hetkellä ei näin ollen ole komission mukaan mahdollista yksilöidä sitä virkamiestä, joka on vastuussa kyseessä olevasta vuodosta.

438 Tältä osin on todettava, että komission, jolle UCAR ilmoitti asiasta vuoden 1999 tammikuussa, olisi pitänyt ilmoittaa UCAR:lle viimeistään päätöksen tekopäivänä siitä, aikoiko se ottaa kyseisen tiedon huomioon yhteistyöstä annettua tiedonantoa sovellettaessa. Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on estynyt tarkistamasta, onko komission sisäistä tutkimusta, jonka tarkoituksena oli saada selville kyseessä olevan virkamiehen henkilöllisyys, johdettu asianmukaisesti, ja onko sen perusteella päästy oikeaan tulokseen, se voi ainoastaan vetää komission menettelyllisen käyttäytymisen perusteella seuraavat välttämättömät johtopäätökset: Ensimmäistä kertaa suullisessa käsittelyssä esitetty tosiseikkojen kiistäminen on katsottava uudeksi puolustautumisperusteeksi ja se on työsäännön

48 artiklan 2 kohdan perusteella hylättävä liian myöhään esitettynä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on näin ollen nojauduttava tosiseikkoihin sellaisena kuin UCAR on ne esittänyt ja katsoa, että komission yksiköistä peräisin olevaa vuotoa koskevasta tiedosta oli ollut komissiolle objektiivista hyötyä grafiittielektrodien markkinoilla toimivaa kartellia koskevan asian hoitamisessa. Komissio on näin ollen aliarvioinut UCAR:n harjoittaman yhteistyön merkitystä, kun se ei ole ottanut tätä seikkaa huomioon.

439 Sama koskee sitä, että komissio on soveltanut UCAR:ään yksinomaan yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan 2 alakohdan ensimmäistä luetelmakohtaa (päätöksen 202 perustelukappale), vaikka UCAR ei ole kiistänyt niiden tosiseikkojen paikkansapitävyyttä, joihin komissio on nojautunut väitetiedoksiannossaan (päätöksen 41 perustelukappale) (ks. vastaavasti edellä 413–415 perustelukappale).

440 Edellä olevasta seuraa, että komissio on eri kohdin aliarvioinut UCAR:n ennen päätöksen tekemistä harjoittaman yhteistyön merkityksen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo täyden harkintavaltansa nojalla, että UCAR:lle määrätty sakkoa on tämän perusteella alennettava 10 prosentilla, jotka lisätään komission jo myöntämään 40 prosentin alennukseen.

441 Tämän johdosta UCAR:lle määrätyn sakon lopulliseksi määräksi on vahvistettava 42,05 miljoonaa euroa.

c) Asia T-252/01

Tiivistelmä päätöksestä

442 Komissio on alentanut C/G:n sakkoa 20 prosentilla, koska C/G on toimittanut sille tiettyjä tietoja. C/G:llä ei kuitenkaan ole komission mukaan oikeutta

suurempaan alennukseen. Vaikka se on toimittanut komissiolle jo vuoden 1998 heinäkuusta alkaen eräitä kilpailijoiden välisiä yhteydenottoja koskevia asiakirjoja, se on kuitenkin toimittanut vasta vuoden 1999 lokakuussa yrityslausunnon, jossa se selvitti epämääräisesti omaa asemaansa kartellissa. Komission mukaan yrityksen 21.7.1999 päivättyä vastausta asetuksen N:o 17 11 artiklan mukaiseen muodolliseen tietojensaantipyyntöön ei voida pitää yhteistyöstä annetussa tiedonannossa tarkoitettuna vapaaehtoisena vastauksena (239 ja 240 perustelukappale).

Asianosaisten lausumat

443 C/G:n mielestä komissio on tehnyt virheen myöntäessään sille sen tekemän yhteistyön perusteella ainoastaan 20 prosentin alennuksen sakosta. C/G on näet toimittanut komissiolle kaikki merkitykselliset tiedot. Lisäksi se ei ole kiistänyt niiden tosiseikkojen paikkansapitävyyttä, jotka komissio on ottanut huomioon väitetiedoksiannossaan. C/G:n mukaan kyseinen yhteistyö on ollut arvokkaampaa kuin niiden päätöksen muiden adressaattien, jotka ovat saaneet samanlaisen tai suuremman alennuksen.

444 C/G tarkentaa, että kaikki sitä vastaan esitetyt todisteet tulevat todellisuudessa siltä itseltään. Ilman sen harjoittamaa yhteistyötä komissio ei olisi saanut kyseisiä todisteita. Siltä osin kuin komissio väittää, että myös muut yritykset ovat syyttäneet C/G:tä, C/G korostaa, että muiden yritysten lausunnot ovat pelkkiä hataria ja epävarmoja olettamia.

445 C/G vertailee lisäksi omaa tilannettaan Conradtyn tilanteeseen. Conradty on C/G:stä poiketen kieltäytynyt tekemästä yhteistyötä komission kanssa, mikä ei ole estänyt komissiota määräämästä sakkoa C/G:lle, muttei kuitenkaan Conradtylle.

C/G valittaa lopuksi siitä, että SGL ja VAW ovat saaneet 30 ja 20 prosentin alennuksen yhteistyönsä perusteella, vaikka SGL oli varoittanut VAW:tä, kuten myös muita yrityksiä, komission tulevista yllätystarkastuksista. C/G:n mukaan ei ole johdonmukaista, että kartellin johtaja SGL saa suuremman alennuksen kuin se.

446 Komissio muistuttaa, että C/G sai 20 prosentin alennuksen, joka on säädetyn 10–50 prosentin vaihteluvälin sisällä. Sen perusteltua luottamusta on näin ollen kunnioitettu.

447 Komissio korostaa siltä osin kuin C/G väittää toimittaneensa itse kaikki sitä vastaan esitetyt todisteet, että sillä oli jo hallussaan SGL:n, VAW:n ja UCAR:n, jotka myös olivat todistaneet C/G:n osallistuneen kilpailusääntöjen rikkomiseen, toimittamat todisteet. Se lainaa tässä yhteydessä SGL:n lausuntoa, jossa on suora selonteko SGL:n ja C/G:n välillä järjestetystä kokouksesta, jossa keskusteltiin "amerikkalaisten yhä kasvussa olevasta viennistä" Euroopan markkinoille aiheutuvasta ongelmasta. Kyseinen lausunto on komission mukaan vahvistanut UCAR:n ja sen työntekijöiden antamia lausuntoja.

448 Komission mielestä yhtäältä C/G:n tilanne ja toisaalta Conradtyn, SGL:n ja VAW:n tilanne ovat täysin erilaisia: Conradty ei ole tehnyt yhteistyötä eikä komissio ole onnistunut osoittamaan sen osallistuneen kilpailusääntöjen rikkomiseen. SGL on saanut alennusta sakoista sen vuoksi, että se oli toimittanut arvokkaita tietoja kartellin toiminnasta, kun taas C/G:n osuus koski olennaisesti sen oman osallistumisen luonnetta. Lopuksi C/G oli viimeinen yritys, joka toimitti lausunnon ajankohtana, jolloin komissiolla oli tiedossaan jo melkein kaikki kartellia koskevat tiedot ja etenkin SGL:n ja VAW:n toimittamat tiedot.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

449 Siltä osin kuin C/G vertaa omaa tilannettaan Conradtyn tilanteeseen riittää, kun korostetaan, että C/G on itse tunnustanut osallisuutensa kilpailusääntöjen rikkomiseen, kun taas Conradtya — kuten myöskään Mitsubishiä ja Union Carbidea — ei ole yksilöity päätöksessä kilpailusääntöjen rikkojaksi, eikä se osallistu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa vireillä oleviin päätöstä koskeviin oikeudenkäynteihin. Conradtyyn tehty viittaus ei näin ollen voi oikeuttaa mihinkään C/G:n hyväksi tehtävään sakon lisäalennukseen.

450 C/G:n vertaamiseen SGL:ään ja VAW:hen perustuva väite ei myöskään voi oikeuttaa tällaista alennusta. Sen sijaan, että C/G osoittaisi yksityiskohtaisesti, että sen tekemää yhteistyötä on aliarvioitu suhteessa näiden kahden yrityksen tekemään yhteistyöhön, C/G rajoittuu vain vähättelemään niiden harjoittamaa yhteistyötä.

451 Sen C/G:n väitteen osalta, jonka mukaan yritys olisi itse toimittanut melkein kaikki sitä vastaan huomioon otetut todisteet — minkä komissio on kiistänyt —, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa on ilmennyt, että komission esittämät todisteet, C/G:n itsensä toimittamia todisteita lukuun ottamatta, muodostuivat kahdesta UCAR:n lausunnosta, joiden mukaan "[— —] oletti [SGL:n] [— —]:n antamien lausuntojen perusteella, että [— —] jatkoi yhteydenottojaan C/G:n [— —]:iin", ja "UCAR:n edustajan [— —]:n mielestä SGL:llä on voinut olla suoria yhteydenottoja [— —] mahdollisesti C/G:n Saksan asiamieheen, [— —]:een"; [— —]:n lausunnosta, jonka mukaan "oletan, että [— —]:llä oli yhteydenottoja C/G:n [— —]:iin" ja SGL:n lausunnosta, jonka mukaan SGL:n ja C/G:n edustajien välillä järjestetyssä kokouksessa, joka pidettiin Frankfurtin lentokentällä 21.11.1996, keskusteltiin amerikkalaisten Eurooppaan suuntautuvan viennin jatkuvasta kasvusta ja vaihdettiin tietoja Euroopan markkinoilla vallitsevasta tilanteesta.

452 Ainoa konkreettinen tieto, joka oli enemmän kuin pelkkä oletus, sisältyy siihen SGL:n lausuntoon, joka koskee 21.11.1996 järjestettyä kokousta. C/G:n

osallistuminen kilpailusääntöjen rikkomiseen, sellaisena kuin C/G:tä on siitä päätöksessä syytetty, on päättynyt kuitenkin juuri vuoden 1996 marraskuussa. Tästä seuraa, että C/G on todellisuudessa toimittanut kaikki merkitykselliset todisteet, jotka koskevat sen tutkinnan kohteena olevaan kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen luonnetta ja kestoa. Komissio on selvästikin aliarvioinut C/G:n tämän perusteella tekemän vapaaehtoisen yhteistyön merkityksen, kun se on myöntänyt sille ainoastaan 20 prosentin alennuksen sakoista.

453 Sama koskee sitä, että komissio on soveltanut C/G:hen yksinomaan yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan 2 alakohdan ensimmäistä luetelmakohtaa (päätöksen 239 perustelukappale), vaikka C/G ei ole kiistänyt niiden tosiseikkojen paikkansapitävyyttä, joihin komissio on nojautunut väitetiedoksiannossaan (päätöksen 41 perustelukappale) (ks. vastaavasti edellä 413–415 kohta).

454 Lopuksi komissio on aliarvioinut C/G:n tekemää yhteistyötä myös siltä osin kuin se on katsonut, ettei C/G:n vastausta muodolliseen tietojensaantipyyntöön voitu pitää yhteistyöstä annetussa tiedonannossa tarkoitettuna vapaaehtoisena vastauksena, mikä vähensi sen arvoa (ks. vastaavasti edellä 410 kohta).

455 Edellä olevasta seuraa, että komissio on eri kohdin arvioinut väärin C/G:n ennen päätöksen tekemistä harjoittaman yhteistyön merkityksen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo täyden harkintavaltansa nojalla, että C/G:lle määrättyä sakkoa on tämän perusteella alennettava 20 prosentilla, joka lisätään komission jo myöntämään 20 prosentin alennukseen.

456 Näin ollen C/G:lle määrätyn sakon lopulliseksi määräksi on vahvistettava 6,48 miljoonaa euroa.

457 Edellä olevan perusteella SGL:lle, UCAR:lle ja C/G:lle määrättyjen sakkojen lopulliseksi määräksi on vahvistettava 69,114, 42,05 ja 6,48 miljoonaa euroa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella ei sitä vastoin ole mitään syytä poiketa komission muihin kantajiin yhteistyöstä annetun tiedonannon perusteella soveltamista luvuista lukuun ottamatta Nipponia, jonka sakkoa ei alenneta 10 prosentilla vaan ainoastaan 8 prosentilla sen vuoksi, että se on kiistänyt kilpailusääntöjen rikkomisen keston myöhäisessä vaiheessa (ks. edellä 112 kohta), siten, että sakon määräksi vahvistetaan 6,2744 miljoonaa euroa.

458 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä suorittama tutkinta huomioon ottaen päätöksen 3 artiklassa tarkoitettuja sakkoja on alennettava seuraavasti:

— SGL:lle määrätty sakko alennetaan 69,114 miljoonaan euroon

— UCAR:lle määrätty sakko alennetaan 42,05 miljoonaan euroon

— Tokaille määrätty sakko alennetaan 12,276 miljoonaan euroon

— SDK:lle määrätty sakko alennetaan 10,44 miljoonaan euroon

— C/G:lle määrätty sakko alennetaan 6,48 miljoonaan euroon

— Nipponille määrätty sakko alennetaan 6,2744 miljoonaan euroon ja

— SEC:lle määrätty sakko alennetaan 6,138 miljoonaan euroon.

*C Asioissa T-239/01 ja T-246/01 esitetyt vaatimukset, jotka koskevat päätöksen 4 artiklan sekä heinäkuun ja elokuun kirjeiden kumoamista*

1. *Asianosaisten lausumat*

459 SGL vaatii päätöksen 4 artiklan kumoamista kiistäen korkokannan laillisuuden ja väittäen, että se on vahvistettu ilman mitään oikeudellista perustaa. Se muistuttaa, että päätös toimitettiin sille komission 23.7.2001 päivätyllä kirjeellä, jossa komissio ilmoitti sille ryhtyvänsä maksuajan päättymisen jälkeen perimään saatavaansa 8,04 prosentin suuruista korkokantaa soveltaen ja tarkensi, että jos asia saatettaisiin vireille ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, se luopuisi perimästä saatavaa niin kauan kuin asian käsittely tuomioistuimessa jatkui sillä edellytyksellä, että SGL hyväksyy 6,04 prosentin suuruisen korkokannan ja asettaa pankkitakauksen. SGL riitauttaa myös kyseisen korkokannan laillisuuden. Se katsoo, että oikeudella periä viivästyskorkoa pyritään ainoastaan välttämään väärin perustein nostettavat kanteet ja huolehtimaan siitä, ettei yrityksiä, jotka maksavat "myöhässä", aseteta parempaan asemaan. Vaikka komissio voi näin ollen viitata käytännössä sovellettavia korkokantoja koskeviin ehtoihin, tällaisen markkinakoron korottaminen vielä kerran 3,5 prosenttiyksiköllä ei kuitenkaan ole sen mukaan perusteltua. Kyse on tältä osin sellaisesta liian suuresta korkokannasta, joka toimii perusteettomasti lisäseuraamuksena, jolla rangaistaan oikeussuojakeinojen käyttö.

460 UCAR vaatii päätöksen 4 artiklan kumoamista myös väittämällä, että päätöksessä ei miltään osin todeta, että sen maksukyky olisi otettu huomioon, vaikka se on toimittanut komissiolle yksityiskohtaisia tietoja heikosta taloudellisesta tilanteestaan. UCAR toteaa, ettei se voi maksaa sakkoa 4 artiklassa säädetyssä määräajassa ja ettei se voi maksaa maksun viivästyessä perittävää korkoa. Komissio ei omien suuntaviivojensa vastaisesti ole ottanut huomioon UCAR:n todellista maksukykyä erityisessä sosiaalisessa toimintakentässään. UCAR vaatii toissijaisesti, että 4 artikla korvataan UCAR:lle asetetulla velvollisuudella toimittaa vakuus sen rasitteista vapaaseen kiinteään omaisuuteen. Korkokanta on poistettava tai sitä on huomattavasti alennettava.

461 UCAR vaatii lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan sen 23.7.2001 päivätyn kirjeen, jolla päätös toimitettiin sille ja jossa ilmoitettiin sille määrätyn sakon määrä ja sen maksuehdot. Se riitauttaa etenkin ehdon, jonka mukaan toimenpiteisiin ei ryhdytä, jos asia saatetaan vireille ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, sillä edellytyksellä, että UCAR maksaa 6,04 prosentin suuruista korkoa ja asettaa pankkitakauksen.

462 UCAR vaatii lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan 9.8.2001 päivätyn kirjeen, jolla komissio kieltäytyi vastauksena UCAR:n maksuehtojen osalta tekemiin huomautuksiin hyväksymästä yhtäältä erissä tapahtuvaa maksua koskevaa ehdotusta ja toisaalta UCAR:n omaisuuden panttausta vakuudeksi sakon maksamiselle.

463 Komissio toteaa puolestaan, että Euroopan keskuspankin jälleenrahoituskoron korottaminen 3,5 prosenttiyksiköllä on sen tavanomaisen käytännön mukaista eikä ylitä sitä, mikä on tarpeen viivyttelytemppujen välttämiseksi. Se väittää, ettei sillä ole velvollisuutta ottaa huomioon yrityksen maksukykyä määrittäessään sakon maksutapaa tai maksuaikaa. Sillä ei myöskään ole ollut velvollisuutta täydentää 4 artiklaa minkäänlaisilla perusteluilla.

464 Komission mukaan heinäkuun ja elokuun kirjeiden kumoamista koskevia vaatimuksia ei voida ottaa tutkittavaksi. Se on heinäkuun kirjeessään esittänyt UCAR:lle tarjouksen, jonka UCAR saattoi hyväksyä tai hylätä. Kyseisellä kirjeellä ei ole mitään sitovia oikeudellisia vaikutuksia, jotka saattaisivat vahingoittaa UCAR:n etuja. Myöskään elokuun kirjettä ei voida pitää toimena, jolla on tarkoitus saada aikaan sitovia oikeusvaikutuksia. Tähän kirjeeseen sisältyvä UCAR:n ehdottamien maksuehtojen hylkääminen on näet jättänyt UCAR:n täysin samaan oikeudelliseen tilanteeseen, jossa se oli ennen kyseistä kirjettä, toisin sanoen tilanteeseen, johon se oli joutunut päätöksen 4 artiklan johdosta.

465 Asiakysymyksen osalta komissio muistuttaa, että oikeuskäytännössä on hyväksytty sen käytäntö vaatia korkoa tuottavan pankkitakauksen asettamista ja toteaa, että kantaja voi välttää pankkitakauksen asettamisen ainoastaan poikkeuksellisissa olosuhteissa. UCAR ei ole kuitenkaan osoittanut, että kyse olisi sellaisista poikkeuksellisista olosuhteista, jotka voisivat oikeuttaa pankkitakausta koskevan ehdon poistamisen. Komission mukaan asianmukainen oikeussuojakeino kiistää komission kanta pankkitakauksen asettamisen osalta on tehdä EY 242 ja EY 243 artiklan perusteella välitoimihakemus.

466 UCAR väittää puolestaan, että heinäkuun kirjeessä asetetaan sellaisia päätöksen täytäntöönpanoon liittyviä ehtoja, joita ei ole mainittu kyseisessä päätöksessä. Näin ollen kyseisen kirjeen on kuuluttava tuomioistuinvalvonnan piiriin. Elokuun kirjeessä on UCAR:n mukaan komission kannanotto kysymykseen siitä, voidaanko sakon erissä tapahtuva maksaminen ja yhtiön varoja koskevan vakuuden asettaminen hyväksyä. Kirjeessä ei näin ollen vahvisteta aikaisempaa päätöstä, vaan siinä määritetään ensimmäistä kertaa, etteivät tämän tapauksen olosuhteet olleet niin poikkeukselliset, että ne olisivat olleet peruste vaihtoehtoisille maksuehdoille.

467 Asiakysymyksen osalta UCAR moittii komissiota siitä, että tämä on toistuvasti vaatinut pankkitakauksen asettamista tutkimatta sitä, olivatko tämän tapauksen olosuhteet sellaiset, että jotakin muuta vakuutta olisi voitu pitää asianmukaisena. Se muistuttaa tässä yhteydessä siitä, että sillä oli Ranskassa sellaisia varoja, joita ei ollut pantattu sen pankeille, ja joiden arvo oli yli 50 miljoonaa USD. Komissio on kuitenkin vain todennut elokuussa päivätyssä kirjeessä, että se ei ota huomioon mitään muuta ehdotusta kuin sakon yhdellä kertaa maksamista tai pankkitakauksen asettamista koskevan ehdotuksen. Komissio ei UCAR:n mukaan ole perustellut kyseistä kieltäytymistään UCAR:n erityinen tilanne huomioon ottaen. UCAR toteaa vielä, että toisin kuin esinevakuuden asettamisella pankkitakauksen asettamisella puututaan sen tärkeimpiin luottojärjestelyihin, sellaisina kuin niistä on sovittu sen luotonantajapankkien kanssa.

2. *Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta*

468 Heinäkuun ja elokuun kirjeiden kumoamista koskevien vaatimusten tutkittavaksi ottamisen osalta on aluksi määritettävä kyseisten vaatimusten tarkka kohde.

469 Tältä osin on totta, että jo ennen kuin UCAR sai 26.7.2001 heinäkuun kirjeen ja päätöksen se otti komissioon yhteyttä keskustellakseen mahdollisista maksuehdoista siinä tapauksessa, että sille määrättäisiin sakkoa, ja että komissio kieltäytyi keskustelemasta asiasta tässä vaiheessa. Näin ollen UCAR:llä on katsottava olevan hyväksyttävä intressi valvoa näihin kirjeisiin sisältyviä — päätöksen 4 artiklaan nähden — uusia seikkoja eli 6,04 prosentin suuruista edullisempaa korkokantaa ja niitä ehtoja, joilla se saattoi saada kyseisen edullisemman koron. Kyseinen valvonta koskee kysymystä siitä, saattoiko komissio pätevästi kieltäytyä soveltamasta UCAR:ään 6,04 prosentin korkokantaa sillä perusteella, että UCAR ei ollut asettanut pankkitakausta, ja olisiko komission pitänyt hyväksyä UCAR:n vaihtoehtoisesti tarjoama vakuus.

470 Vaikka ei näet ole epäilystäkään siitä, etteikö päätöksen 4 artiklassa asetetun 8,04 prosentin suuruisen korkokannan laillisuutta voitaisi saattaa tuomioistuimen valvottavaksi (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-24/93–T-26/93 ja T-28/93, Compagnie maritime belge transports ym. v. komissio, Kok. 1996, s. II-1201, 25 kohta), UCAR:n on myös voitava riitauttaa vaihtoehtoisesti vahvistettu 6,04 prosentin suuruinen korkokanta sekä kyseisen korkokannan saamisen edellytykset sellaisena kuin ne on vahvistettu heinäkuun ja elokuun kirjeissä. Tätä varten UCAR:n on voitava arvostella komissiota etenkin siitä, että se on loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta tilanteessa, jossa se on kieltäytynyt soveltamasta UCAR:ään edullisempaa korkokantaa, mutta myöntänyt saman korkokannan kuitenkin sellaiselle toiselle yritykselle, joka oli samassa tilanteessa kuin UCAR.

471 Tilanne on sama SGL:n nostaman kanteen osalta: SGL ei muodollisesti riitauta heinäkuun kirjettä, vaan kiistää kyseisessä kirjeessä vahvistetun 6,04 prosentin suuruisen korkokannan laillisuuden.

472 Sitä vastoin on myös totta, että kun kanne pantiin vireille asiassa T-246/01, komissio ei vielä ollut ryhtynyt perimään määrättyä sakkoa tai panemaan päätöstä täytäntöön EY 256 artiklan ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 104–110 artiklan nojalla. Näin ollen vaatimukset, joilla pyritään tarkistamaan maksuehtojen konkreettinen soveltaminen UCAR:ään (päätöksen 4 artiklan korvaaminen maksuaikataululla, asiallisella korkokannalla ja maksuajoilla) on katsottava ennenaikaiseksi, koska kanteen nostamisajankohtana ei voitu tietää, missä tilanteessa UCAR olisi jos ja kun komissio ryhtyy perintä- tai täytäntöönpanotoimenpiteisiin (ks. vastaavasti edellä 144 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique diffusion française ym. v. komissio, tuomion 135 kohta). Erityisesti koska UCAR ei kyseisenä ajankohtana ollut välittömästi uhkaavan perinnän vuoksi tehnyt EY 242 artiklassa ja työjärjestyksen 104 artiklassa ja sitä seuraavissa artikloissa tarkoitettua välitoimihakemusta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä ei tässä yhteydessä ole tutkia sitä, estääkö nyt kyseessä olevien intressien vertailu mainittujen maksuehtojen soveltamisen ennen kuin pääasiassa on julistettu tuomio, jossa otetaan kantaa UCAR:lle määrätyn sakon laillisuuteen, sillä perusteella, että kyseinen maksuehtojen soveltaminen vaarantaisi yrityksen olemassaolon.

473 UCAR:n tätä koskevat vaatimukset on näin ollen jätettävä tutkimatta.

474 Asiakysymyksen osalta on todettava yhtäältä, että niin SGL kuin UCAR:kaan eivät ole esittäneet yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista koskevaa kanneperustetta.

475 Toisaalta vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (asia 107/82, AEG v. komissio, tuomio 25.10.1983, Kok. 1983, s. 3151, Kok. Ep. VII, s. 281, 141–143 kohta; asia T-275/94, CB v. komissio, tuomio 14.7.1995, Kok. 1995, s. II-2169, 46–49 kohta ja edellä 38 kohdassa mainittu asia LR AF 1998 v. komissio, tuomion 395 ja 396 kohta) komissiolle asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan nojalla kuuluvaan valtaan kuuluu valta määrätä sakkojen eräpäivä, päivä, josta viivästyskorkojen lasketaan alkavan, näiden korkojen korkokanta ja päätöksensä täytäntöönpanotapa sekä vaatia tarpeen tullen, että määrättyjen sakkojen pääoman ja koron maksamisen vakuudeksi asetetaan pankkitakaus. Jos tällaista

valtaa ei olisi, yritykset voisivat hyötyä sakkojen maksamisesta myöhästyneinä ja tämä heikentäisi niiden seuraamusten vaikutuksia, joita komissio määrää hoitaessaan tehtäväänsä valvoa kilpailusääntöjen noudattamista. Näin sakoille sovellettavat viivästyskorot ovat oikeutettuja sen välttämiseksi, etteivät sellaisten yritysten yksipuoliset menettelytavat, jotka viivyttelevät niille määrättyjen sakkojen maksamisesssa, tekisi tyhjäksi perustamissopimuksen tehokasta vaikutusta, ja sen poissulkemiseksi, että viimeksi mainitut yritykset ovat paremmassa asemassa kuin yritykset, jotka suorittavat sakkonsa niille asetetussa määräajassa.

476 Tässä yhteydessä oikeuskäytännössä on myönnetty komissiolle oikeus vahvistaa viivästyskorko, joka on 3,5 prosenttiyksikköä suurempi kuin markkinakorko (edellä 475 kohdassa mainittu asia CB v. komissio, tuomion 54 kohta; edellä 38 kohdassa mainittu asia LR AF 1998 v. komissio, tuomion 397 kohta ja edellä 470 kohdassa mainittu asia Compagnie maritime belge transports ym. v. komissio, tuomion 250 kohta) ja joka on silloin kun pankkitakaus on annettu 1,5 prosenttiyksikköä suurempi kuin markkinakorko (em. asia CB v. komissio, tuomion 54 kohta). Kyseisissä asioissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin salli 7,5 prosentin, 13,25 prosentin ja 13,75 prosentin suuruisen viivästyskoron tarkentaen, että komissiolla on oikeus käyttää lähtökohtana korkokantaa, joka ylittää markkinoilla vallitsevan keskimääräisen antolainauskoron, siinä määrin kuin se on tarpeen viivyttelyn estämiseksi (em. asia LR AF 1998 v. komissio, tuomion 398 kohta).

477 Komissio ei näin ollen ole esillä olevassa asiassa ylittänyt sitä harkintavaltaa, joka sillä on viivästyskorkojen vahvistamisen osalta. SGL:n ja UCAR:n oletettiin huolellisina ja harkitsevina taloudellisina toimijoina tuntevan komission päätöskäytännön ja edellä mainitun oikeuskäytännön. Ne eivät voineet odottaa, että komissio soveltaisi niihin alhaisempaa korkokantaa. Tässä tilanteessa — josta ei ole kyse EY 242 ja EY 256 artiklassa eikä työjärjestyksen 104–110 artiklassa — komissio ei etenkään ollut velvollinen ottamaan huomioon UCAR:n taloudellista tilannetta (ks. edellä 370–372 ja 472 kohta).

478 Erityisesti siltä osin kuin on kyse UCAR:n velvollisuudesta asettaa pankkitakaus, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että antamalla mahdollisuuden vapautua sakon välittömästä maksamisesta sakon ja sen korkojen maksamisen vakuudeksi asetettavan pankkitakauksen avulla komissio suo asianomaiselle yritykselle perustamissopimukseen ja asetuksen N:o 17 säännöksiin perustumattoman etuoikeuden (edellä 475 kohdassa mainittu asia CB v. komissio, tuomion 82 kohta). Kyseisen etuoikeuden arvoa lisää se, että pankkitakauksen asettamistilanteessa käytetty korkokanta on alhaisempi kuin mitä sovelletaan siinä tapauksessa, että sakko jätetään maksamatta (em. asia CB v. komissio, tuomion 83 kohta).

479 Kyseinen oikeuskäytäntö huomioon ottaen komissiolla ei ollut velvollisuutta hyväksyä UCAR:n pyyntöä saada lisäetuus, joka perustuu siihen, että pankkitakauksen asettamisesta luovutaan ja tämän sijaan hyväksytään esinevakuus. Pankkitakaus on näet laadullisesti parempi kuin mikään muu vakuus, koska maksun jäädessä suorittamatta, riittää, kun käännytään pankin puoleen takauksen kohteena olevan summan saamiseksi välittömästi, kun taas muun vakuuden arvon realisointi voi osoittautua epävarmaksi ja edellyttää ylimääräisiä ponnisteluja ja aikaa. Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin toisessa yhteydessä antanut yhteisöjen toimielimille oikeuden ottaa käyttöön yksinkertainen ja tehokas takaussitoumusjärjestelmä (asia 137/85, Maizena, tuomio 18.11.1987, Kok. 1987, s. 4583, 10 kohta). Komissio ei itse ole pankki, eikä sillä ole sellaista pankin infrastruktuuria ja sellaisia pankin erikoispalveluja, jotka ovat tarpeen kyseisen vakuuden arvioimiseksi ja niiden yksityiskohtaisten sääntöjen tarkistamiseksi, joita noudatetaan, jos vakuus on mahdollisesti realisoitava maksun jäädessä suorittamatta. Sillä oli näin ollen oikeus kieltäytyä ilman erityisiä perusteluja hyväksymästä UCAR:n tarjoamaa esinevakuutta.

480 Lopuksi on todettava siitä, että UCAR:n oli väitetysti mahdotonta saada pankkitakausta, että kyseistä kantajan väitettä ei ole tuettu oikeudellisesti riittävällä tavalla. Kantaja ei näet ole esittänyt yhtäkään sen luotonantajapankin antamaa asiakirjaa, jolla osoitettaisiin, että se on tehnyt hakemuksen sakkonsa kattavan pankkitakauksen saamiseksi siten, että se olisi samanaikaisesti voinut hyötyä edelleen yhtiön päivittäiseen liiketoimintaan tarkoitetuista lainanannosta,

ja että tällainen hakemus olisi hylätty sillä olevien taloudellisten vaikeuksien vuoksi. UCAR ei ole myöskään osoittanut, ettei sen ollut mahdollista saada komissiolle tarjotun esinevakuuden perusteella muun pankin kuin sen omien luotonantopankkien antamaa pankkitakausta.

481 Koska yhtäkään tässä yhteydessä esitettyä kanneperustetta ja väitettä ei ole hyväksytty, päätöksen 4 artiklan sekä heinäkuun ja elokuun kirjeiden kumoamista koskevat vaatimukset on siltä osin kuin ne voidaan ottaa tutkittavaksi hylättävä perusteettomina.

**Suullisen käsittelyn aloittaminen uudelleen**

482 GrafTech International Ltd, aiemmin UCAR, on 9.1.2004 päivätyllä kirjelmällä pyytänyt, että suullinen käsittely aloitettaisiin uudelleen asiassa T-246/01. Se muistuttaa pyyntönsä tueksi vedonneensa komissiossa vireillä olleen hallinnollisen menettelyn kuluessa ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyn oikeudenkäyntimenettelyn aikana siihen, ettei se voi maksaa sakkoa heikon taloudellisen tilanteensa vuoksi, jota pahentavat kolmansien maiden viranomaisten sille määräämät seuraamukset. Vaikka se on näin ollen osoittanut suuntaviivojen 5 kohdan b alakohdassa tarkoitetun maksukyvyttömyytensä, komissio on kieltäytynyt soveltamasta siihen kyseistä säännöstä sen vuoksi, että tällä perusteella myönnetty sakon alennus merkitsisi perusteettoman kilpailuedun antamista niille yrityksille, jotka ovat vähiten sopeutuneita markkinatilanteeseen. Komissio on kuitenkin EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan mukaisesta menettelystä 3.12.2003 tekemässään päätöksessä (COMP 38.359 — sähköisiin ja mekaanisiin sovellutuksiin tarkoitetut hiili- ja grafiittipohjaiset tuotteet) omaksunut edellä mainitussa 5 kohdan b alakohdassa tarkoitettua maksukykyä koskevaan kysymykseen täysin toisen kannan.

483 UCAR viittaa komission samana päivänä antamaan lehdistötiedotteeseen ja tarkentaa tältä osin, että komissio alensi 33 prosentilla sakkoa, joka SGL:lle olisi muussa tapauksessa määrätty, sillä perusteella, että kyseiselle yhtiölle oli jo määrätty suuria sakkoja sen osallistumisesta kahteen aikaisempaan kartelliin ja että se oli joutunut taloudellisesti vaikeaan tilanteeseen. UCAR:n mukaan tässä tapauksessa on tarpeen aloittaa suullinen käsittely uudelleen, jotta komissiota voidaan pyytää ilmoittamaan, aikooko se edelleen kieltäytyä soveltamasta kyseistä säännöstä UCAR:ään, ja jos näin on, selittää, miten kyseinen soveltamatta jättämisestä kieltäytyminen voidaan sovittaa yhteen sen lähestymistavan kanssa, jonka se on omaksunut 3.12.2003 tekemässään päätöksessä.

484 Näiden väitteiden osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, ettei suullista käsittelyä ole syytä määrätä aloitettavaksi uudelleen sen työjärjestyksen 62 artiklan perusteella. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen, jolla on kyseisessä asiassa harkintavaltaa, on näet hyväksyttävä suullisen käsittelyn uudelleen aloittamista koskeva pyyntö vain silloin, kun asianomainen osapuoli nojautuu tosiseikkoihin, joiden vaikutus voi olla riidan lopputuloksen kannalta ratkaiseva, ja kun näihin seikkoihin ei ole voitu vedota ennen suullisen käsittelyn päättämistä (asia C-199/92 P, Hüls v. komissio, tuomio 8.7.1999, Kok. 1999, s. I-4287, 127 ja 128 kohta). Lisäksi vaikka UCAR ei olisi voinut vedota 3.7.2003 järjestetyssä suullisessa istunnossa edellä mainittuun komission 3.12.2003 tekemään päätökseen, kyseisellä päätöksellä ei ole kuitenkaan tässä yhteydessä merkitystä. Kuten edellä 370 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee, komissiolla ei ole mitään velvollisuutta ottaa sakon suuruutta vahvistaessaan huomioon asianomaisen yrityksen tappiollista taloudellista tilannetta, ja näin on riippumatta siitä, että se on voinut joutua ottamaan tämän tilanteen huomioon jossakin tietyssä asiassa vallitsevissa erityisissä olosuhteissa.

485 Näin ollen suullisen käsittelyn uudelleen aloittamista koskeva pyyntö on hylättävä.

## Oikeudenkäyntikulut

486 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeuden-

käyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Kyseisen määräyksen 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken, jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi.

487 Koska esillä olevassa asiassa merkittävä osa kantajien vaatimuksista on hylätty asioissa T-239/01 ja T-246/01, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin harkitsee asiassa ilmenneet seikat huomioon ottaen oikeaksi määrätä, että SGL vastaa 7/8:sta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja sen on korvattava 7/8 komission oikeudenkäyntikuluista, kun taas komissio vastaa 1/8:sta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja sen on korvattava 1/8 SGL:n oikeudenkäyntikuluista. UCAR vastaa 4/5:sta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja sen on korvattava 4/5 komission oikeudenkäyntikuluista, kun taas komissio vastaa 1/5:sta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja sen on korvattava 1/5 UCAR:n oikeudenkäyntikuluista.

488 Koska asioissa T-245/01 ja T-252/01 merkittävä osa kantajien vaatimuksista on hyväksytty, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin harkitsee asiassa ilmenneet seikat huomioon ottaen oikeaksi määrätä, että SDK ja C/G vastaavat 3/5:sta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja niiden on korvattava 3/5 komission oikeudenkäyntikuluista, kun taas komissio vastaa 2/5:sta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja sen on korvattava 2/5 kantajien oikeudenkäyntikuluista.

489 Koska asioissa T-236/01, T-244/01 ja T-251/01 asianosaiset ovat hävinneet ja voittaneet asian yhtä suurilta osin, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin harkitsee asiassa ilmenneet seikat huomioon ottaen oikeaksi määrätä, että Tokai, Nippon ja SEC vastaavat puolesta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja niiden on korvattava puolet komission oikeudenkäyntikuluista, kun taas komissio vastaa puolesta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja sen on korvattava puolet kantajille aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(toinen jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Asiassa T-236/01, Tokai Carbon vastaan komissio:

— kantajalle päätöksen 2002/271 3 artiklassa määrätyn sakon määräksi vahvistetaan 12 276 000 euroa

— kanne hylätään muilta osin

— kukin asianosainen vastaa puolesta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja ne velvoitetaan korvaamaan puolet vastapuolen oikeudenkäyntikuluista.

2) Asiassa T-239/01, SGL Carbon vastaan komissio:

— kantajalle päätöksen 2002/271 3 artiklassa määrätyn sakon määräksi vahvistetaan 69 114 000 euroa

— kanne hylätään muilta osin

— kantaja vastaa 7/8:sta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan 7/8 komission oikeudenkäyntikuluista; komissio vastaa 1/8:sta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan 1/8 kantajan oikeudenkäyntikuluista.

3) Asiassa T-244/01, Nippon Carbon vastaan komissio:

— kantajalle päätöksen 2002/271 3 artiklassa määrätyn sakon määräksi vahvistetaan 6 274 000 euroa

— kanne hylätään muilta osin

— kukin asianosainen vastaa puolesta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja ne velvoitetaan korvaamaan puolet vastapuolen oikeudenkäyntikuluista.

4) Asiassa T-245/01, Showa Denko vastaan komissio:

— kantajalle päätöksen 2002/271 3 artiklassa määrätyn sakon määräksi vahvistetaan 10 440 000 euroa

— kanne hylätään muilta osin

— kantaja vastaa 3/5:sta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan 3/5 komission oikeudenkäyntikuluista; komissio vastaa 2/5:sta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan 2/5 kantajan oikeudenkäyntikuluista.

5) Asiassa T-246/01, GrafTech International, aiemmin UCAR International, vastaan komissio:

— kantajalle päätöksen 2002/271 3 artiklassa määrätyn sakon määräksi vahvistetaan 42 050 000 euroa

— kanne hylätään muilta osin

— kantaja vastaa 4/5:sta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan 4/5 komission oikeudenkäyntikuluista; komissio vastaa 1/5:sta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan 1/5 kantajan oikeudenkäyntikuluista.

6) Asiassa T-251/01, SEC Corporation vastaan komissio:

— kantajalle päätöksen 2002/271 3 artiklassa määrätyn sakon määräksi vahvistetaan 6 138 000 euroa

— kanne hylätään muilta osin

— kukin asianosainen vastaa puolesta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja ne velvoitetaan korvaamaan puolet vastapuolelle aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista.

7) Asiassa T-252/01, The Carbide/Graphite Group vastaan komissio:

— kantajalle päätöksen 2002/271 3 artiklassa määrätyn sakon määräksi vahvistetaan 6 480 000 euroa

— kanne hylätään muilta osin

— kantaja vastaa 3/5:sta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan 3/5 komission oikeudenkäyntikuluista; komissio vastaa 2/5:sta omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan 2/5 kantajan oikeudenkäyntikuluista.

Forwood Pirrung Meij

Julistettiin Luxemburgissa 29 päivänä huhtikuuta 2004.

H. Jung

kirjaaja

N. J. Forwood

toisen jaoston puheenjohtaja

Sisällys

Riitojen taustalla olevat tosiseikat ja oikeudenkäyntimenettely ..... II - 1202

Asianosaisten vaatimukset ..... II - 1209

Oikeudellinen arviointi ..... II - 1213

A Koko päätöksen tai tiettyjen tosiseikkoja koskevien toteamusten kumoamista koskevat vaatimukset ..... II - 1213

1. Koko päätöksen kumoamista koskevat vaatimukset ..... II - 1213

a) asia T-239/01 ..... II - 1213

Kaikkiin asiakirjoihin tutustumista koskevan oikeuden väitetty epääminen ..... II - 1214

Väitetiedoksiannon väitetty ei-lopullinen luonne ..... II - 1216

Kuulemisesta vastaavan neuvonantajan kertomuksen väitetty lainvastaisuus ..... II - 1217

b) Asia T-246/01 ..... II - 1219

2. Päätöksen 1 artiklan ja tiettyjen päätökseen sisältyvien tosiseikkoja koskevien toteamusten osittaista kumoamista koskevat vaatimukset ... II - 1219

a) Asiassa T-239/01 esitetty kanneperuste, joka koskee keskitetyn seurantajärjestelmän täytäntöönpanosta tehdyn toteamuksen virheellisyyttä ..... II - 1219

b) Asiassa T-236/01 esitetty kanneperuste, jonka mukaan kartellin on todettu virheellisesti olevan maailmanlaajuinen ..... II - 1221

c) Asiassa T-239/01 esitetty kanneperuste, jonka mukaan päätöksessä on arvioitu väärin kilpailusääntöjen rikkomisen kesto ..... II - 1222

d) Asiassa T-244/01 esitetyt kanneperusteet, jotka koskevat olennaisten menettelymääräysten rikkomista sen vuoksi, että Nipponin osallistumisesta kilpailusääntöjen rikkomiseen vuoden 1992 toukokuun ja vuoden 1993 maaliskuun välisenä aikana ei ole esitetty riittävästi todisteita, sekä perustelujen puutteellisuutta tältä osin ..... II - 1226

Asianosaisten lausumat ..... II - 1226

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1231

B Päätöksen 3 artiklan kumoamista tai määrättyjen sakkojen alentamista koskevat vaatimukset ..... II - 1238

1. Kanneperusteet, jotka koskevat seuraamusten päällekkäisyyden kieltoa koskevan periaatteen loukkaamista ja sen komissiolla olevan velvollisuuden noudattamatta jättämistä, jonka mukaan sen on otettava huomioon aikaisemmin määrätyt seuraamukset, sekä perustelujen puuttumista tältä osin ..... II - 1238

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 1238

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1241

2. Kanneperusteet, jotka koskevat suuntaviivojen noudattamatta jättämistä, suuntaviivojen lainvastaisuutta ja perustelujen puuttumista tältä osin ... II - 1249

a) Alustavat huomautukset kantajille määrättyjen sakkojen perustana olevista oikeussäännöistä ..... II - 1249

b) Päätöksessä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden perusteella vahvistetut laskentapohjat ..... II - 1253

Yhteenveto päätöksestä ..... II - 1253

Asianosaisten lausumat ..... II - 1255

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1260

— Suuntaviivojen sovellettavuus määritettäessä huomioon otettavaa liikevaihtoa ..... II - 1260

— Liikevaihto, jonka komissio on ottanut huomioon laskentapohjaa määrittäessään ..... II - 1262

— Kartellin todellinen vaikutus hinnan korotuksiin ja kartellin tiettyjen jäsenten markkinaosuuksiin ..... II - 1265

— Kartellin jäsenten jakaminen kolmeen ryhmään ja kunkin jäsenen laskentapohjan vahvistaminen ..... II - 1269

— Päätöksessä sovellettu "ehkäisevä tekijä" ..... II - 1276

— Päätöksen perustelut ..... II - 1280

c) Päätöksessä kilpailusääntöjen rikkomisen keston perusteella vahvistetut perusmäärät ..... II - 1281

Päätöksen tiivistelmä ..... II - 1281

Asia T-239/01 ..... II - 1282

Asia T-246/01 ..... II - 1284

— Asianosaisten lausumat ..... II - 1284

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta .... II - 1286

d) Raskauttavat olosuhteet ..... II - 1292

Tiivistelmä päätöksestä ..... II - 1292

Asiat T-244/01 ja T-251/01 ..... II - 1293

Asiat T-239/01 ja T-246/01 ..... II - 1295

e) Lieventävät olosuhteet ..... II - 1301

Tiivistelmä päätöksestä ..... II - 1301

Asiat T-236/01, T-239/01, T-244/01, T-246/01, T-251/01 ja T-252/01 ..... II - 1301

— Asianosaisten lausumat ..... II - 1301

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta .... II - 1304

f) Sakkojen yläraja ja tiettyjen kantajien suuntaviivojen 5 kohdassa tarkoitettu maksukyky ..... II - 1310

Asiat T-239/01 ja T-245/01 ..... II - 1310

Asiat T-239/01, T-246/01, T-251/01 ja T-252/01 ..... II - 1313

— Asianosaisten lausumat ..... II - 1313

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta .... II - 1315

3. Yhteistyöstä annetun tiedonannon huomiotta jättämistä koskevat kanneperusteet ..... II - 1319

a) Asia T-239/01 ..... II - 1320

Tiivistelmä päätöksestä ..... II - 1320

Asianosaisten lausumat ..... II - 1321

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1324

b) Asia T-246/01 ..... II - 1333

Tiivistelmä päätöksestä ..... II - 1333

Asianosaisten lausumat ..... II - 1333

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1335

c) Asia T-252/01 ..... II - 1339

Tiivistelmä päätöksestä ..... II - 1339

Asianosaisten lausumat ..... II - 1340

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1342

C Asioissa T-239/01 ja T-246/01 esitetyt vaatimukset, jotka koskevat päätöksen 4 artiklan sekä heinäkuun ja elokuun kirjeiden kumoamista ..... II - 1345

1. Asianosaisten lausumat ..... II - 1345

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1348

Suullisen käsittelyn aloittaminen uudelleen ..... II - 1352

Oikeudenkäyntikulut ..... II - 1353